

■ **COMPRAR ROBA: MÉS FÀCIL I MÉS BARAT**

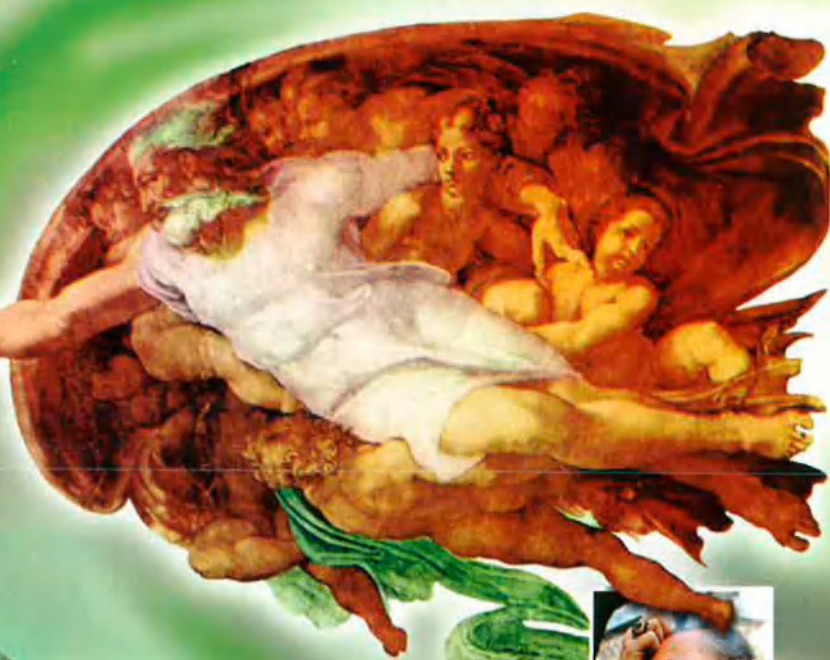
EL TEMPS

QUOTIDIANARI D'INFORMACIÓ GENERAL

2 FEBRER 1998 • NÚM. 711 • 20 FF / 450 PTES. / 2,7 EUROS

CLONACIÓ, MÉS LLUNY

Quan
la ciència
supera
els seus
límits

PAU RIBA EN UNA SOCIETAT MARCIANA

espai Gaudí

Veure, viure, i entendre Gaudí

Centre Cultural Caixa Catalunya
Espai Gaudí. La Pedrera.
Provença 261-265.
08008 Barcelona.
Telf.: +93 484 59 95
Internet:
http://www.caixacat.es/fund_cat.html

Horari:
de dilluns a diumenge: de 10 a 20h.
Visites comentades:
de dilluns a divendres, a les 12 i a les 18h.
Visites concertades:
de dilluns a divendres, de 10 a 12h.

FUNDACIÓ CAIXA DE CATALUNYA

Clonar, per què?

L'atenció que els mitjans d'informació general han prestat a l'ovella Dolly, des que es va conèixer el seu naixement, supera de molt el temps i l'espai que es dedica habitualment als experiments científics. És normal: la possibilitat de crear éssers vius idèntics a altres éssers vius, ja de per si espectacular, esdevé gairebé una heretgia quan es planteja l'aplicació d'aquesta tècnica als éssers humans. La ciència-ficció, la literatura, ja n'han explotat el filó anteriorment, i ara la mateixa realitat permet que els mitjans de comunicació també se n'aprofiten.

Les últimes setmanes, el tema s'ha revifat a causa del naixement d'una segona ovella clònica, Polly, que a més a més és transgènica. És sobretot aquest segon èxit científic el que dóna sentit als experiments dels "pares" de Dolly i Polly. Aquesta ovella transgènica (és a dir, que porta gens d'una altra espècie) és un primer pas cap a la utilització d'animals per a produir fàrmacs molt necessaris per a guarir algunes malalties (més informació, a partir de la pàgina 20).

D'ací a fer volar coloms sobre la possibilitat de tenir Hitlers repetits, medallistes olímpics repetits, o savis repetits hi ha moltíssima distància. Una distància probablement impossible de salvar. I els mitjans de comunicació faríem només a mitges el nostre paper si ens limitàrem a "viure de les rendes" de Dolly i Polly sense divulgar tots els elements de judici que envolten el cas. En primer lloc, i des d'un punt de vista més científic que ètic, els experts estan en general convençuts que la clonació total és impossible quan es tracta d'éssers humans. El professor d'antropologia biològica Ramón N. Nogués, de la Universitat de Barcelona, o el catedràtic de biologia cel·lular de l'Autònoma Josep Egozcue, enmig del debat, han recordat que en

les persones la qüestió més important són les qualitats psíquiques, més que no les peculiaritats biològiques. I aquestes qualitats psíquiques depenen del desenvolupament de la persona en el seu ambient, de l'educació, i de circumstàncies impossibles de reproduir de manera idèntica en individus diferents, encara que foren clònics.

La ciència encara està molt lluny d'aconseguir el clonatge d'éssers humans, però segurament algun dia serà capaç de fer-ho. Aleshores, el debat se centrarà potser en aquestes dues qüestions: és lògic que els avenços de la genètica i de la biologia vagin precisament en contra de la biodiversitat? Quina finalitat justifica la creació de persones pretesament idèntiques?

"Les qualitats psíquiques depenen del desenvolupament de la persona en el seu ambient, de l'educació, i de circumstàncies impossibles de reproduir de manera idèntica en individus diferents, encara que foren clònics."

Es clar que, si alguna grandesa té el gènere humà, aquesta està basada en la diversitat, en l'existència de cultures diferents, de grans pensadors, grans científics, grans artistes... una realitat radicalment contrària a la uniformitat total. La vida és diversitat. I, per tant, quina finalitat podria tenir la uniformitat de laboratori, si no fóra una finalitat perversa? Des de l'Institut Borja de Bioètica, Francesc Abel també ha recordat, a propòsit de la clonació,

que "un nou progrés que pot utilitzar-se per al bé també s'utilitza per al mal." Per tot això, la iniciativa del Consell d'Europa de prohibir la clonació d'humans és una decisió encertada per evitar temptacions *contra natura*.

En qualsevol cas, és evident que l'èxit dels investigadors escocesos que han aconseguit el naixement de les ovelles Dolly i Polly és doble: han superat els límits coneguts de la ciència, com tantes vegades ha passat en la història de la humanitat –i com tantes vegades tornarà a passar de ben segur– i han obert un debat que obliga la societat a buscar noves respostes als interrogants plantejats, com abans ho han fet l'anticoncepció, la fecundació *in vitro* o, més recentment, l'eutanàsia. ■

ALS NOSTRES LECTORS

La famosa nova llei del català del Parlament de Catalunya entra en vigor el 29 de gener. És el moment de veure si tota la polèmica política que va envoltar la tramitació de la llei ha quedat realment superada, o si, en canvi, continuarà havent-hi gent interessada a discutir si són verdes o madures.

L'ambient en el món dels jutjats, per exemple, no convidava a pensar que aquestes polèmiques han quedat enrere.

Ben al contrari, hi ha una alta proporció de funcionaris dels jutjats, fiscals i magistrats, aferissats partidaris de la justícia, que consideren que el que és just és mantenir l'actual desequilibri en l'ús social i administratiu de la llengua. És a dir, fan una mena de defensa dels drets adquirits, realment legítima, que contribueix a perpetuar la desigualtat entre català i castellà.

jfortuny@icmet.es

Director

Horaris comercials

Una vegada més, aquest any hem pogut comprovar que els comerços han obert la major part dels diumenges i festius, tant del passat mes de desembre com de bona part del gener. Voldria analitzar aquest fenomen des de dos punts de vista: l'econòmic, i el social i humà.

En primer lloc, crec que la quantitat de diners que les famílies destinen als obsequis no ve determinada per la quantitat d'hores que les botigues estan obertes. Desenganyem-nos: la quantitat de diners de què disposem és la mateixa, obrin o no els comerços en dies festius. Per tant, sembla clar que el negoci serà el mateix obrin els dies que obrin.

Vist des d'una vessant social i humana aquesta llibertat d'horaris que es va imposant no crec que sigui massa positiva. Els diumenges i festius són dies de festa! Són dies per sortir a passejar, per celebrar, entaular-se i compartir tantes coses que ens passen. Han de ser jornades de reflexió i aprofundiment, de descans i de servei.

Amb aquests horaris d'obertura tan amplis, quantes famílies queden trencades o desateses perquè algú de casa ha d'anar a treballar tots els dies de festa? De ben segur que aquesta situació no és gens constructiva, i a la llarga la societat ho notarà: és deshumanitzant!

En conclusió, crec que l'administració hauria de limitar la llibertat d'horaris ja que pot afectar molt negativament el desenvolupament social i humà de l'entorn on vivim i fomentar una flexibilitat que permeti l'accés de tothom al comerç en horaris raonables.

Xavier Figuerola i Sacasas
Badalona

AMUNT...

Ramon Barnils

Els Paròdics

Quan *El Periódico* va sortir també en català es tractava de vendre més diaris. Deixem de banda l'expansió solidària del català i més proses poètiques.

Han venut més diaris? El triomf ha estat del 50%: venen més. Ara: diaris?, és a dir, béns consistents en paper imprès amb textos literaris transportadors de continguts? En un sol article hem trobat "se'ls en va anar la mà" (on?), consumia "els seus diaris" (i quan no consumia els seus, de qui eren els que consumia?). La insuperable: "La sort per a aquests dos subjectes està tirada". Com que l'ideòleg lingüístic del diari, i el mateix diari, són partidaris de Catalunya tal com "està", no és que la màquina traductora no pugui traduir l'espanyol "La suerte está echada". És que, d'acord amb el català tal com "està" i amb la ideologia rectora, "la sort està facilíssima". Que traduït a l'espanyol, ha de dir i diu: "Estos dos sujetos tienen mucha suerte".

I AVALL

J. J. Pérez Benlloch

Com som?

El dirigent d'un nou partit autonomista valencià, Iniciativa de Progrés s'intitula (IPCV), exposava fa uns dies el perfil ideològic del col·lectiu i afirmà que aquest s'acomodava "a la manera de ser del poble valencià". "I com és aquesta manera?", preguntà un informador, entre còmic i canalla. El jove líder al·ludí a la història, però de seguida es va adonar del vesper en què es ficava si havia de registrar uns orígens *non sanctos* per a les seues hosts.

Ho va intentar amb el folclore: gent amiga de la xala, tolerant, lúdica, molt amants de *lo nostre*, etcètera. De seguida va saber que agarrava el rave per les fulles i que, al remat, descrivia un Levante Feliz que ni tan sols partits polítics necessitava. Aclaparat pels propis dubtes o per la seua inòpia, sentencià: "Ja se sap: els valencians som com som". És a dir, quatre milions d'ànimes pirandelianes en cerca d'autor. Encara!

Les cartes al director han de ser com més breus millor, màxim quinze ratlles mecanografiades, i han d'anar signades i amb el número de DNI. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció, però, per motius d'espai, no en garanteix la publicació.

CINQUANTÈ ANIVERSARI DE LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS 1948-1998

tots els drets humans per a tothom

Informatiu núm. 1

L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans, à instàncies de l'Assemblea General de les Nacions Unides, convida tots els governs i organitzacions polítiques, socials, culturals, a commemorar durant l'any 1998 el cinquantè aniversari de la proclamació de la Declaració Universal dels Drets Humans.

El Govern de Catalunya, conscient que ha de donar el màxim relleu a aquest aniversari i, des de la convicció del compromís del poble de Catalunya, de les seves institucions i de totes les seves organitzacions en la defensa de tots els drets humans, ha creat la Comissió per a la commemoració del cinquantè aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Principis bàsics que guien la commemoració:

- El respecte a la dignitat de totes les persones
- Els drets humans: el llenguatge comú de la humanitat
- Els drets de les dones: una responsabilitat de tothom
- Drets humans, democràcia i desenvolupament: punts de referència per al futur
- Societat civil, la força motriu dels drets humans
- Els drets col·lectius i dels pobles

Activitats:

La Comissió del 50è Aniversari impulsarà al llarg de l'any diverses activitats pròpies o plantejades pel teixit associatiu d'ONG catalanes: seminaris, publicacions, conferències, actes lúdics, exposicions, materials didàctics, accions de difusió als mitjans de comunicació, etc.

Per a més informació,
podeu adreçar-vos a la Direcció General d'Acció Cívica
del Departament de Benestar Social,
a l'Oficina de Benestar Social més propera,
truqueu al 900 300 500
o bé per Internet: <http://www.gencat.es>

Generalitat de Catalunya

DIRECCIÓ, ADMINISTRACIÓ, PUBLICITAT I VENDES: Av. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001-València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83.
REDACCIÓ DE BARCELONA: Rambla de Catalunya, 121, 1-2, esc. A. 08008-Barcelona. Telèfon: (93) 238 42 62. Fax: (93) 238 42 63.
REDACCIÓ DE MALLORCA: Costa de la Pòls, 6, 1-7. 07003-Palma de Mallorca. Telèfon i Fax: (971) 72 07 63.
ADREÇA CORREU ELECTRÒNIC: temps@bcn.servicom.es.
SUBSCRIPCIONS: 902 131 025.

EDITA: Edicions del País Valencià, SA.
EDITOR: Eliseu Climent.

DIRECTOR: Jordi Fortuny.
REDACCIÓ DE VALÈNCIA: Francesc Viadel (*Cap de redacció*), Miquel Calvet, Laia Climent (*Coordinació Llibres*), Joan Morales (*Cap de producció*), Joan M. Oleaque, Jordi Sebastià i Xelo Tortosa (*Secretària de redacció*).
REDACCIÓ DE BARCELONA: Pere Martí (*Cap de redacció*), Oriol Cortacans, Àlex Milian i Gemma Morales (*Secretària de redacció*).
REDACCIÓ DE PALMA: Miquel Payeras.
PRODUCCIÓ: Josep Agustí i Jem Cabanes (*Correcció lingüística*), Lina Casanovas (*Maquetació*), David Fernández i Rosanna Puchades (*Gràfics*).
RÚBRIQUES: Ramon Barnils, Fabià Estapé, Joan F. Mira, J. J. Pérez Benlloch, Joan de Sagarra, Xavier Vinader.

COL·LABORADORS: A. Alfaro, V. Arqué, J. Ballo, L. Bonada, A. Bosch, F. de P. Burguera, X. Bussé, F. Calafat, R. de la Calle, T. Cañís (*Coordinació Economia*), A. Castel, Eliseu T. Climent, P. Codonyan (*Perpinyà*), A. Cort, M. Domínguez, X. Duran (*Coordinació Ciència*), L. L. Ferri (*Coordinació Món*), J. Finestres, C. Gàmez, A. Gil, J. Iborra, V. Jiménez, V. Lozano, X. Montanyà, A. Muns, M. Ollé, A. Papiol, M. Porta Perales, A. Reig, M. Reyes, E. Rimbau, J. Roura, E. Sanjuan, M. Serra, J. L. Sirera, L. Soler, M. Soler, F. Torrent, M. Vicent.

DISSENY: Domènec Orri.
COL·LABORADORS GRÀFICS: P. Carmoña, J. Celià, R. Cugat, R. Gil, X. Gómez, V. A. Jiménez, S. Llosa, M. Margenat, G. Matamala, S. Sàez, M. Vila.

ARXIU: Jesús Prats (*Fotografia*), Rosa Serrano (*Documentació*).
PUBLICITAT I PROMOCIÓ: Salva Martínez, València. Tel.: (96) 352 48 69. Anava Publicitat, València. Tel.: (96) 397 30 94. Anava Publicitat, Barcelona. Tel.: (93) 589 38 59. Molas-Batalla. Carrer d'Aribau, 15. 08011-Barcelona. Tels.: (93) 453 20 31 i 453 32 10. Fax: (93) 453 14 08.

SUBSCRIPCIONS: Quica Sena.
ADMINISTRACIÓ: Susanna Alacreu, Pilar Martí.

TRACTAMENT ELECTRÒNIC D'IMATGES I FOTOMECÀNICA: Jemagraf, SL.
IMPRESSIÓ: Rivadeneyra, SA.
DIPÒSIT LEGAL: V-853-1984.

Cap part d'aquesta publicació pot ser reproduïda per cap mitjà, ja siga mecànic, fotoquímica, electroòptica, magnètica, de fotocòpia, o qualsevol altre, sense permís de l'editor.

ANÀLISI

- El fantasma del xec en blanc**, P. Martí 16
- Espanya va bé: gràcies Jospin**, A. Closas 17
- Pur peridisme de filtració**, X. Vinader 18
- El Caucas torna a moure's**, L. L. Ferri 19

EN PORTADA

- Un clon feliç**, X. Duran 20
- Entrevista a Josep Egozcue**, I. Gallart 24

PAÍS

- Entrevista a Joaquim Nadal**, P. Martí 26
- La discreta Operació Marivent**, M. Payeras 30
- Entrevista a Miquel Vilalta**, J. S. Sorribes 33
- Núñez vol contruir fora de joc**, E. Rimbau 36

ENTREVISTA

- Entrevista a Pau Riba**, O. Cortacans 38

MÓN

- França: la fi de la lluna de mel**, J. Zamora 42
- Fragilitat democràtica**, E. Sanjuan 45

SOCIETAT

- Els hàbits de moda**, J. M. Oleaque 46
- Falles a quatre pessetes**, J. Sebastià 50
- Entrevista a Jordi Serra**, O. Cortacans 52

CIÈNCIA

- Reelegit per a la glòria**, X. Duran 56

CULTURA

- La manipulació dels ibers**, A. Sella 58
- La cultura es posa de llarg...**, M. Payeras 62
- Entrevista a Encarnació Viñas**, M. Capellà 64

GALERIA

- La Muixeranga s'obre a les dones**, J.M.O. 75

OPINIO

- Sobre l'horta i l'art**, J. F. Mira 82

26 Joaquim Nadal reclama una reforma en profunditat del PSC.

20 El debat científic sobre la clonació deriva cap al camp de l'ètica.

46 Els hàbits dels compradors de moda canvien a un ritme frenètic.

MALLORCA SOLIDARIA

El **Consell de Mallorca** destina anualment el **0,7%** del seu pressupost a projectes de cooperació i desenvolupament social, cultural i econòmic als països més necessitats.

FONS DE SOLIDARITAT

0,7%

PER EL TERCER MÓN

Tots els mallorquins expressam així el nostre compromís de solidaritat.

Consell de Mallorca

FUSTER-PLA

EL TEMPS

PIÙ LETTA DEI SUBSCRIPCIÓN

☐ Xec bancari adjunt a:
Edicions del País Valencià, SA

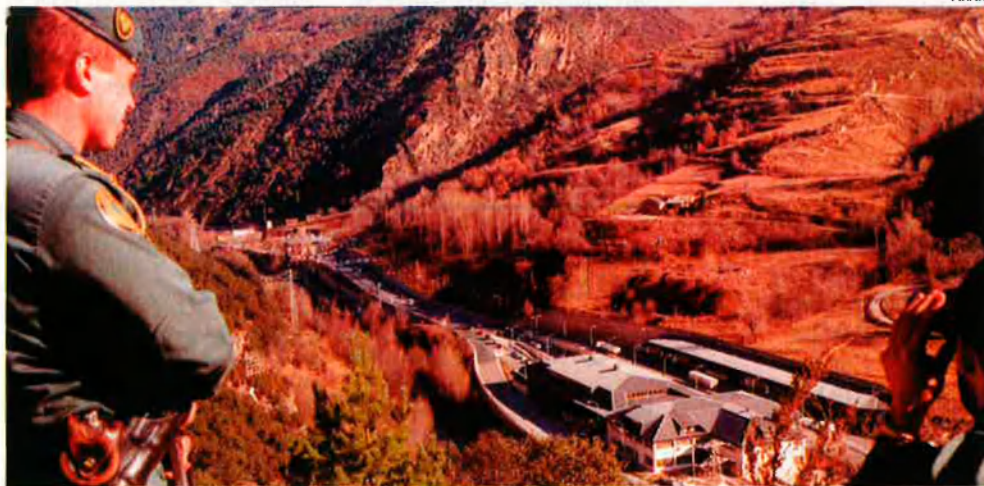
DOMICILIO BANCARIO

EL TEMPS Avinguda del Baró de Càrcer, 40. 13a. Tel. (96)352 48 69 - CIF A-46186821 - 46001 VALÈNCIA

La UE acorrala Andorra pel contraban de tabac

La Unió Europea ja ha anunciat la suspensió del projecte de cooperació amb Andorra i l'inici d'una investigació contra aquest país per fer de centre internacional de contraban de tabac.

ENRIC RIMBAU

La Guàrdia Civil vigila des del setembre passat la frontera andorrana. El contraban de tabac ocasiona unes pèrdues a la UE de 33.500 milions de pessetes en concepte de drets de duanes.

Brussel·les està decidida a impedir el contraban de tabac d'Andorra. La Unitat de Coordinació de Lluita Antifrau (UCLAF) de la Unió Europea ha comunicat al govern espanyol que ha posat en marxa una investigació a fons sobre les activitats de contraban a Andorra. La UE ha pres aquesta determinació després de veure les reticències del govern andorrà a tipificar com a delictes el contraban.

El passat dia 9 de desembre la Comissió Europea ja va plantejar al govern andorrà la necessitat que introduís aquest canvi legislatiu, que establís un codi de conducta per a la indústria tabaquera instal·lada en aquest estat i que comunicés les seves importacions mensuals de cigarrets. Però fins ara, segons fons comunitàries, no se n'ha obtingut cap resposta.

Per la seva part, el govern andorrà ha volgut treure ferro a la situació i ha comunicat que aquesta investigació fa temps que ja estava obrerta. L'executiu andorrà, que afirma que ha col·laborat en tot allò que li han demanat, ja va rebre una delegació de la UCLAF el mes de novembre passat i ha anunciat una altra trobada amb aquest organisme properament.

Segons fonts de l'executiu comunitari, les activitats de contraban de tabac des d'Andorra es tradueixen en una xifra propera als 400 milions d'ecus (uns 66.000 milions de pessetes) i unes pèrdues dels pressupostos comunitaris de 33.500 milions de pessetes en concepte de pèrdues en drets de duana (vegeu EL TEMPS número 710). Amb xifres com aquestes no és estrany que la UE posi especial èmfasi a perseguir

aquestes activitats, especialment els països més afectats directament: l'estat espanyol, el francès i el Regne Unit.

Dins d'aquesta ofensiva comunitària contra el contraban se situa l'operació posada en marxa pels GAR (Grups d'Acció Rural de la Guàrdia Civil) a la frontera entre Andorra i l'estat espanyol. Des de la seva posada en marxa les detencions de contrabandistes han augmentat un 300% i el nombre d'intervencions de tabac il·legal ha crescut un 200%. L'objectiu d'aquesta operació dels GAR és evitar el frau d'uns 35 a 45 mil milions de pessetes a la hisenda espanyola que suposa l'entrada del tabac il·legal.

Les pressions de la UE sobre el govern andorrà van, però, més enllà de les investigacions de la UCLAF. La

Comissió Europea va anunciar la setmana passada a Andorra que, de moment, el projecte d'acord de cooperació bilateral entre la UE i Andorra quedava congelat, fins que no canviïn les condicions que s'hi donen actualment.

Aquest projecte d'acord, que es negocia des de fa pràcticament un any, havia d'ampliar la col·laboració bilateral establerta en un document del 1990, entre els quinze i Andorra, que fins ara es limitava a les activitats comercials.

Amb aquestes mesures, la UE vol pressionar el govern andorrà perquè emprengui les mesures necessàries per eradicar el contraban de tabac, una activitat que posa pedres a les rodes en les relacions entre l'Andorra constitucional i els estats de la Unió Europea.

El grup cívic independentista Alternativa per Mallorca, constituït el 13 de desembre a Palma, va fer dissabte passat la primera acció, de caràcter simbòlic.

L'únic que se'n coneixia abans de fer-se era que seria una acte contra la donació de 250.000 pessetes per al iot del rei Joan Carles per part de l'Ajuntament de Montuïri.

■

El trasllat de les restes de l'arquebisbe Mayoral que va dirigir la diòcesi de València en el segle XVIII s'ha convertit en polèmic.

Col·lectius cristians havien demanat a l'arquebisbe actual, García Gasco, que derogara el decret de Mayoral que prohibia l'ús del valencià en l'administració eclesiàstica i Gasco, que no ho ha volgut fer, ha promogut en canvi el trasllat del cadàver de l'arquebisbe a una capella de la Seu de València.

■

Els socialistes valencians proposaran als 209 ajuntaments en què governen al País Valencià, entre els quals hi ha Elx, Alcoi, Elda, Gandia o Morella, que apliquin la jornada laboral de 35 hores. Aquesta proposta forma part del pla d'ocupació que el secretari d'Ocupació del Partit Socialista del País Valencià, Andrés Perelló, pensa presentar el pròxim mes de maig perquè sigui discutit. Els ajuntaments també s'han de comprometre a reduir hores extraordinàries i convertir-les en nous llocs de treball.

Es reuneix a Palma la Coalició Nacionalista

Unió Mallorquina, el partit presidit per Maria Antònia Munar, va ser l'amfitrió durant els passats dies 22 i 23 de la reunió de treball que la Coalició Nacionalista va celebrar a Palma. Durant les dues jornades, els representants del Partit Nacionalista Basc, del Partit Aragonès, d'Unió Valenciana, de Coalició Canària i del Partit Andalucista, a més de quatre

eurodiputats de la Coalició i dels representants de l'amfitrió, UM, tractaren sobre tres grans temes: "Problemàtica insular a la Unió Europea", "Fiscalitat i ocupació" i "Política de cohesió europea", sempre en relació amb la Coalició Nacionalista. A més de les reunions de treballs i d'actes socials (com sopars, dinars, visites culturals...) destacà la con-

Maria Antònia Munar, presidenta d'UM.

ferència que el representant de CC, Victoriano Ríos, va fer el dijous a la nit.

Matas i Sampol, de la mà a Brussel·les

ARXIU / JOAN CELIÀ

Pere Sampol, secretari general del PSM-Nacionalistes de Mallorca, va demanar més protecció per a Balears.

El president del Govern balear, Jaume Matas, va intervenir el passat dia 19 davant la Comissió de Política Regional del Parlament Europeu per reclamar un tracte diferenciat per a les Illes. També va declarar que les Balears "no poden créixer més". El discurs conservacionista es concretà dos dies després en l'anunci sobtat del Govern balear que aprovava una moràtoria en el creixement de places turístiques per a Balears, una mesura reivindicada tradicionalment per l'ecologisme i l'oposició.

La sorpresa política de la jornada balear a Europa fou que Pere Sampol, secretari general del PSM, aconseguí intervenir davant la Comissió —demanant també més protecció per a Balears— gràcies a l'habilitat de l'eurodiputat de la coalició europea CDC-PSM-UPV, Joan Vallvé, que li cedí el torn. Una acció preparada discretament per evitar hipotètics vots d'eurodiputats d'altres formacions i que demostra una vegada més que les relacions entre el PSM i CDC són cada vegada més intenses i que depassen el simple acord electoral.

Díaz Alperi se salva de l'afer Alivacsa

La titular del jutjat d'instrucció núm. 4 d'Alacant ha arxivat la denúncia del grup municipal d'Esquerra Unida contra l'alcalde d'Alacant, Luis Díaz Alperi, del PP, per falsedat en document públic. Segons la jutgessa el delicte de què s'acusa l'alcalde ja ha prescrit i per tant no té sentit jutjar si va existir o no.

Esquerra Unida havia plantejat la denúncia el 1995 després d'haver detectat una suposada manipulació efectuada pels socis propietaris de l'empresa Alicantina de Vacados SA, ALIVACSA, en els documents que havien utilitzat per ampliar el capital.

Entre els socis es trobava l'alcalde Luis Díaz Alperi, que mai no va fer declaracions sobre el cas i que ara es veu lliure d'un afer que havia enterbolit molt la seua imatge pública.

Alduy reclama atenció cap a Perpinyà

Les relacions entre Perpinyà i Barcelona són bones, però no avancen. Aquest és el missatge de l'alcalde de Perpinyà, Joan Pau Alduy, que va ser el 21 de gener a Barcelona per mirar de donar un nou impuls a la relació entre les dues ciutats, que al seu parer topa amb una mena de "barrera mental".

No fa gaires anys, anar a comprar a Perpinyà era més barat que fer-ho al sud de la frontera franco-espanyola, i això es notava en l'afluència de catalans del sud. Així que s'han acabat els avantatges del tipus de canvi de la peseta, una bona part d'aquesta relació ha desaparegut.

Ara Alduy aspira a una relació més sòlida, i creu que la futura moneda única i el TGV fins a Barcelona seran un "xoc" que canviarà les mentalitats a les dues bandes de la frontera. Un dels seus projectes és que Perpinyà faci de plataforma de llançament d'empreses catalanes cap al mercat francès i cap a l'europeu, com és el cas de Nordcat, de Barcelona, i Llaza, de

Joan Pau Alduy, batlle de Perpinyà.

Tarragona, que s'acaben d'instal·lar a la Zona Franca de Perpinyà (com ho va fer la valenciana Anecoop).

Els productors de vins rossellonesos tindran un estand en la pròxima fira Alimentària, que es farà a partir del 2 de març a Barcelona. Alduy creu que aquesta i altres iniciatives aconseguiran el nivell de relació que hauria de ser normal, tot i que, simptomàticament, Alduy i el nou alcalde de Barcelona, Joan Clos, encara no es coneixen.

ARXIU

Esteve defensa poder federar autonomies

Pere Esteve ha afirmat que la seva formació no descarta canvis concrets en l'actual redacció de la Constitució espanyola per aconseguir un major reconeixement del fet diferencial català. Per al secretari general de CDC, "els canvis constitucionals concrets han de ser possibles sense que això representi un problema", tot i que ha advertit que abans de plantejar qualsevol canvi cal incrementar la consciència nacional a Catalunya, obtenir la complicitat d'amplis sectors polítics i socials i introduir una nova cultura política a l'estat més respectuosa amb la plurinacionalitat.

Com a exemple de modificació possible, va citar l'eliminació de l'impediment constitucional de federació de comunitats autònomes. Aquesta petició ja estava recollida en el document sobre un nou horitzó nacionalista que Convergència va aprovar l'estiu passat.

Esteve, que va fer aquestes afirmacions en una

Pere Esteve, secretari general de CDC.

conferència pronunciada a la Universitat Internacional de Catalunya, va reivindicar "un estat autènticament plurinacional" que doni a Catalunya la plena sobirania lingüística i cultural, la capacitat de tenir relacions internacionals directes en aquestes matèries, la supressió de l'administració perifèrica de l'estat, i un pacte fiscal que permetés al govern català recaptar tots els impostos i cedir després una quota al govern espanyol.

ARXIU / RICARD CUGAT

El prefecte Bonnet deixa Catalunya Nord

El polèmic Bernard Bonnet ha estat nomenat nou prefecte del departament d'Alsàcia. En el comiat, va aprofitar per afirmar que reivindicar la història nord-catalana "està fora de lloc". I sobre el seu successor, Pierre Dartout, va destacar que "té un gran sentit d'estat, cosa que afligirà més d'un".

Un testimoni exculpa el conseller Cartagena

Francisco Serrano Ibarra, un industrial òptic d'Elx ha declarat davant el Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana que ell era el titular dels 165 milions de pessetes que uns perits de la Hisenda Pública atribueixen a Luis Fernando Cartagena, conseller d'Obres Públiques de la Generalitat valenciana. Els diners estaven amagats a les inspeccions d'hisenda

amb la fórmula de les anomenades primes úniques creades pel Banc de Santander, i van generar un deute de quaranta milions de pessetes, del qual el ministeri fiscal acusa Cartagena.

La declaració de Serrano pareix que exculpa el conseller, però els perits d'Hisenda van detectar que el Banc de Santander tenia una doble llista, una amb titulars falsos,

Luis Fernando Cartagena continua acusat de delictes fiscals.

on figurava Serrano, i una altra amb els reals, en què apareix Luis F. Cartagena.

ARXIU

El País Valencià, Balears i Catalunya figuren entre les setze regions europees amb millors perspectives industrials per al 1998, segons l'enquesta anual de les cambres de comerç i indústria europees coordinades per Eurochambres, la institució que presideix el també president de la Cambra de Barcelona, Antoni Negre. Destaquen les expectatives de creixement de les exportacions dels empresaris del nostre país.

Euromed, 2-Aeroport, 2. Aquest és el resultat dels tres partits de futbol seguits entre el Barça i el València de primera divisió que es van jugar dies enrere. Per primera vegada, els jugadors del Barça van viatjar en l'Euromed per anar a València, tant d'anada com de tornada, en lloc de fer-ho en autocar com sempre. Els del València van viatjar en vols xàrter. Renfe no va perdre el temps i va tractar el Barça a cos de rei: vagó de primera classe exclusiu, sopar "extra" i barra lliure en havent sopat.

Bancaixa serà la primera caixa de l'estat espanyol que obriga una oficina comercial als EUA, concretament a Miami. Fa pocs dies, la Reserva Federal Nord-americana autoritzà l'operació, segons va anunciar la setmana passada el president de Bancaixa, Antoni Tirado. Tirado va explicar que l'entitat invertirà 1.500 milions de pessetes en el parc lúdic de Benidorm, Terra Mítica.

Els empresaris catalans fan un homenatge a Macià Alavedra

Un sopar d'allò més concorregut, tot i que amb significatives absències, va ser el marc en què més de 350 empresaris catalans van mostrar el seu reconeixement a la feina feta per l'ex-conseller d'Economia de la Generalitat de Catalunya, Macià Alavedra en els seus disset anys al govern català. L'acte va ser convocat per la patronal Foment de

Treball i organitzat per membres del Cercle d'Economia i de l'Institut de l'Empresa Familiar, però la mateixa Generalitat va insistir sobre la conveniència d'assistir-hi. Envoltat de consellers, destacats càrrecs de Convergència, del president Pujol i del ministre d'Indústria, Josep Piqué, Alavedra recordà la seva gestió en favor dels empresaris.

ARXIU / CARMÉ PUÉRTOLAS

L'ex-conseller d'Economia, Macià Alavedra.

Puigneró torna a la presó

L'industrial tèxtil Josep Puigneró torna a estar internat a la presó de Quatre Camins, a la Roca del Vallès, des del 17 de gener (vegeu EL TEMPS, núm. 708). El règim de semilibertat que li va concedir el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya només va durar nou dies, perquè el jutge de

Vigilància Penitenciària va revocar-lo. Aquesta és la segona vegada que els jutges retiren el règim obert penitenciari a l'empresari Puigneró des del 17 d'abril passat, quan va ingressar a presó condemnat per un delicte ecològic. El jutge diu que no hi ha motiu per concedir-li el règim obert, ja que l'empresari no està re-

habilitat i té altres causes pendents. De fet, el fiscal de Medi Ambient acaba de demanar quatre anys més de presó i 7,5 milions de pessetes per abocaments posteriors. Justícia ha acatat la decisió a contracor, mentre que l'advocat de l'industrial ha presentat un recurs contra l'acte judicial. N. O.

ARXIU / SUSANNA SÀEZ

La comparació dels trajectes entre Girona i Lleida per l'Eix transversal i per l'autopista de peatge, feta per EL TEMPS i Ford Espanya el 12 de gener passat, va tenir força ressò en els mitjans de comunicació. Van divulgar els resultats de la prova TV3, *El Pe-*

riódico, *El País*, *La Mañana*, *Segre*, les agències Efe i Europa Press, el diari electrònic Vilaweb i les emissores d'Onda Rambla i la Cadena Ser, entre d'altres. En la fotografia, un moment de la prova, amb el Ford KA que va fer els dos trajectes.

EL RUMOR

En les cúpules de les caixes catalanes sembla que no ha caigut gens bé la pretensió de la Generalitat que aquestes entitats concedeixin crèdits en condicions preferents a les petites i mitjanes empreses per a noves inversions que contribueixen a crear llocs de treball. Tot i això, cal recordar que la Generalitat ja va aconseguir vèncer fa uns mesos les reticències del sector a destinar fons provinents de l'obra social a projectes culturals i socials promoguts per la Generalitat. L'argument que es va utilitzar aleshores per convèncer-los va ser la independència de les caixes a Catalunya, en comparació al control polític que pateixen en altres comunitats, com ara la valenciana. En aquest sentit, l'agència nord-americana de qualificacions de solvència Moody's ha advertit fa poc dels perills de la politització de les caixes a l'estat espanyol.

ESTAPE RESPON

—El primer ministre francès, Lionel Jospin, ha dit que gràcies a ell l'estat espanyol i l'italià no es quedaran a les portes de l'euro com volien d'altres. A qui es refereix?

—Pensant malament, que diuen és el millor camí per encertar, jo penso en Holanda.

—Tant li devem a França? Per què aquest "favor"?

—Lionel Jospin pot ser el cap d'una veritable renovació de l'esquerra europea. No es tracta de favors sinó d'afinitats polítiques.

—Per què el Tribunal de Comptes europeu afirma que l'estat espanyol utilitza fons de cohesió euro-

peus per reduir el dèficit i complir amb Maastricht?

—Falten poques setmanes pel famós "examen" sobre el compliment o no dels criteris de convergència de Maastricht. Gairebé tothom mirarà d'embrutar la cara de l'altre.

—Els holandesos també s'oposen a deixar que entri Itàlia a l'Euro. Li fan el joc a Alemanya?

—Holanda, des de molts punts de vista, ha superat el greuge de la Segona Guerra Mundial i actua —en molts aspectes— com si fos un lander més de la República Federal Alemanya.

—Com els pot perjudicar, als alemanys, que els països del sud s'integrin a la moneda única?

—Uns països —els de l'anomenat Euromed—, que tenen un historial molt pobre en l'ordre de l'ortodòxia de preus i finançament, inspiren molt de recel. I un país com Alemanya, que ha fet del DM una divisa nacional que els omple d'orgull, els fa una por legítima que els de l'Euro-med vinguin a afeblir el futur "euro".

—Creu que hi ha prejudicis racials, també, pel mig?

—Home, jo no m'atreveixo a qualificar de racistes, avui els alemanys; especialment tenint en compte que donen treball, menjar i llit a prop de quatre milions de turcs. Ací estem preocupats —diuen— pels milers de negres que treballen al Maresme.

—Mentrestant, el govern espanyol afirma que el dèficit de caixa de l'estat ha baixat un 44%. Això és un mèrit del govern de José María Aznar?

—De tant en tant convindria recordar els calés que l'estat ha tret de les privatitzacions —Telefònica al cap— del creixement dels ingressos i de la congelació de moltes partides pressupostàries, especialment d'inversions.

ROSANNA PUCHADES

COSTOS LABORALS ALS PAÏSOS CATALANS EN 1997

(PER TREBALLADOR I ANY)

Una de les raons bàsiques del viatge de Joan Pau II a Cuba era reforçar l'església catòlica i el seu lideratge a Amèrica Llatina. En aquest interès renovat en Centre i Sud-amèrica, davant l'embat de les esglésies evangelistes, també es significativa la creació d'una xarxa de 480 emissores de ràdio repartides per tots els països de la zona. Aquesta xarxa s'anomenarà Pax Net i en els seus inicis els continguts se serviràn, via satèl·lit, des de Miami, amb programes de Radio Paz (la ràdio catòlica de Florida) i Ràdio Vaticà.

Clinton passa per la seva pitjor crisi

El president dels EUA, Bill Clinton, passa pel pitjor moment del seu mandat. La possibilitat que sigui cert que Clinton va tenir una relació sexual amb la becària de la Casa Blanca Monica Lewinsky i especialment que la va començar a negar aquesta relació davant d'un tribunal, li estan fent trontollar el càrrec. Si les investigacions del fiscal Kenneth Starr porten a acusar Clinton de fals testimoni, incitació al perjur i obstrucció a la justícia per l'afer Lewinsky, aleshores el Congrés dels EUA començaria un procés de destitució o *impeachment* contra Clinton.

Tota la premsa nord-americana, tant republicana com demòcrata, va plena del cas Lewinsky, que s'afegeix a l'acusació d'assetjament sexual feta per Paula Jones també contra Clinton. De fet, van ser els advocats de Paula Jones els que van demanar a Lewinsky que declarés sobre aquest assumpte. Lewinsky havia de declarar en un tribunal el passat divendres, però finalment el seu advocat va aconseguir que el jutge ajornés indefinidament la seva declaració.

D'altra banda, aquest escàndol ha entelat la visita que el líder palestí, Yàsser Arafat va

Bill Clinton podria ser destituït pel Congrés dels EUA.

fer a Clinton dijous i divendres de la setmana passada. Fruit d'aquesta i de la trobada mantinguda amb el primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu, també aquesta setmana, Clinton pot anunciar en breu una trobada entre els dos líders en conflicte per al proper mes.

fundació
BANCAIXA

Del 26 de gener
al 1 de febrer

AGENDA

26 Dilluns Conferència

Cicle: El impacto del Euro en las empresas: Análisis práctico.
"Impacto del Euro en la gestión de las empresas".
Eugenio Urios. Gerent de Garrigues & Andersen. Asesores Fiscales y Tributarios.
Sala Sorolla a les 19'30 hores.

27 Dimarts Mediambientals

Cicle: Política, Globalidad y Medio Ambiente.
"Ecología: de la ética a la política".
Jesus Ballesteros. Catedràtic de Filosofia del Dret. Universitat de València.
Sala Sorolla a les 19'30 hores.

28 Dimecres Conferència

Cicle: Filosofía para profanos.
"La libertad según Hannah Arendt".
Maite Larrauri. Filòsofa.
Sala Sorolla a les 19'30 hores.

29 Dijous Conferència

Cicle: La expulsión de los moriscos del Reino de Valencia.
"Los moriscos granadinos en Castilla. Los problemas de una emigración forzada".
Mercedes García Arenal. C.S.I.C. Departament d'Estudis Àrabs.
Sala Sorolla a les 19'30 hores.

CENTRE CULTURAL
Plaza de Tetuán, 23. Tel. 387 58 64. Valencia

Irlanda del Nord, pendent de la posició de l'UDP

Després d'uns dies d'assassinats de catòlics i protestants, aquesta setmana comença una nova ronda de converses a Londres sobre el conflicte d'Irlanda del Nord. Els principals protagonistes d'aquesta nova trobada són els representants del Partit Democràtic de l'Ulster (UDP), que per continuar a la taula de negociació han de desvincular-se totalment del grup paramilitar Lluitadors per la Llibertat de l'Ulster (UFF). Aquesta grup és l'autor, fins i tot per a la policia d'Irlanda del Nord, dels assassinats de catòlics de la darrera setmana, cosa que significa que han trencat l'alto-al-foc previ al diàleg.

"El català és fàcil"

("i útil")

Tot el que cal saber per parlar i escriure català amb seguretat ho podrà aprendre molt fàcilment amb el curs EL CATALÀ ÉS FÀCIL que EL PERIÓDICO li regalarà cada dissabte i cada diumenge.

Amb aquest curs regalarem també quatre manuals de consulta ràpida i un CD-ROM per preparar els documents més habituals.

Un curs que amb la garantia de CASTELLNOU Edicions ofereix la possibilitat de triar el nivell de català que cadascú vulgui. Cada fascicle permet seguir dos nivells: el bàsic i el de perfeccionament.

Amb aquest curs es poden preparar els nivells B i C de la Junta Permanent de Català.

Diumenge li entregarem les cobertes i el primer fascicle.

**Diumenge
li regalarem
també el manual
d'Ortografia**

► Guanyi una de les 1.000 matrícules gratuïtes per fer les proves oficials de català

Generalitat
de Catalunya

gasNatural

el Periódico

El fantasma del xec en blanc

Dos esdeveniments en dos escenaris diferents ens il·lustren de com estan les coses. El primer, el diumenge 18 de gener, en el darrer consell nacional de CDC. Jordi Pujol fa una ferma defensa del manteniment de l'acord amb el PP i desmenteix que hagi donat un xec en blanc a Aznar fins el final de la legislatura. En el torn de debat, ni una sola intervenció en contra de la continuïtat d'aquest acord. Només una tímida intervenció crítica de les joventuts del partit, sense arribar a plantejar la ruptura. La conclusió immediata hauria de ser que tots els consellers nacionals de Convergència, i per extensió tota la militància, està satisfeta dels resultats de l'acord amb el PP i s'hi senten còmodes.

Però no és així. Els mateixos afectats, des del conseller al militant de base, reconeixen en privat la profunda incomoditat que els provoca haver de digerir la relació amb el PP, i paral·lelament, des de les altes esferes sorgeixen queixes sobre les dificultats amb què topen cada vegada que cal negociar amb el ministre de torn qualsevol qüestió relacionada amb l'autogovern.

Segon escenari. Dimecres 21, Pere Esteve dona una conferència a la Facultat de Ciències Jurídiques i Polítiques de la Universitat Internacional de Catalunya. Acabada la conferència, el torn de paraula és per als estudiants. Després d'alguna intervenció més o menys desafortunada però coherent amb el tipus de clientela que pot reclutar una universitat privada inspirada per Escrivà de Balaguer, un estudiant diferent als altres fa arribar al secretari general de CDC la seva inquietud: fins a quin punt Convergència no està donant un xec en blanc al PP. Pere Esteve, home hàbil en l'enginyeria de la dialèctica, recorda a l'estudiant —que era el segon i últim que faria la seva pregunta en català— que l'autogovern de Catalunya ha avançat molt més en dos anys de col·laboració de CiU amb el PP, que en els dos anys que els nacionalistes van prestar suport al govern del PSOE. Segurament és cert, i els resultats són a la vista. Però la inquietud de l'estudiant no venia pel que s'ha aconseguit en els darrers dos

anys, sinó pel que passarà en els dos anys que queden de legislatura. L'absència d'acords concrets en la darrera reunió entre Pujol i Aznar ha creat la imatge que CiU ha donat un xec en blanc al PP fins al final de la legislatura. Que Pujol es vegi obligat a desmentir-ho en el consell nacional del seu partit dona la dimensió de fins a quin punt aquesta imatge ha calat en l'opinió pública, fins i tot entre les mateixes files nacionalistes. Encara que després les files es quadrin i guardin silenci.

Queden molts mesos de legislatura i prou temps perquè

els fets, és a dir, els traspassos, facilitin a CiU poder contrarestar aquest estat d'opinió. Aquesta setmana continua la desfilada de ministres del govern espanyol per la plaça de Sant Jaume. Teòricament d'aquestes visites han de sortir les concrecions de sis hores de plàcida conversa a la Moncloa.

No serà fàcil poder posar en un platet de la balança uns acords amb prou pes com per contrarestar el desgast que poden provocar polèmiques com la del sinistre fiscal en cap de l'Audiencia Nacional Eduardo Fungairino, ni la delicada reforma de l'IRPF, ni la llarga llista de sorpreses desagradables que encara poden anar sorgint al llarg dels mesos que queden de legislatura estatal. Qualsevol sorpresa s'afegirà a un platet de la balança que ja

venia ple de l'any passat, des de la xiulada a Raimon fins al decret d'humanitats, passant per l'himne. Tantes incomoditats serien més fàcils d'equilibrar si fossin compensades al Parlament de Catalunya per un suport lleial del PP local, però resulta que tampoc. Després de votar en contra de la llei del català, Alberto Fernández Díaz diu que CiU s'ha de guanyar el seu suport. I el seu germà Jordi, per no quedar enrere, rebutja la llista de traspassos pendants que el govern català ha lliurat al Ministeri d'Administracions Públiques.

Potser CiU ja en té prou amb garantir l'estabilitat i afavorir la bona marxa de l'economia, però tot indica que Aznar ha tancat la caixa de l'autogovern i que fins a la propera legislatura no hi haurà nous avenços significatius en aquest terreny. CiU té dos anys per certificar això o per modificar-ho. ■

PERE MARTÍ

“No serà fàcil posar en el platet de la balança uns acords amb prou pes com per contrarestar el desgast que poden provocar polèmiques com la de Fungairino o la delicada reforma de l'IRPF.”

Espanya va bé, gràcies Jospin

“**J**o he aconseguit que Espanya i Itàlia, que hom volia deixar a les portes de l'euro, hi siguin a dins”, va dir, literalment, el primer ministre francès dimecres passat. Incomprendiblement, aquesta frase sorprenent va passar desapercebuda de la majoria de mitjans de comunicació espanyols. Potser perquè Jospin la va dir en una llarga entrevista concedida a la cadena TF1 per fixar la seva posició sobre la descontrolada revolta dels parats francesos, i els titulars i les explicacions es van centrar en aquest tema.

I què caram hi feia, una referència a Espanya en un llarg discurs sobre les solucions a la desocupació francesa? La frase, en primer lloc, causa sorpresa: que és Jospin el “tapat” del PSOE per a les pròximes eleccions generals? Tanta enveja té Jospin dels èxits europeus d'Aznar, Rato i Pujol que vol posar-se medalles com sigui? No sembla pas que la política espanyola sigui precisament allò que l'interessa... O és que, senzillament, Jospin volia fer “el pinxo” presentant-se com el gran vertebrador de la construcció europea, ajudant els països “mediterranis” a ser acceptats pel club dels rics del nord? Potser sí, ja se sap que, als francesos, sempre els agrada de sentir-se al centre del món. Però, tot i així, qui havia dit que els països mediterranis necessitaven ajuda, que els volien deixar “a les portes de l'euro”? Si ens hem de creure Jospin, resultaria que els esforços econòmics fets des d'Espanya per aprovar l'examen de l'euro serien pura pantomima. Si ens hem de creure Jospin, tindrien raó els qui ja fa temps que diuen que això de l'examen de Maastricht és una cosa arreglada per conveniència política de tots els socis de la Unió...

Però la veritat és que l'afirmació de Jospin no volia revelar, exactament, cap secret, sinó que anava en un altre sentit, molt més interessant. Anem a pams, i comencem completant aquest renoi de frase de Jospin: amb Espanya i Itàlia dins l'euro, s'assegura un euro que serà “molt més competitiu respecte al dòlar”. Aquí està la clau de volta de la qüestió.

En primer lloc, Jospin manifesta allò que per als francesos sempre ha estat molt clar, però que a Espanya no en deien ni mot. Una pesseta fora de l'euro donaria molt mala imatge dins l'estat espanyol, però, vist des de França, seria un avantatge competitiu clar. Els sona el concepte “devaluacions competitives”? Quan, els anys 93 i 94, l'Espanya oficial plorava amargament pel “ridícul” de les quatre devaluacions que havien fet perdre un 30% del valor a la divisa espanyola, els exportadors catalans i espanyols es fregaven les mans perquè finalment

podien vendre més barats els seus productes a l'estranger. I a França, i també a Alemanya, es queixaven d'aquesta devaluació “competitiva”, que beneficiava els productes espanyols i encaria els francesos o alemanys.

Així, doncs, s'entén per què caram Jospin lligava la pesseta amb la lluita contra la desocupació a França: amb la pesseta dins l'euro, ja no es pot devaluar, s'ha acabat aquest avantatge competitiu i les empreses franceses ja tenen un perill menys. Es a dir, més facilitats per a inventir i crear llocs de treball. És un argument simplista, que pot deixar tranquils els francesos, però que a l'altra banda del Pirineu hauria de preocupar. Si no es pot devaluar, les nostres empreses continuaran essent competitives? El temps i el

propi esforç de les empreses ens ho diran...

Però hi ha encara una segona reflexió, lligada a la frase de Jospin, un euro “competitiu respecte al dòlar”. Més enllà de la competència entre la pesseta i el franc, Jospin deixa entendre que, amb Espanya i Itàlia, l'euro per força serà una moneda “feble”, una moneda devaluada respecte al dòlar. I creu que això és bo, perquè abaratirà els productes francesos, i tots els europeus, respecte als productes americans i a qualsevol que es vengui amb dòlars.

Ves per on, hem descobert un nou lema europeu que encara no s'havia fet públic: “*La dévaluation est morte, vive la dévaluation!*”.

Petit epíleg: un dirigent nord-americà va dir una vegada als europeus, enmig d'una de les moltes guerres comercials: “El dòlar és la nostra moneda, però és el vostre problema”. ■

ALBERT CLOSAS

“Tanta conya amb l’“España va bien” del president Aznar i ara resulta que ens diuen que el veritable artífex de la gesta econòmico-europea d’Espanya és... Jospin.”

Pur periodisme de filtració

Vivim en l'època de la confusió més absoluta. Del *totum revolutum*. De l'embolica que fa fort. La davallada va començar després del 68, amb la fi de la utopia revolucionària. Després, es va agreujar amb l'ensulsiada dels bastions comunistes i la fi de la guerra freda. Ens hem quedat sense enemics, però també sense idees. Tant se val. Els bolxevics i el mur de Berlín ja són història. Ara tot resta trasbalsat: la política, l'economia, la moral, l'ètica, la sexualitat, les religions...; manquen referències ideològiques, patrons a estudiar, esquemes de comportament, guies de conducta... Hem admès sense esgarriar-nos-en que molts dirigents hagin perdut el nord i en contemplem el capteniment erràtic o caòtic amb ulls de benvolença. Vivim en una societat en què el sentit crític es cotitza a la baixa. Una societat en què les consultes del psicoanalistes són cada vegada més plenes, però en què ningú no vol reconèixer que ha perdut la brúixola i necessita ajuda exterior per a trobar el recte camí. La tàctica és d'anar tirant com es pot. O millor dit, la de fer-ho veure. L'expressió de moda és "saber estar", "ser políticament correcte", o coses així. És molt més important el *look* que no pas el contingut. Som a l'època del disseny i de les relacions públiques, la resta són collonades. I mentrestant, és clar, ens continuen donant garsa per perdiu. I tan tranquils.

La reflexió ve a tomb de la publicació, fa uns dies, pel diari *El Mundo*, d'un document confidencial de la Guàrdia Civil sobre ETA, presentat com un èxit del periodisme d'investigació més genuí. Conya marinera, perquè, en realitat, el document va ser filtrat pel director general de la Benemèrita per pressionar les autoritats franceses a fi que millorin la seva col·laboració amb Espanya en matèria antiterrorista basca. Els documents confidencials d'aquesta jeia no arriben a les redaccions dels diaris per casualitat. Aquí no hi ha "talps" periodístics d'alt nivell; hi ha personatges del poder amb interès a "filtrar" coses que afavoreixen els seus interessos en un moment determinat. Però, això, no queda gens bé de dir-ho, i menys encara de reconèixer-ho, perquè la cosa perd molt d'encant.

El llibre de Pilar Urbano *Yo entré en el CESID* és un altre exemple clar de la tècnica d'aixecar-nos la camisa. Es presenta com un treball de periodisme d'investigació, i la seva autora va de programa en programa, tant a la ràdio com a la televisió, explicant que bé que s'ho ha muntat per aconseguir que els oficials d'intel·ligència espanyols buidessin el pap. Però cal saber-ne molt poc de com funcionen aquestes coses per creure's una versió com aquesta. El llibre de la Pilar Urbano no té res de periodisme d'investigació. Es tan

sols una operació de relacions públiques del CESID, que l'ha escollida perquè sap que és una periodista de dretes, conservadora, fidel, i que no els sortirà amb cap ciri trencat. La Pilar Urbano és membre de l'Opus Dei i disposa de moltes fonts d'informació en l'àmbit de les forces armades, de les forces de seguretat i dels serveis secrets, també trufats de seguidors de monsenyor Escrivà de Balaguer. A partir d'aquí, tot són flors, violes i romaní.

Cap agent o ex-agent del CESID no parla sense autorització dels superiors. Això és una norma que va a missa. Pilar Urbano, pot dir el que vulgui, però la veritat és aquesta. Pilar Urbano ha escrit un llibre autoritzat i res més. Un llibre beneït pel CESID des del primer mo-

ment. Tan beneït, que Javier Calderón, el director, trucava personalment a determinats ex-membres per convidar-los a dinar i donar-los instruccions de parlar amb la periodista. Més facilitats, impossible.

El CESID necessitava refer la seva imatge pública, terriblement malmesa després de la pispada de documents del coronel Perote, de la dimissió del general Manglano, de les seves implicacions en la guerra bruta contra ETA i de tots els escàndols en què s'ha vist embolicat aquests últims temps, i que han portat els seus màxims dirigents davant els jutges de l'Audiència Nacional espanyola. Manera: encarregar un llibre favorable, sense arestes, que expliqués la cara amable dels seus espies i en deixés de costat les misèries i els *fiascos*. Això és el llibre de la Pilar Urbano. La resta són romanços de la Xina. ■

XAVIER VINADER

"Pilar Urbano ha escrit un llibre autoritzat i res més. Un llibre beneït pel CESID. Tan beneït, que Javier Calderón, el director, trucava a determinats ex-membres per donar-los instruccions de parlar amb la periodista."

El Caucas torna a moure's

El Caucas sembla a punt de despertar-se del curt somni de pau en què va entrar fa un any i mig quan van retirar-se les tropes russes de Txetxènia. Soltadament els mandataris independentistes han acusat de conspiració el Kremlin i l'anomenat "partit de la guerra", alhora que Moscou, per boca del ministre de l'Interior, Anatoli Kúlikov, tornava a llançar advertències als "terroristes". Kúlikov jura i perjura que les autoritats txetxenes encobreixen instal·lacions on s'entrenen uns mil dos-cents guerrillers islàmics. I que és per combatre aquests mals i evitar-ne més que ha posat tota la frontera del Caucas del nord sota estat d'emergència.

Però més que protegir la frontera de les incursions dels terroristes islàmics, l'autèntic interès de Moscou és de preservar les seves pròpies rutes del petroli: les que li garanteixen el pas del cru de la Càspia cap Occident a través de la república fidel del Daguestan, sense haver de pagar l'humiliant peatge que pretenien imposar els txetxens a la utilització del tram d'oleoducte que passa pel seu territori.

Queda clar, un cop més, que al Caucas els problemes ètnics i nacionals continuen tenint de rerefons les expectatives d'enriquiment de grups de pressió que amb etiquetatge "nacional"

estàn disposats a explotar les grans reserves naturals de la zona, que segons els experts nord-americans arribaria als dos-cents mil milions de barrils. Una valoració que els russos consideren exagerada, potser perquè una de les armes de Moscou a l'hora de protegir els seus interessos és de rebaixar-ne el valor.

Si el 1941 era l'Alemanya nazi que volia apoderar-se de les riqueses naturals del Caucas, ara són els Estats Units que aprofiten la catàstrofe post-soviètica per intentar d'imposar a Rússia les seves condicions. Al marge del nombre de barrils de petroli en reserva o dels que se'n puguin extreure diàriament, Washington no té cap dubte sobre el valor estratègic de la zona i l'any passat l'ex-secretari de Defensa, Weinberger, declarava que si Moscou arribava a dominar el Caucas s'apuntaria una victòria superior a l'expansió de l'OTAN a l'Europa oriental.

Controlar la Mar Càspia i la península del Caucas és per als occidentals més que preservar una ruta d'oleoductes. Significa establir una àrea d'influència que arribaria fins a l'Àsia Central i la Xina, burlant els peatges russos i les amenaces iranienes. En canvi per a Rússia mantenir-hi l'hegemonia no és solament una qüestió de dignitat nacional, malmesa després de la humiliació de Txetxènia: és també la garantia de tenir portes pròpies d'accés al Pròxim Orient i prou marge territorial per a barrar el pas a l'expansionisme de l'Aliança Atlàntica. Rússia

sap que l'ombra de l'OTAN té tendència a allargar-se cap a l'Àsia central, cap a les mines d'or del Kirguizistan, el cotó i la seda de l'Uzbekistan i el petroli i el gas del Turkmenistan, l'autèntic "Kuwait" de la CEI. Consolidant-se com a mestressa de l'àrea, Rússia continuarà controlant els subministraments de gas i de petroli a països com Ucraïna o Geòrgia, per mantenir-los, així, dins la seva òrbita d'influència.

Per als països de la zona la possessió de cru o el pas d'un oleoducte hauria de significar possibilitats de desenvolupament, després d'una dècada de conflictes, però el que s'hi observa és totalment la contrària: aquests estats ajornen indefinidament la reconstrucció perquè les elits governants van a remolc de les tensions genera-

des per les rivalitats entre els grans consorcis —encapçalats per la Chevron i la British Petroleum, i de les picabaralles entre els interessos "nacionals" pel traçat dels oleoductes. Els organismes internacionals humanitaris presents a la regió asseguren que la relativa millora de les condicions de vida a Armènia, a Geòrgia, a l'Azerbaitjan i a Txetxènia, no és pas deguda a la inversió productiva de les empreses estrangeres a la regió sinó als mínims de pau i de tranquil·litat que finalment s'hi han consolidat; els mateixos mínims de tranquil·litat que necessiten els grans consorcis petrolers per garantir-se uns bons beneficis.

Però les últimes iniciatives del Kremlin tornen a projectar sobre el Caucas seculars amenaces d'inestabilitat interètnica, fràgilment adormida, i que la Rússia vigilant podria despertar per tal de no deixar arribar els corrents atlantistes fins a l'Àsia central. ■

LLIBERT FERRI

"L'expansió de l'Aliança Atlàntica i de la companyies petrolieres occidentals es barreja amb la resistència russa, la fragilitat interètnica i unes reserves de 200.000 milions de barrils."

ARXIU / EFE

Un clon feliç

L'equip de l'ovella Dolly ha aconseguit ovelles clòniques que porten gens humans, capaces de produir un fàrmac necessari als hemofílics. Però la societat es mostra molt més interessada en la possible clonació humana que en els avenços en el camp farmacèutic.

L'ovella Dolly apareixia a la portada de la revista *Science* com una *playmate* llanuda i d'alta tecnologia. Si fa temps que *Time* tria l'home de l'any i *Play Boy* la noia de l'any, el setmanari científic nord-americà va començar fa un temps a anunciar la molècula de l'any, una elecció que després s'ha ampliat a l'avenç tecnocientífic més important d'aquests darrers dotze mesos.

En realitat, Dolly, l'ovella clònica, va néixer el 1996, però el seu impacte encara és tant, dins i fora l'àmbit científic, que el premi és merescut. Sobretot perquè en el mateix número de *Science*, del 19 de desembre, els pares de Dolly publicaven un article fent saber l'obtenció d'una altra ovella clònica "Polly", que en aquest cas aportava la innovació de dur un gen humà, capaç de fer-li produir una substància imprescindible per als hemofílics.

Un dels fets més destacats del naixement de Dolly va ser la tècnica utilitzada per obtenir-la, a partir de cèl·lules madures. Des del 1952 les provess amb granotes i amb ratolins no havien reeixit. Els investigadors varen pensar que les cèl·lules madures havien perdut una propietat anomenada totipotència, que només devien tenir els òvuls.

Tot va canviar el 1996, quan l'equip de Ian Wilmut, de l'Institut Roslin d'Edimburg, va anunciar el naixement de la primera ovella clònica obtinguda per la tècnica anomenada de transferència nuclear. Wilmut i els seus col·legues havien pensat que els fracassos anteriors es devien al fet que la cèl·lula del donant es trobava en un estadi diferent de desenvolupament del de la cèl·lula del receptor. Amb cèl·lules d'embrió i després amb cèl·lules del fetus varen obtenir ovelles clòniques. Finalment, van reeixir en allò que es creia impossible: obtenir clons a partir de cèl·lules adultes. Concretament, de cèl·lules mamàries d'una ovella de sis anys.

Uns altres equips ja han anunciat l'obtenció de més ovelles i fins i tot de vaques clòniques a

na de fàbriques farmacèutiques és un fet recent

partir de cèl·lules fetals i mones, utilitzant cèl·lules de l'embrió. Però poder fer servir cèl·lules d'adult és molt interessant, perquè permet d'obtenir clònics d'individus dels quals ja s'ha observat el creixement i les característiques.

El següent anunci de gran impacte, el van fer els investigadors escocesos a final d'any. La revista que proclamava Dolly un avenç de l'any també duia un article de Wilmut i els seus col·legues anunciant el naixement de Polly, una ovella clònica amb una innovació: la seva llet produeix el factor IX humà, una substància deficitària en els malalts d'hemofília B.

L'obtenció de factor IX humà a partir de plasma humà té un cost elevat. La reposició continua d'aquesta proteïna costa tretze milions de pessetes l'any per malalt. A més, malgrat les precaucions preses, no es pot descartar un cert risc d'infecció. La introducció del gen humà que ordena la síntesi del factor IX en l'ovella Polly permetrà que la llet d'aquesta contingui la substància. Es tracta d'una forma més barata d'obtenir més quantitat de factor IX, i amb més seguretat.

Animals-farmàcia. L'ús d'animals transgènics com una mena de fàbriques farmacèutiques ambulants és un fet recent. El llarg camí es va iniciar el 1980, quan es va demostrar que un embrió fecundat de ratolí podia incorporar material genètic forà. Així, ADN de conill, introduït per microinjecció, podia expressar-se en el ratolí. Era el que en diem animals transgènics, perquè incorporen gens d'una altra espècie. El 1987 es va aconseguir de fer expressar aquests gens —fer-los produir la proteïna concreta— en glàndules mamàries de ratolí.

Les primeres proves amb ovelles van dur a la producció de quantitats molt petites de factor IX. Fins que tres científics anomenats Velandier, Lubon i Drohan varen triar un altre animal: el porc. El període curt de gestació i el gran nombre de fills a cada part, juntament amb la llet que la

femella, la truja, produeix (trescents litres anuals) el feien interessant. Efectivament, la trugeta Genie va començar a produir, al cap de poc temps de néixer, proteïna C humana. Es tracta d'una altra de les substàncies que controla la coagulació de la sang.

Per tal que la proteïna es produís concretament a les glàndules mamàries, Genie va rebre, juntament amb el gen que dirigeix la fabricació de la proteïna C, l'anomenat promotor, que fa que el gen s'expressi només en aquestes glàndules i no en un altre lloc de l'organisme. Malgrat això, Genie també produïa proteïna C a les glàndules salivars, que són d'un teixit molt semblant al mamari.

Però la microinjecció d'ADN en òvuls fertilitzats té un rendiment baix. Només un 5% dels animals integren el gen i no tots tenen una

Si la clonació humana no fos possible ara, els experts no dubten que ho serà d'aquí a molt poc temps.

expressió suficient del gen per produir prou quantitat de la substància desitjada. Això té uns costos elevats. Els científics escocesos han utilitzat en Polly, com en el cas de Dolly, la transferència de nucli. L'única cosa que no han fet en aquest cas és recórrer a cèl·lules adultes, sinó a cèl·lules fetals cultivades *in vitro* —al laboratori.

Amb Polly el rendiment ha estat semblant al que es va obtenir amb ovelles no transgèniques i més del doble comparat amb la microinjecció. Els escocesos varen necessitar una mitjana de vint animals per cada un dels sis transgènics nascuts, Polly inclosa. A més, la tècnica permet d'analitzar els em-

Richard Seed (dalt) no tindrà fàcil de clonar humans. Però el naixement de Dolly obre moltes possibilitats.

El físic americà Richard Seed ha anunciat el seu pro

El camí dels animals transgènics es va iniciar el 1980, quan es va demostrar que un embrió fecundat de ratolí podia incorporar material genètic —és a dir, molècules d'ADN (baix)—forà. El 1987 es va aconseguir de fer expressar aquests gens —fer-los produir la proteïna concreta— en glàndules mamàries de ratolí.

brions per saber quins incorporen de manera efectiva el gen i implantar només aquests. Així la gestació es redueix als animals que efectivament produiran el fàrmac desitjat i això en disminueix els costos. D'una altra banda, també permet de triar el sexe, un detall important si el que es pretén és tenir femelles que produeixin el fàrmac amb la llet.

Clons humans. Tornant a Dolly, s'ha sabut també que està prenyada. Això significa que els animals clònics poden tenir descendència, si bé cal esperar el final de l'embaràs. Si els clònics no tinguessin capacitat reproductiva, cada animal d'aquests hauria de ser creat al laboratori. La reproducció natural serà més senzilla i barata, si bé els fills de Dolly no seran clònics d'ella, ans tindran una barreja de gens del pare i de la mare.

L'embaràs de Dolly no deixa de ser notícia, ara que un físic americà, Richard Seed, ha anunciat el seu propòsit d'oferir fills clònics a les parelles que ho desitgin. L'anunci de Seed ha despertat crítiques de totes bandes, des del punt de vista científic i bioètic. I Seed ja té barreres legals: el dia 12 de gener el Consell d'Europa va signar a París un acord que prohibeix als dinou estats que en formen part la clonació d'humans. El president Bill Clinton també

Dolly té un any i mig, comptat des del naixement, o en té vuit, perquè cal sumar-li els sis que tenia l'ovella que li va cedir l'ADN?

vol establir la mateixa prohibició.

Des del punt de vista científic, l'objectiu de Seed planteja molts dubtes, però si la clonació humana no fos possible ara, els experts no dubten que ho serà d'aquí a molt poc temps. Tanmateix, tornant a Dolly, el procés no és senzill. Es van necessitar 277 òvuls perquè nasqués l'ovella clònica i és improbable que cap parella s'avingués a un procés amb un rendiment tan baix. A més, els científics no estan segurs de l'edat de Dolly. Té un any i mig, comptat des del naixement, o en té vuit, perquè cal sumar-li els sis que tenia l'ovella que li va cedir l'ADN? Això té implicacions sobre el procés de creixement i envelliment de l'ovella.

D'una altra banda, els animals clònics són més grossos i pesants que no els altres i això afegeix dificultats al part. Ens podem arriscar, abans de tenir tècniques segures, a lesions irreversibles durant el part? A més, els qui somien en còpies iguals haurien de tenir en compte no solament els efectes del medi sobre diverses característiques o capacitats, sinó que Dolly no és una còpia exacta de la seva mare-germana. A més de no haver crescut en el mateix úter i en les mateixes condicions, va rebre l'ADN del nucli, però no l'ADN d'uns orgànuls anomenats mitocondris. Aquests orgànuls són la central energètica de la cèl·lula i el seu ADN també podria tenir un paper en algunes característiques i malalties.

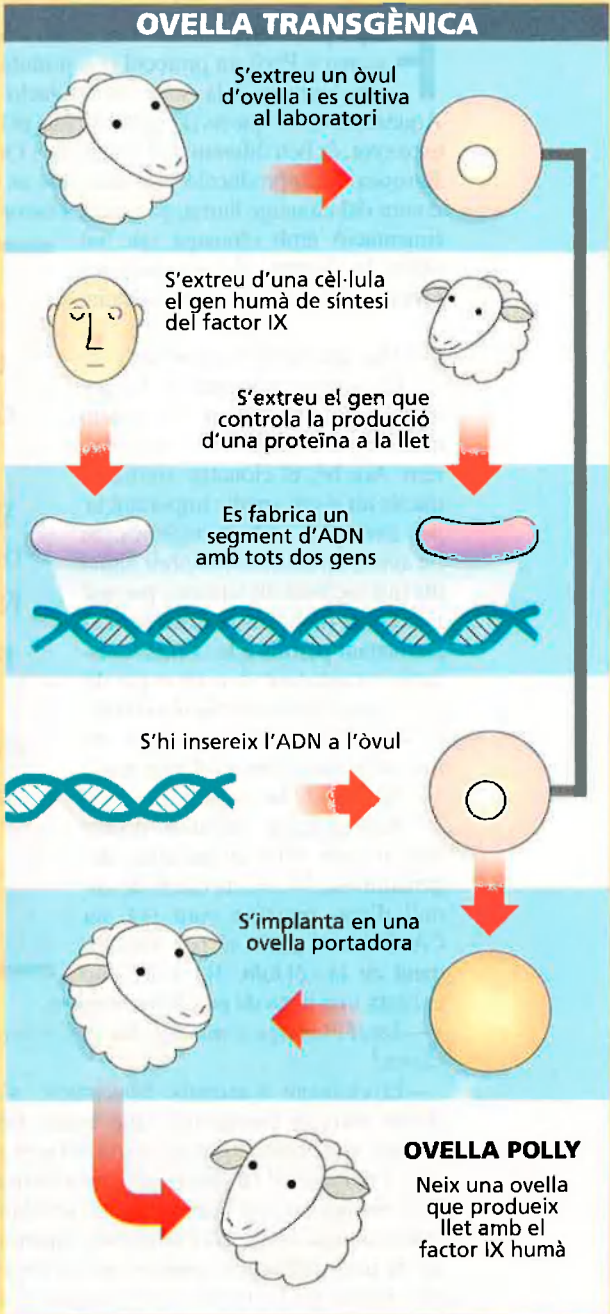
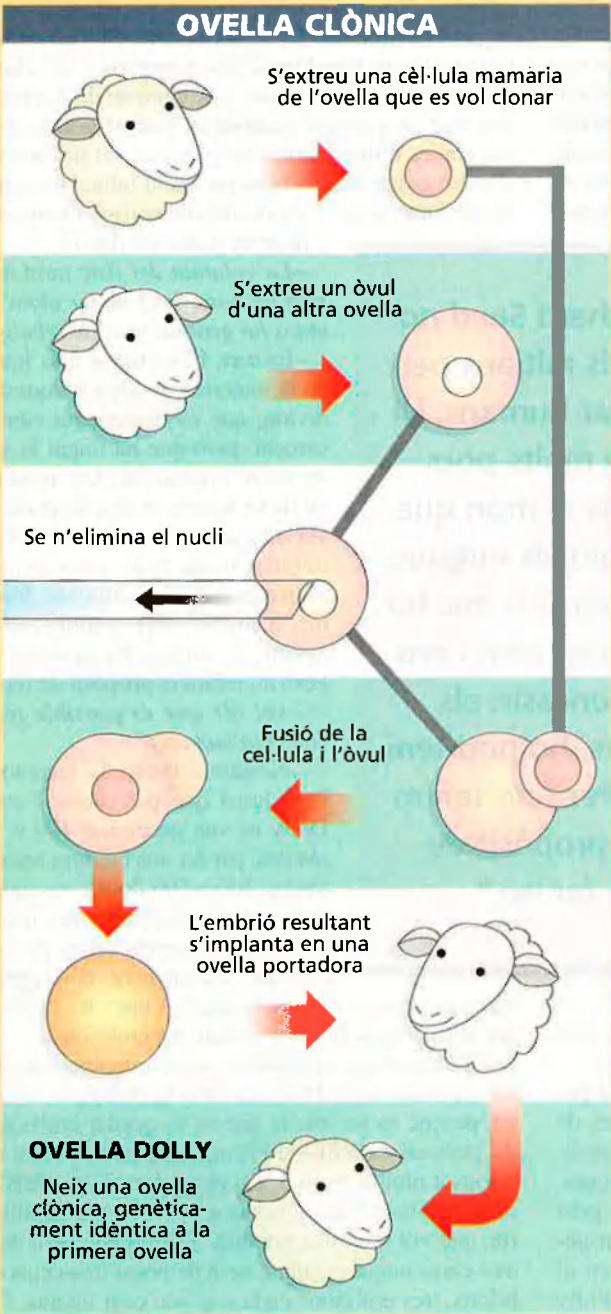
El debat obert per Seed distreu d'uns altres possibles avenços en genètica, dels seus avantatges i inconvenients, com ara els tests genètics, que poden ajudar a percebre malalties o evitar la implantació d'embrions amb certs defectes, però que també poden significar discriminació d'alguns individus. Per això, seria interessant que els comentaris sobre genètica no semblessin clònics els uns dels altres i abastessin molts altres aspectes, sovint negligits, però molt més acostats en el temps que no pas la clonació humana.

Xavier Duran

OBTENCIÓ D'OVELLES CLÒNIQUES I TRANSGÈNIQUES

Les investigacions que porta a terme l'Institut Roslin d'Edimburg (Escòcia) són les que han desfermat el debat ètic sobre la clonació, ja que científicament han demostrat que aquesta és factible. En l'esquema de baix, podem observar el procés que l'equip d'Ian Wilmut ha seguit per aconseguir la clònica Dolly i la transgènica Polly.

"Els clònics no són idèntics"

Josep Egozcue, Catedràtic de Biologia Cel·lular de la UAB i ex-president de l'Organització Europea de Reproducció Humana, denuncia l'actitud prohibicionista de molts estats, que entrebanca una investigació, la clonació, que pot dur grans avenços mèdics.

Fa poques setmanes diversos estats europeus van signar a París un protocol que prohibia la clonació humana i la seva investigació científica. Aquesta decisió, que ha de ser ratificada pel parlament espanyol, és ben diferent de l'opinió de l'Organització Europea de Reproducció Humana, que es declara en contra del clonatge humà, però està a favor de l'experimentació amb clonatge que no afecti la dignitat de les persones i representi un avenç per la ciència.

—*Què aportarà la clonació?*

—En aquests moments no ho podem saber exactament. Si podem anar experimentant ho descobrirem. Ara bé, el clonatge animal sí que és un avenç mèdic important ja, per exemple, amb transgènics. Si un avenç en animals pot obrir algun dia una escletxa en humans, per què no aplicar-ho en casos desesperats? Demanant permís a la comissió estatal corresponent. Ara, no es pot dir que si avui féssim clonació solucionaríem aquestes coses, perquè ens trobem en un camp totalment nou.

—*Però no hi ha cap intuïció?*

—Reprogramar cèl·lules podria tenir un cert valor en malalties degeneratives. No en els casos de cúmul d'una proteïna com pot ser l'Alzheimer, però sí per envelliment de la cèl·lula. Tot i això no existeix una llista de possibles avenços.

—*En el clonatge d'animals les aplicacions són més clares?*

—El clonatge d'animals, bàsicament, s'ha fet per clonar animals transgènics, que siguin fàbriques de produir una proteïna que es pugui fer servir en medicina, i per això el financen indústries farmacèutiques. Però encara no han demostrat que resolguin el gran problema que tenen els transgènics: quan un transgènic té descendència a vegades no ho expressa en el gen, només ho fa un tres per cent, quan amb la Polly

es pretenia que fos del cent per cent. Si s'aconseguís la transmissió hereditària dels transgènics, els clonals serien un gran negoci per a la companyia farmacèutica que ha patentat el sistema, perquè podria fabricar còpies d'una fàbrica de proteïnes. Si no funciona s'haurà gastat els diners en un intent fallit. Ho veurem en un futur, però si les probabilitats fossin poques no s'haurien gastat els diners.

—*La voluntat del físic nord-americà Richard Seed de fer clons humans ha generat molt de rebuig...*

—És cert, hi ha hagut més interès en la matèria pel culpa d'aquest individu, que és desconegut científicament, però que ha tingut la vista de treure's publicitat. Ara, igual que ell ha fet aquest anunci ho podia haver dit qualsevol altre. Ell no té els mitjans, hi ha molts pocs grups al món que tinguin els mitjans. Nosaltres si ens ho proposéssim i ens donessin els diners, ho podríem fer. Però no tenim el propòsit de fer-ho.

—*Vol dir que és possible fer la clonació humana?*

—Nosaltres tenim la tecnologia. Però igual que per clonar l'ovella Dolly es van necessitar 400 o 500 ovelles, per fer una criatura necessitaríem 400 o 500 dones, en aquests moments. D'aquí cinc anys, o deu o tres, no sé quantes seran necessàries. De tota manera, com agafem

aquestes dones, d'on les treiem? A unes les hi lligaríem les trompes, les hi posaríem els embrions...

—*Tècnicament és possible, però humanament no?*

—La mare de la Dolly va tenir la Dolly per casualitat, perquè va ser ella la que es va quedar embarassada, però els científics d'Edimburg anaven posant embrions a moltes ovelles. En el cas humà, no. Pels humans ens hem d'imaginar la senyora X, supermilionària, que vol tenir una criatura. Si amb ella hem de fer tres-cents intents, o sigui, hem de posar tres-cents embrions, tres embrions cada cop són cent intents. Cent

"Richard Seed no té els mitjans per clonar humans. Hi ha molts pocs grups al món que tinguin els mitjans. Nosaltres si ens ho proposéssim i ens donessin els diners, ho podríem fer. Però no tenim el propòsit de fer-ho."

I que ha vist a les pel·lícules i això és el que fa por"

RICARD CUGAT

intents, encara que en poguéssim fer un cada mes, són vuit anys i en aquests vuit anys potser la senyora s'haurà tornat menopàusica, no ho sé. La idea que té el públic és que fer un clonatge és posar un embrió i la senyora té una criatura. No, no, en aquests moments és molt més complicat això.

—Hi ha molts dubtes sobre les conseqüències?

—En els experiments que van produir la Dolly hi va haver molts abortaments, moltes malformacions, però és igual com que eren ovelles tant fa. Però si es tractés d'humans la situació canviaria molt.

—No se sap gaire quines conseqüències tindrà la clonació de Dolly. Quina edat tindrà? La de les cèl·lules adultes de les quals s'ha reproduït?

—Hi ha el perill que la Dolly hagi nascut amb l'edat que tenia la donant de la cèl·lula. Fins que la Dolly no creixi i es faci gran no se sabrà. No hi ha cap sistema per determinar l'edat de les cèl·lules.

—Tampoc no hi ha cap estimació?

—Potser quan es reprogrami la cèl·lula la Dolly sigui tan jove com és, o potser la cèl·lula que la creà, que ja tenia un o dos anys d'edat, fes que la Dolly nasqués com una ovel·la acabada de nàixer però amb dos anys d'edat en les cèl·lules. Això vol dir que podria tenir malalties de vella, càncers, menopausa precoç... De moment, si s'ha quedat embarassada vol dir que és fèrtil, però és que la donant de la cèl·lula mamària també era una ovel·la prenyada, per tant també era fèrtil.

—S'ha aconseguit fer dos micos iguals...

—A mi el reportatge que van fer dels micos per televisió em va semblar interessant perquè eren dos bessons idèntics, molt petits, i ja es veia que no eren iguals. N'hi havia un que manava i l'altre que obeïa. Per tant eren bessons idèntics, però que conductualment no ho eren. El que manava, si visquessin en tropes, com passa a la natura, tindria un rang privilegiat.

—Això vol dir que els clònics no són idèntics?

—Exacte. Els macacos que sortien a la tele ens demostraven que no es comportaven igual. En humans hi hauria la mateixa diferència. El factor ambiental és importantíssim. Per això els bessons que creixen en llocs diferents i en famílies diferents, no són iguals.

—Per tant oblidem-nos d'exèrcits feixistes a partir dels clònics?

—Per tenir esclaus, no cal esperar vint anys fins que creixin els clònics. Hitler, Franco o Stalin ho aconseguien abans agafant la gent apuntant-los amb una metrallera.

—Per què, doncs, tanta por?

—Les mitologies sempre han creat polèmica. Pels anys quaranta es va publicar el llibre *Un món feliç* i a partir d'aquí s'ha creat una mitologia. La gent ha vist *Els nens del Brasil*, ha llegit i vist pel·lícules amb exèrcits de clònics i això ha creat l'alarma. La gent no pensa en la realitat del clonatge, sinó que pensa en el que ha vist a les pel·lícules i això és el que l'alarma.

—El protocol signat a París per alguns estats, entre els quals Espanya, ha prohibit la clonació humana i la seva investigació. Els polítics prenen les decisions científiques pressionats per l'opinió pública?

—Sí. Això ha passat sempre. Com que els polítics no

tenen prou informació científica el més fàcil és prohibir-ho tot. Esta bé que diguin que es prohibeix tot tipus de clonatge humà, la utilització de les persones amb finalitat de clonatge, el que calgui, però que no diguin que es prohibeix tot tipus d'experiment relacionat amb el clonatge. Això és tallar camins a la ciència. És millor és fer com els anglesos, que tenen l'autoritat britànica sobre embrions i fetus humans, que s'encarregarà d'estudiar el problema i dirà què cal prohibir. Ara, a París els anglesos no van sortir a la tele, en canvi el senyor Kirkpatrick, representant espanyol, sí que hi ha sortit perquè ha prohibit la clonació.

—Es fàcil mantenir la separació entre experimentació i aplicació?

—No, perquè bon punt un problema s'ha solucionat encara que èticament sigui molt condemnable, algú ho farà, això segur. L'Amèrica Seed potser no, perquè ell tècnicament no té els coneixements, però si aconseguís els diners ja buscarà algú que li ho faci.

—Aleshores és un risc deixar experimentar?

—No, no. El pentotal, per exemple, ha servit perquè moltes dones parissin sense dolor, però també ha servit com a sèrum de la veritat per treure informació dels presoners. Tot té les diferents vessants. Si nosaltres investiguem amb una bona finalitat sempre hem de ser conscients que algú ho pot fer servir per una finalitat dolenta. Però no hi podem fer res. No ens hem d'aturar perquè el dia de demà un delinqüent en faci un mal ús.

Per a Josep Egozcue, el comportament diferent dels dos micos bessons idèntics demostra que el factor ambiental és molt important: "En humans hi hauria la mateixa diferència. Els bessons que creixen en dos llocs diferents i en famílies diferents, no són iguals."

Ignasi Gallart

"Recuperar el grup propi

Joaquim Nadal, alcalde de Girona, ha fet saber que no repetirà com a cap de llista del PSC a les autonòmiques. Cansat d'especulacions i de traves, Nadal reclama una reforma en profunditat del PSC, que marqui distàncies amb el PSOE.

El filòsof Josep Ramoneda deia en un article recent que a Catalunya hi ha por del canvi. Comparteix aquesta opinió?

—En Ramoneda deia que hi ha por del canvi, en Maragall deia que no percep voluntat de canvi, i molta gent opina que efectivament la societat catalana està entrebancada. Jo no crec que sigui por del canvi, sinó més aviat que hi ha un bloqueig. Hi ha un dèficit crític de la societat catalana pel que fa a la pròpia situació. No és un gest de por, sinó d'acomodació. Aquesta acomodació pot indicar que la societat ho és, o pot palesar la subtileza de l'intervencionisme convergent. La societat catalana pateix un cert grau d'intoxicació subtil. Un exemple molt recent: el sopar-homenatge a Macià Alavedra. Alavedra és un home simpàtic, divertit, que durant tot el temps que ha estat conseller deu haver fet molts amics. Si espontàniament la societat civil li fes un homenatge, no hi hauria res a dir. Ara, que hi hagi ni que sigui una ombra de dubte que l'homenatge s'hagi pogut induir ja posa de manifest fins a quin punt vivim un cert clima de coacció moral.

—Però el bloqueig que vostè esmenta també pot indicar que la ciutadania no detecta una alternativa que sigui creïble i engrescadora.

—Hi ha dues coses. D'una banda, hi ha el diagnòstic: què és el que té bloquejada la societat catalana. Està bloquejada perquè aquells que han usat i abusat de la majoria, en comptes d'oxigenar la societat catalana i alimentar un projecte catalanista que es renova permanentment a si mateix, han devaluat el catalanisme a base de convertir-lo en un joc d'estira i aflixa en la relació Catalunya-Espanya. I per altra banda és evident que aquells qui haurien hagut de construir un discurs alternatiu prou creïble per generar un moviment social ampli que desbordés aquesta situació de bloqueig no se n'han sortit. No ens n'hem sortit fins ara.

—Davant aquesta situació de bloqueig, el PSC respon adequadament?

—No prou. Les querelles internes i les grans discussions polítiques es projecten massa endins en comptes de projectar-se enfora. En el PSC encara hi ha massa tendència a protegir i blindar el propi projecte polític, en lloc d'obrir-lo cap a la societat. L'assignatura pendent és arribar a l'espai social, l'espai electoral. El milió i mig o dos milions de persones que pensen Catalunya en termes progressistes i que esperen que algú articuli una proposta prou creïble que permeti aconseguir el tomb polític.

—Aquesta situació ha estat provocada per un excés de protagonisme de l'aparell orgànic del partit?

—Pot ser que hagi estat així. En tot cas està clar que només la desaparició al si del partit de la frontera entre aparell i polítics "desaparellitzarà" el partit. Ha de ser més aparell el primer secretari que el secretari de federació, però no aparell en sentit endogàmic de tancament en l'estructura de direcció i poder, sinó per fer funcionar una màquina destinada a moure's cap enfora, cap a la societat.

—Narcís Serra, actual primer secretari del PSC, té prou força per dur a terme aquesta tasca?

—En té. I té una visió molt clara de la situació del PSC, de quins ressorts ha de moure i com s'han de moure. En l'únic que jo apuntaria una certa preocupació és en els ritmes. Per mi, són massa

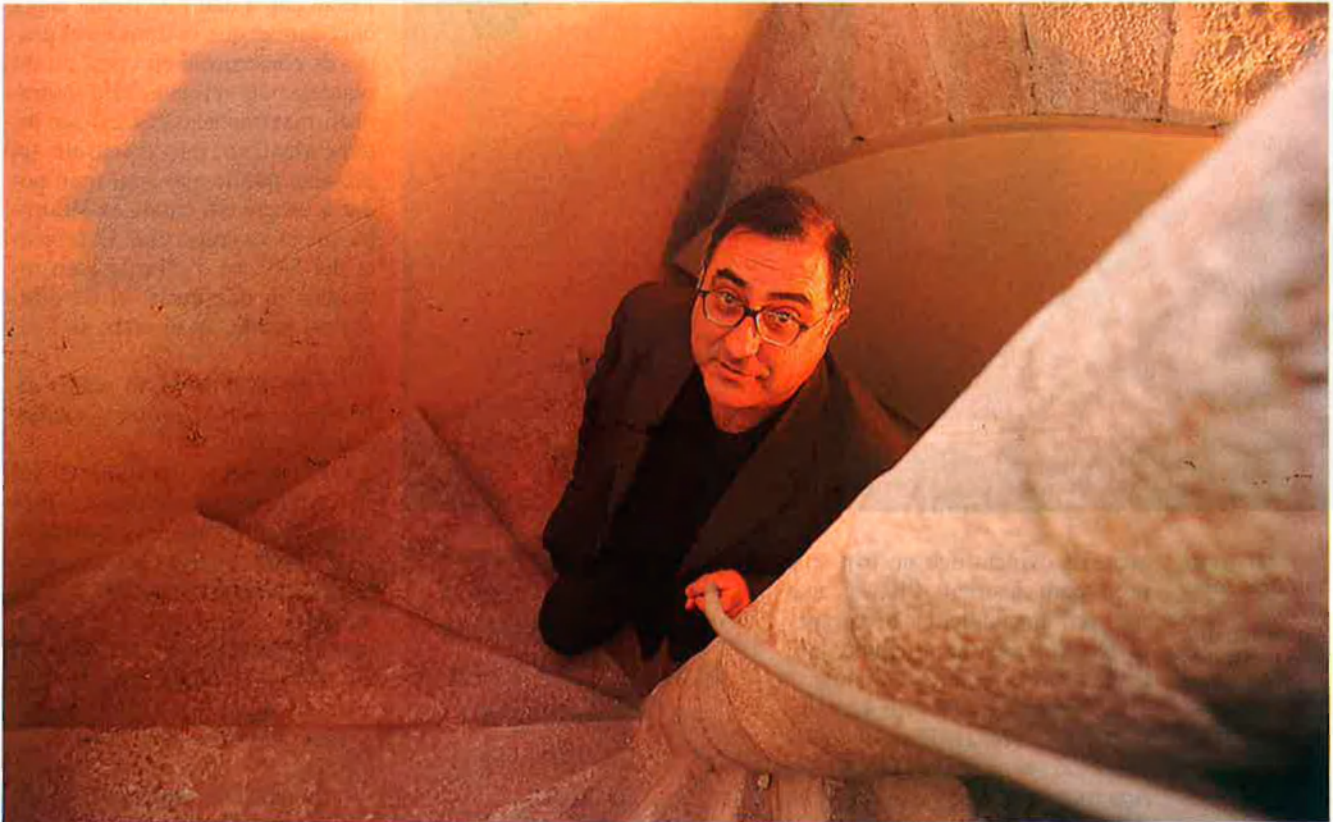
lents. Per Narcís Serra, són els únics possibles. Fruit de l'especial idiosincràsia de l'actual estructura del partit, ell més que ningú pot fer aquesta feina. Hi ha molts sectors del PSC que som interessadament serristes perquè volem que aconseguixi materialitzar al cent per cent el seu projecte de renovació i canvi de l'estructura interna del PSC. Aquesta és condició indispensable per després poder presentar un projecte polític que prosperi.

—A més d'aquesta, quines condicions més ha de

"El que produeix insatisfacció en els votants de l'esquerra és la manca de concreció del missatge i de claredat en el projecte catalanista i l'ambigüitat de les relacions amb els partits estats."

Congrés seria saludable”

RICARD CUGAT

reunir el PSC per afrontar les properes autonòmiques amb garanties?

—El PSC ha de formular un programa, una oferta a la societat catalana, i unes candidatures prou obertes per engrescar alternativament. El fet que produeix insatisfacció en els votants de l'esquerra és la manca de concreció del missatge, la manca de claredat en el projecte catalanista, l'ambigüitat de les relacions amb els partits estatals, i el tancament dels projectes en si mateixos, excloent-ne determinats sectors de la societat catalana. Com que en l'espai de l'esquerra hi ha gent que va dient que se sent “desubicada” [en referència a les declaracions d'Antoni Farrés, alcalde de Sabadell per IC], cal un projecte polític ampli i integrador que reubiqui tots els desubicats. Reubicant tots els desubicats, obrint les candidatures, es produiria un pas més en aquesta direcció.

—Per experiència personal, deu recordar que quan vostè va intentar obrir la candidatura del PSC que encapçalava a les darreres autonòmiques, va tenir problemes amb l'aparell del seu partit.

—Això són problemes del passat.

—Maragall o el candidat que es presenti pel PSC no tornarà a tenir els mateixos problemes?

—No els hauria de tenir. Cap ni un. Donar frescor

a un projecte polític vol dir treure-li aquelles crostes que el fan poc flexible. Cal alegria.

—Vostè ha anunciat que ja no tornarà a ser el candidat del PSC. La seva renúncia vol dir que està molest amb els rumors constants sobre la candidatura de Maragall?

—Per mi aquest és un tema tancat. He dit tot el que havia de dir. Tinc decidit no entrar més en la polèmica del candidat. La meua posició és clara. Ni tan sols vull jutjar per què jo mateix me'n mantinc al marge. És igual. Jo ara vull fer dues coses. Una, sense la pressió ambiental de la candidatura, fer la part de feina que em toca: continuar fent de president del grup parlamentari mentre duri aquesta legislatura. Dues, acostar al màxim el projecte als desitjos de la societat catalana perquè vingui el candidat que vingui ho trobi millor que no ho vagi trobar jo. Les altres qüestions ja no m'importen. No faré un exercici de masoquisme avaluant el grau de desgast personal a què m'ha sotmès la situació dels darrers temps.

—Per les seves paraules sembla que estigui dolgut amb el seu partit.

—Tampoc vull opinar sobre això. Forma part del que jo mateix he tancat per voluntat pròpia. No busco cap responsabilitat. Les coses han anat com han

“Donar frescor a un projecte polític passa per treure-li aquelles crostes que el fan poc flexible.”

"El risc de mitificar Josep Maria Sala, ja l'hem superat. Ja fa molts dies que no se'n parla."

anat. És evident que no han anat prou com haurien d'haver anat per estar en condicions de competir raonablement amb aquells qui tenen tots els ressorts del poder.

—*La seva renúncia no ha comportat que Maragall es defineixi sobre si serà candidat o no. Aquesta indefinició obeeix, com diuen alguns, a una estratègia calculada?*

—Si acaba dient que sí, serà una estratègia calculada. Si acaba dient que no tots els càlculs saltaran pels aires.

—*Si diu que no, què passarà?*

—Si diu que no, no serà el meu problema. No vull preveure l'escenari d'una negativa de Maragall.

—*Maragall, juntament amb altres dirigents del PSC entre els quals vostè s'inclou, elabora una nova proposta catalanista. Quins seran els seus continguts principals?*

—El PSC té avui molt clar que el seu repte exigeix incorporar a un projecte progressista i d'esquerres, no solament les esquerres convencionals pures i clàssiques, sinó el centre i el centre esquerra. El projecte del PSC no pot ser un projecte doctrinari d'esquerres sinó que ha de ser un projecte catalanista i socialdemòcrata. Els continguts de la nova proposta catalanista del PSC són un programa que pel que fa als temes econòmics, socials i territorials és un projecte socialdemòcrata i pel que fa als temes relacionats amb l'autogovern

"No és admissible que des del PSOE es discuteixi el grau de llibertat del PSC (...). La veu diferenciada del PSC ha de ser superior i més marcada que la que es pugui permetre qualsevol dirigent regional del PSOE."

té clar que s'ha d'anar més enllà del sostre actual. El PSC vol definir un marc d'autogovern més ampli per Catalunya. En un context de cessió de sobirania de l'estat cap a dalt i de l'estat cap a baix com el que es dona en el procés de construcció europea, no cal plantejar cap reivindicació sobiranista maximalista. No cal ser independentista per construir un projecte polític que doni molt poder a un govern català en l'Europa que es va construint. El projecte del PSC ha d'afirmar amb rotunditat la diferència, el fet diferencial català, en el marc de l'estat.

—*Fins aquí no hi ha gaires diferències amb el projecte catalanista de CiU.*

—El projecte catalanista del PSC és més municipalista, més de proximitat, més progressista de continguts, menys conservador, i més catalanista perquè en els temes de relació amb l'estat té o hauria d'estar en condicions de tenir menys hipoteques de les que avui té CiU.

—*La hipoteca del PSC és el PSOE?*

—És possible, però no l'hauríem de tenir. No és admissible que des del PSOE es discuteixi el grau de llibertat del PSC, i menys tenint en compte el grau de llibertat que s'autoaplica el president d'Extremadura, Juan Carlos Rodríguez Ibarra, o el de Castilla-la Manxa, José Bono. La veu diferenciada del PSC ha de ser superior i més marcada que la que es pugui permetre qualsevol dirigent regional del PSOE.

—*Com ho pensen aconseguir això?*

—Mantenint la batalla que tenim oberta, discrepant sobre la forma de conduir el debat sobre el decret d'humanitats o discrepant

dels futurs models de finançament autonòmic. El discurs del PSC no pot quedar diluït dins el discurs generalista del socialisme espanyol.

—*A més dels continguts, les formes també són importants a l'hora de veure la diferenciació. El PSC havia disposat d'un grup parlamentari propi al Congrés dels Diputats...*

—Durant una època potser no ha tingut massa sentit tenir-ne un, però ara penso que seria saludable tornar a recuperar-lo.

—Creu que en els darrers anys el PSC ha vist desdibuixat el seu perfil, i s'ha anat acostant més al que és una federació regional del PSOE?

—Això és veritat des de la concepció que el PSOE es fa del PSC. No per les conviccions internes del PSC.

—De tots els sectors del PSC?

—Sí, i ara més que mai. Ni que sigui per un càlcul interessat, després de l'últim congrés, els sectors més psoistes del PSC també tenen clar que no podem ser una mera federació regional del PSOE.

—Josep M. Sala ha anat a la presó per un cas relacionat amb el finançament del PSOE, no del PSC.

—Per un tema de fa deu anys. Forma part del passat de les relacions entre ambdós partits.

—Es injust que Sala hagi anat a la presó?

—Es injust.

—Es oportú organitzar una festa pública de benvinguda?

—Hi ha opinions per tots els gustos. Quan era oportú que deixés l'executiva, quan la va deixar o quan algunes veus clamaven perquè la deixés? El fet és que ja l'ha deixada. El dubte sobre l'oportunitat sempre hi és, però el risc de mitificar Josep Maria Sala ja l'hem superat. Ja fa molts dies que no se'n parla.

—Alguns sectors han dit que si Sala no hagués estat a la presó la llei del català no hauria sortit com ha sortit.

—No, no té res a veure. La llei de política lingüística ha sortit com ha sortit perquè el PSC ha fet prevaldre els seus punts de vista. Tots aquells que tenien la temptació de negar catalanitat al PSC per la posició que pogués prendre en relació amb la política lingüística, no ho han aconseguit.

—El vot negatiu del PP a la llei del català hauria de ser causa suficient perquè CiU trenqués la seva col·laboració amb aquest partit en el govern de l'estat?

—Crec que sí. Però després de l'entrevista Aznar-Pujol tot fa preveure el contrari. És una mostra de la contradicció de CiU en els temes que suposadament són el nervi de la nació.

—Si Pujol trenqués amb el PP, el PSC estaria obert a pactar un suport parlamentari a Catalunya?

—No. Ara ja no. El PSC hi havia estat disposat en els moments més immediats posteriors a les eleccions autonòmiques de 1995. Ara haurien de canviar molt les coses.

—El suport de CiU al PP en el govern de l'estat pot repercutir en el resultat de la coalició nacionalista a les properes autonòmiques?

—Em temo que no. Si Catalunya fos una societat prou saludable, CiU se n'hauria d'endur un correctiu molt sever. Em temo que no passarà. Entre d'altres coses també perquè les propostes de canvi quallen quan els que poden fer guanyar s'ho creuen. I pel que vaig llegir l'altre dia [entrevista d'El Periódico a Maragall, 18/1], encara s'ho creu poc.

Pere Martí

XARXA D'ALBERGS DE CATALUNYA

Tira't de cap...
al Cap de Setmana

TELÈFON RESERVES
(93) 483 83 63

VINE A LA NEU
AL MILLOR PREU!

Caps de setmana des de

5.780 ptes.

dos forfets + 1 mitja pensió

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

La família reial al complet. Des de fa molts estius, els reis espanyols passen la canícula al palau mallorquí de Marivent.

La discreta Operació Marivent

Després que un grup d'empresaris mallorquins intentessin regalar un iot al rei, són ara les institucions balears les que volen fer-li un altre present: 23.000 metres quadrats de zona verda de Palma per a ús exclusiu de la família reial.

Els anys 1988 i 1996 marquen negativament l'estada estiuenca de la família reial espanyola a Mallorca. El primer any, el palau de Marivent, la residència oficial d'estiu, perdía els mobles i una valuosa col·lecció d'art. El segon any, la germana del rei, Pilar de Borbó, veia que la seva casa de Portopí era convertida en runes, esbucada seguint una ordre judicial, fruit d'un llarguíssim plet obert per un ciutadà que es va veure perjudicat per una ampliació il·legal de la casa. Els dos fets, tot i que mai

—com és norma de la casa— no han estat comentats oficialment, causaren una profunda decepció en la règia família, especialment en la reina, segons asseguruen diverses fonts de Palma. A més, l'intent d'atemptat contra el rei, l'estiu de 1996, no ajudà precisament a fer de Mallorca un lloc ideal per a les vacances estiuenques del cap de l'estat i de la seva família.

Per bé que formalment no hi ha cap relació amb aquests fets, d'ençà uns anys s'ha parlat i comentat molt la possibilitat que els

reis "distribuïssin" les vacances entre Mallorca i altres llocs. O bé, que l'hereu i les infantes tenguessin les seves residències estiuenques en altres zones de l'estat.

Si aquests intents han estat simples globus sonda llançats per grups interessats a disputar a Mallorca la presència reial, o bé responien a idees sorgides d'instàncies més o menys oficials, no se sap. Però per si de cas des de fa temps, i molt més intensament els darrers mesos, les institucions oficials i els grups econòmics illencs ha posat fill a l'agulla per

intentar assegurar la presència estiuenca dels reis i de la seva família.

Primer va ser la rehabilitació de la casa coneguda com Son Vent, just a la vora del palau de Marivent, que el Govern balear cedirà a Patrimoni Nacional perquè hi tinguí la residència oficial d'estiu el príncep Felip. Una segona passa va ser quan un grapat d'empresaris, empreses i institucions feren una fundació per regalar a Patrimoni un iot perquè sigui usat pel rei. La tercera passa serà la compra per part de l'Ajuntament de Palma dels terrenys veïnats a Marivent, que segons l'actual Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) haurien de ser zona verda, per cedir-los a Patrimoni perquè siguin part del complex de Marivent. Una operació que es desenvolupa amb molta discreció i pensant bé cada passa, per evitar complicacions que ja s'han produït en el passat, en qüestions relacionades amb la Casa Reial.

Marivent. El casal de Marivent és una residència d'estil regionalista, projectada per Guillem Forteza entre 1923 i 1925. Va ser encarregada pel magnat grec Ioannes Saridakis, un enamorat de l'illa i de l'art que omplí Marivent amb una valuosa col·lecció de mobles, miralls, cornucòpies, catifes i caixes, entre d'altres objectes artístics, a més d'una notable pinacoteca. Quan morí Saridakis (1965) la seva vídua, Anna Marconi, donà l'edifici a la Diputació Provincial. Naixia així la Fundació Saridakis (1966), formada per l'edifici i el contingut artístic. Segons fonts coneixedores del cas, els estatuts ja preveïen la possibilitat de fer cessió de l'edifici com a residència d'alts càrrecs. Però no cedien el contingut artístic de Marivent, a no ser que fos com a museu. El 1972 la Diputació cedeix el palau als aleshores prínceps d'Espanya com a residència d'estiu i, per tant, perd el caràcter de museu. Deu anys més tard, el 1983, l'hereu de la vídua de Saridakis, J. C. Herreman Marconi, demanà a través d'una carta enviada a Nicolau de Cotner, que

ARXIU / EFE

ARXIU / EFE

Dalt, imatge del palau de Marivent. Baix, dipòsits en el solar propietat de l'empresa CLH que l'Ajuntament de Palma vol comprar per cedir-lo a Marivent.

era el Cap de la Casa Reial, que se li tornassin tots els béns de l'herència de Saridakis. Cotner contestà que això era responsabilitat del Govern balear (com a hereu de l'extinta Diputació de Balears). No hi hagué resposta positiva i Herreman va als tribunals que li donen la raó el 1986. Però el Govern balear recorre la sentència. El mateix any l'Audiència falla en favor de l'hereu de Saridakis, el qual ja havia limitat la reclamació al contingut de Marivent. El Govern recorre novament davant el Tribunal Suprem,

perdent l'apel·lació el 1988. El 27 de setembre del 1988 Herreman Marconi i el seu representant legal es personaren davant el Jutjat de Primera Instància de Palma, procedint-se a l'entrega de tot el contingut artístic del palau al legítim hereu. En total, dos contenidors plens d'art del qual mai no s'arribà a saber el valor total.

Aquell afer va ser molt silenciats per les institucions balears i centrals. Com s'ha vist, sempre posaren tots els entrebancs possibles —legals, és clar— per evitar què les reclamacions de l'hereu de Sari-

ARXIU / EFE

ARXIU / EFE

El matrimoni Urdangarín-Borbó (a l'esquerra) i el Marichalar-Borbó (a la dreta) podrien tenir en el futur complex de Marivent les seves pròpies residències d'estiu. De la mateixa manera que el príncep Felip (al costat) hi tendrà aviat a punt la residència de Son Vent.

dakis poguessin molestar les vacances reials.

La mateixa actitud, si no obstructcionista sí almenys no gaire col·laboradora, mostrarà l'Ajuntament de Palma amb l'afer de la casa de Portopí de la germana del rei, fins que davant la pressió de la resolució judicial (i també la pressió política del PSM) es va veure obligat a executar la sentència i enderrocar la casa.

L'Operació Marivent. Precisament per evitar aquesta pressió política i mediàtica, ara s'està portant a terme la nova Operació Marivent amb una gran discreció. Aquesta operació, en síntesi, consisteix en el següent: l'Ajuntament de Palma comprarà els terrenys veïnats de Marivent a l'empresa CLH (Compañía de Logística de Hidrocarburos, l'antiga Campsa, actualment formada per Repsol, Carburantes Espanoles i, en menor mida, per British Petroleum Oil) que hi té enormes dipòsits de combustible, fins fa pocs anys operatius. Són 57.000 metres quadrats, actualment catalogats com a zona verda perquè la puguin gaudir els ciutadans de Palma i visitants. Segons informà el *Diari de Balears* les intencions de l'Ajuntament, presidit per Joan Fageda (PP), és que una part, 22.320 metres quadrats siguin cedits al complex de Marivent, requalificant-los a través de la revisió del PGOU que està en marxa, i la resta, que quedin com a zona verda, si bé aquesta part tendria

ARXIU / EFE

una franja de seguretat, l'extensió de la qual no es coneix.

Una vegada feta l'operació, Marivent tendria prou espai per acullir el palau dels reis, Son Vent com a residència del príncep, a més de dues possibles residències per als matrimonis Marichalar-Borbó i Urdangarín-Borbó. Totes les edificacions dins un mateix complex que, així, permetria més fàcils condicions de seguretat, vertadera obsessió des de l'intent d'atemptat de l'agost del 96. D'aquesta manera, les institucions balears —i bona part de la societat mallorquina— tendrien la recompensa als seus anhels: que la Família Reial en bloc continuàs gaudint de les vacances d'estiu a Mallorca.

Ja fa més d'un any que alts representants de les institucions balears sondejaren l'espectre me-

diàtic balear per veure com respondrien si les institucions s'implícaven a fons en l'operació. Aquestes instàncies no volen, com no ho vol la Casa Reial, que es pugui desfermar una polèmica política i mediàtica com passà amb l'herència de Saridakis i amb la casa il·legal de la germana del rei. En aquest sentit, l'actitud que podrien adoptar el PSM i EU preocupa molt, perquè se suposa que serien els més reacis. El motiu? Que previsiblement la despesa econòmica total serà enorme. I és que l'operació s'ha complicat una mica per l'ambició de CLH que veu com amb aquesta requalificació dels terrenys, hi pot treure molt més doblers. El *Balears* informava que CLH no en volia ni sentir parlar de l'actual oferta (600 milions) de l'Ajuntament, el qual ja començava a considerar com a possible que l'operació podria superar els 900 milions. Tenint en compte que l'Ajuntament té per a enguany només 800 milions presupostats per a expropiacions, ja es pot entendre l'embolic en què es troba. És en aquest punt en què podria implicar-s'hi el Govern, segons deia el *Balears*, anant a socórrer econòmicament l'Ajuntament. De moment, però, tot són silencis, a l'espera de si l'Ajuntament i CLH tanquen l'acord i, després, es revisa el PGOU. Seria aleshores quan, sobretot si hi entra el Govern, podria començar de bon de veres la polèmica política.

Miquel Payeras

Miquel Vilalta, secretari general de la Unió de Llauradors i Ramaders del País Valencià, explica la situació de l'agricultura valenciana en uns moments de futur molt incert. "Per mantenir la població rural —diu—, s'ha de fer un pacte."

La campanya citrícola ha deixat gelats els llauradors. El mite del Levante Feliz és agredolç com la taronja valenciana?

—La situació és molt dolenta. De fet, els preus han caigut, la refeta de tractes s'ha generalitzat, per al llaurador la rendibilitat o és mínima o no n'hi ha. Però el problema més preocupant és que no podem identificar un sol factor com a causa d'aquesta situació. Ha estat una producció abocada al fracàs. Podem dir que la Conselleria d'Agricultura valenciana no va planificar la campanya d'acord amb la realitat de la producció, per dalt de la prevista, encara que lluny dels sosires històrics i gens extraordinària. El sector ha estat incapaç també d'ordenar les campanyes. El consum de taronja ha augmentat, però el nivell de preus no respon a aquesta demanda. Tampoc no podem dir que la situació present té per causa l'aplicació de la nova Organització Comuna de Mercat (OCM). Després hi ha tot això de la refeta dels tractes. Al sector no funcionen els contractes de compra de producció, sinó els tractes, els emparaulaments. I aquests es desfan en si-

tuacions com la present, quan l'interès comercial fa baixar terriblement els preus que es paguen al camp. Aleshores és quan el llaurador tremola.

—Potser de manera innocent, molts pensaven que ara que els japonesos paguen mil pessetes la taronja els problemes citrícoles s'havien acabat...

—Les exportacions van en augment, això és cert. Però precisament pels japonesos. De tota manera, els mercats són els que manen i imposen els límits, i els consumidors estan disposats a pagar per les taronges fins a cert punt. Els problemes, ja dic, no vénen d'aquest cantó, sinó per un conjunt de factors no conjunturals. Cal eradicar la mentalitat especulativa del comerç i dels llauradors, molt tradicional al País Valencià. Finalment, tant des de Brussel·les com des d'ací s'han de garantir les rendes dels productors, organitzar millor els mercats i fer una política de suport a les transformacions estructurals.

—La integració europea ha produït molts canvis en el disseny de la política agrària que afecta el camp valencià. La confecció d'una Política Agrària Comu-

"El camp valencià és, sobretot, petits i mitjans propietaris de la terra. Els referents del camp valencià no són els Lladro o els Bata-lla. I cadascú d'aquests s'emporta més en subvencions que quatre mil llauradors junts."

na (PAC) quin significat té per al desenvolupament futur del camp?

—Bé, la PAC que es va establir es basava fonamentalment en l'anomenada agricultura continental, l'agricultura dels països del nord d'Europa. La reforma de la PAC de l'any 92 va continuar pel mateix camí. L'OCM de les fruites i hortalisses ja es va fer partint d'uns criteris diferents a la que primava l'agricultura continental en les primeres organitzacions de mercat. Aquest tractament desigual no és producte de la normativa, no. Però sí del repartiment dels recursos: només cal observar l'evident inclinació a favor dels països del nord. Un 80% dels recursos pressupostaris de la Unió Europea hi van a parar. Els fons que la UE destina a l'agricultura arriben al 50% del pressupost comunitari. En tot cas, els fons destinats, i la protecció, a l'agricultura continental contrasta amb el tracte que atorga la UE al Mediterrani...

—Quin és el paper que la Unió Europea reserva a l'agricultura mediterrània?

—Un paper marginal, òbviament.

—Vol dir que en la dieta europea del segle XXI tindrem més kelloogs i costelles de vedella que no fruites, hortalisses, arròs i oli d'oliva?

—No, no. Els europeus mengem cada vegada més productes mediterranis. El que pot passar és que aquests es produeixen fora d'Europa, on els costos són menors. Això pot ser el resultat final de la deixadesa cap al Mediterrani.

—Per a Europa l'agricultura mediterrània és una moneda de canvi en les relacions amb tercers països?

—Sí. Per diverses raons, generalment de caràcter polític. Per exemple, la política de frenar l'integrisme islàmic en l'àrea del Magrib fa que la UE done un

tracte preferencial a les importacions de productes d'aquests països. La diferència dels costos de producció fa la resta i ens trobem sovint amb una competència desigual.

—Realment beneficia els llauradors del Magrib el tractament privilegiat que dona la Unió Europea a aquella zona?

—No. Realment són els operadors comercials i la indústria agroalimentària els qui guanyen. Sovint són europeus, ni tan sols magribins, els qui aprofiten aquesta política per incrementar els seus beneficis, sense que això revertesca directament en el camp d'aquelles zones, que continuen produint amb uns preus que no permeten el desenvolupament i que, per tant, tampoc no serveixen realment per a pagar el deute històric d'Europa i les conseqüències del postcolonialisme.

—Fa uns anys, a la Unió Europea, es van posar en

marxa les OCM dels cereals i del vaquí, i fa poc la de les fruites i hortalisses. Queden pendents les de l'oli i el vi, i els llauradors ja han mostrat més d'una vegada la indignació i el rebuig a algunes propostes. Això de les OCM és l'instrument més adequat per aconseguir la famosa cohesió pendent?

—Com ja he dit, la filosofia que impregna les OCM va variar arran de la reforma de la PAC del 92. Cal dir que les OCM són el conjunt de normes que regulen tot el procés productiu agrari en un sector, incloent-hi la destinació d'ajudes. Evidentment, tot allò que es puga arrancar del mercat, cal fer-ho. Però això no és suficient. Nosaltres compartim el principi que implica la competitivitat en funció del mercat, però també hem de dir que cal un altre tipus de baròmetres. No volem que el camp visca de les subvencions, però sí que és important un equilibri que faça possible la super-

vivència del camp. Cal anar més enllà d'una mera política agrària a Europa, per arribar a una política rural, més general. Cal avançar cap al garantiment de les rendes als agricultors i ramaders. En cas contrari, no és estrany que la gent abandone el món rural, quan el treball de la terra no produeix la qualitat de vida que permet la ciutat. La realitat d'Europa i les previsions de futur fan pensar que, per mantenir la població rural, s'ha de fer un pacte: la societat ha de fer-se càrrec d'aquest cost. Els ciutadans poden entendre perfectament que és necessari i beneficiós l'existència d'espais naturals, de zones rurals, d'agricultura pròpia, que cal mantenir una ordenació del territori racional, que el medi depèn també d'això... Tampoc és possible continuar primant el gran propietari: que la reina d'Anglaterra reba milers de milions en subvencions, o la duquesa d'Alba...

"El 80 per cent dels diners que la Unió Europea destina a l'agricultura va als països del nord. L'agricultura mediterrània pateix una discriminació que la pot abocar a la marginalitat."

—La Unió Europea implica l'existència d'un únic mercat agrari, si els llauradors i transportistes francesos no tenen objecció. La política agrícola s'ha de limitar a això i a posar obstacles a les importacions d'altres països?

—No. Cal una política rural global que permeta l'existència del sector agrícola, la conservació i l'equilibri del medi ambient i el manteniment de la població rural amb una qualitat de vida semblant a la dels habitants de les ciutats.

—S'ha obert ja la discussió per a la pròxima reforma de la PAC. I això en l'horitzó de l'ampliació de la Unió Europea cap als països de l'est. Explique'ns què és l'Agenda 2000 i quines perspectives ha obert la recent Cimera de Luxemburg.

—L'aspecte positiu ha estat la desvinculació dels aspectes pressupostaris de l'ampliació en si mateixa. Això vol dir que ara sabem que la UE serà integrada per més països i ha quedat apartat saber el cost que tindrà aquest procés. Pel que fa al món agrícola, la UE no ha volgut fins ara augmentar el pressupost global. Si es manté aquest criteri, això voldrà dir que amb els mateixos diners s'haurà de fer un repartiment en més parts. Tocarà menys, és clar. I l'agricultura del Mediterrani en patirà les conseqüències. Per tant, hem d'intentar que no siga així. Nosaltres volem que l'ampliació de la UE incloga l'elaboració d'un pressupost agrícola extraordinari. La nova PAC haurà de tenir en compte tots aquests nous aspectes, és un procés lent que comença ara, però que no es tancarà fins l'any 2001 o més enllà, i que anirà a remolc de la futura Organització Mundial del Comerç (OMC), després de la Ronda de Singapur, que segurament ens sorprendrà amb una allau de noves liberalitzacions, de noves imposicions.

—Comissió Europea, Ministeri d'Agricultura, Conselleria d'Agricultura... Però qui dissenya el camp valencià de demà?

—A Europa hi ha un buidatge de les competències dels estats. Hi ha un àmbit europeu on es marquen les grans directrius, dins d'una mundialització molt consolidada, i, també, hi ha un àmbit regional on tot això s'hauria de concretar. El fet és que l'estructura estatal existeix i resisteix. Hi ha una superposició d'institucions que no és positiva per als llauradors i ramaders valencians.

—I el poder valencià del govern Zaplana? Amb qui parla la consellera d'Agricultura, Maria Àngels Ramon-Llin?

—M. Àngels Ramon-Llin ha de parlar amb Loyola de Palacio, no té línia directa amb Brussel·les. Ara com ahir, passar per Madrid és inevitable. El poder valencià, pel que fa al camp, senzillament, no existeix.

—Podem tenir fe en la política agrícola que impulsa el govern del Partit Popular i Unió Valenciana?

—El govern del PP i UV no té realment una política agrària. Hi ha aspectes positius en la gestió de la Conselleria d'Agricultura: hi ha més cursos de formació, s'atenen més els problemes de la promoció general i de l'augment de la qualitat. Falta, però, perspectiva: tot allò que implica canvi estructural no apareix; el mimetisme i submissió a allò que diu el Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació és l'única dominant. La Conselleria no s'atreveix amb els grans problemes del camp valencià.

—Com serà el camp del segle XXI?

—En les terres de regadiu les coses poden anar bé. Però hi ha també tot el secà i, en el regadiu, una gran massa de petits llauradors, que ho tenen pelut... S'han de buscar fórmules perquè el món rural pugui sobreviure i això no és només una qüestió, diguem-ne, agrí-

"Maria Àngels Ramon-Llin ha de parlar amb Loyola de Palacio, no té línia directa amb Brussel·les. El poder valencià, pel que fa al camp, no existeix. La representació directa a Europa és un repte encara."

cola. El camp valencià es, sobretot, petits i mitjans propietaris de la terra. Els referents del camp valencià no són els Lladro o els Batalla... I cadascú d'aquests s'emporta més en subvencions que quatre mil llauradors junts.

—Quan hi haurà eleccions a les cambres agràries valencianes?

—Quan la Conselleria d'Agricultura diga. Nosaltres les demanem ja. Però la conselleria practica l'ajornament: diuen que no hi haurà eleccions mentre no puguem votar tots els propietaris, tots aquells que paguen contribució rústica, encara que no treballen les seues terres. Per fer-lo caldria canviar la llei de bases, però ni ha presentat cap iniciativa legislativa en aquest sentit, ni ha convocat les eleccions.

"Cal anar més enllà d'una mera política agrària a Europa, per arribar a una política rural, més general. Cal avançar cap al garantiment de les rendes als agricultors i ramaders."

Joan S. Sorribes

Núñez vol construir en fora de joc

La directiva del FC Barcelona ha comprat Can Rigalt per instal·lar-hi la nova ciutat esportiva, uns terrenys qualificats de zona verda. Tot i aquesta qualificació, el Barça ha aconseguit el permís d'obres de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat.

Josep Lluís Núñez té una altra pedra a la sabata. Si el seu caminar contundent pel món de la gestió és qüestionat per un paquiderm blau, ara són les federacions d'associacions de veïns de l'Hospitalet de Llobregat i de Barcelona, les que s'enfronten als darrers moviments urbanístics que la junta directiva blau-grana ha posat en marxa.

No fa pas gaire, el president del FC Barcelona anunciava, com a una de les operacions estel·lars del projecte Barça 2000, l'adquisició d'unes parcel·les properes al Camp Nou. Es tracta dels terrenys de Can Rigalt, situats a cavall entre l'Hospitalet de Llobregat i el barri de les Corts de Barcelona. En total són prop de nou hectàrees i mitja de terreny que la directiva

blau-grana ha comprat per 225 milions de pessetes, destinades a ubicar-hi una ciutat esportiva per als equips de futbol base del club.

Fins aquí tot és correcte si no fos que les associacions de veïns de la zona s'han posat les mans al cap. Denuncien que els terrenys en qüestió estan catalogats de "parc urbà metropolità". Les federacions de les associacions de veïns de l'Hospitalet i les de Barcelona, que el passat diumenge 18 de gener es van reunir en una assemblea, ja han organitzat un calendari de mobilitzacions per impedir que la directiva blau-grana construeixi camps d'entrenament als terrenys que envolten Can Rigalt. Com a mesura urgent, els veïns han enviat una carta als dos consistoris implicats i als responsables del FC Bar-

celona. En l'escrit, aquestes associacions demanen una negociació i la paralització immediata de les obres de moviment de terres, neteja de brossa i el tancament d'una part de la finca adquirida —la destinada a la creació d'una nova masia del planter blau-grana.

Un parc que s'havia de fer pel 92. Lleonard Ramírez, president de la Coordinadora d'Entitats de les Corts Oest, explica que tant la zona que pertany a l'Ajuntament de l'Hospitalet, com la zona que pertany a al consistori de Barcelona, estan qualificades de "parc metropolità". Lleonard Ramírez també destaca que el projecte de fer el parc a la zona era una de les promeses fetes abans dels Jocs Olímpics de Barcelona. Però la

falta de pressupost i de voluntat política ha provocat que el projecte s'anés arraconant. En aquest punt cal destacar un informe del 1987 de la dissolta Corporació Metropolitana de Barcelona, en el qual diversos espais inclosos en els terrenys que envolten la masia de Can Rigalt són també descrits clarament com a "sectors destinats a Parcs Urbans Metropolitans que es poden executar directament amb la redacció i aprovació del corresponent projecte d'urbanització". És a dir, que només fa falta que els ajuntaments iniciïn els plans i els posin en marxa. Fins el moment, no hi ha hagut cap modificació del Pla General Metropolità (PGM) que canviï la qualificació de zona verda.

El responsables del FC Barcelona han aconseguit de l'Ajuntament de l'Hospitalet un permís provisional per poder fer els camps d'entrenament en el parc. Segons fonts del departament de Política Territorial de la Generalitat, és factible que un ajuntament pugui atorgar un permís d'aquest tipus en aquesta situació, però cal observar una sèrie de condicions. En aquest moment, amb la denúncia feta pels veïns, el departament ha obert un expedient d'actuacions prèvies, que, en aquests moments, es troba a l'espera d'obtenir la documentació sol·licitada a l'Ajuntament de l'Hospitalet. Les associacions de veïns consideren que la provisionalitat

del permís és un parany. Lleonard Ramírez, president de la Coordinadora d'Entitats de les Corts Oest, comenta que "és absurd pensar que la directiva del Barça aprovi una inversió i no la vulgui amortitzar". Per tant, el permís precari i provisional, segons els veïns pot passar a tenir una duració indefinida. A més a més, les associacions de veïns relacionen el projecte de Can Rigalt amb la idea que s'ha difós d'una possible requalificació dels terrenys de l'actual miniestadi, per tal de construir un complex lúdic amb habitatges. Així, tal i com explica el president d'aquesta entitat del barri de les Corts, es pot tractar d'un acte d'especulació de la directiva del Barça, que pretén traslladar la seva ciutat esportiva a Can Rigalt i fer negoci després, amb una futura requalificació del Miniestadi.

Davant d'aquesta possibilitat Eugeni Forradellas, portaveu d'IC-EV a l'Ajuntament de Barcelona, ha expressat que el seu grup "rebutjarà qualsevol modificació del

PGM que comporti una pèrdua d'equipaments per a la ciutat". Forradellas, en un comunicat del grup, expressa que "de la mateixa manera que ens vam oposar a la requalificació dels terrenys del RCD Espanyol, ens oposarem ara, si es pretén una operació similar, en el cas del Barça". Ignasi Riera, diputat al Parlament de Catalunya d'IC-EV ha explicat a aquest setmanari que formularan una pregunta al govern de Convergència i Unió per tal d'esbrinar qui és qui atorga finalment el permís d'obres.

Un possible delictes. Per a Riera, l'operació "fa pudor a maniobra especulativa" i ha demanat informació a l'Alcalde de l'Hospitalet Celestino Corbacho, però fins el moment de tancar aquesta edició, encara no ha obtingut cap resposta.

Però a banda dels expedients que pugui iniciar la direcció general d'Ordenació del Territori i Urbanisme o de les preguntes parlamentàries, els veïns podran seguir una via d'oposició més contundent: la judicial. Segons l'advocat Eduard Moreno, el cas de Can Rigalt podria ser una acció castigada pel Codi Penal. En l'article 319, on es recullen els delictes "sobre la ordenació del territori", es parla de penes de presó de sis mesos a tres anys i d'inhabilitacions per als "promotors constructors o tècnics directes que portin a terme una construcció no autoritzada en terrenys destinats (...) a zones verdes, béns de domini públic...". En un altre apartat del mateix article també es penalitzen les construccions "no autoritzables en sòl no urbanitzable".

Les associacions de veïns ja han advertit que utilitzaran totes les eines que tinguin a l'abast per aturar "aquesta operació", que per a Lleonard Ramírez, "embruta el bon nom de Barça". Per part seva, directius del club han declarat aquests dies a la premsa que les obres beneficiaran els barris i que, si no fos per aquest projecte, "Can Rigalt estaria ple de brossa, xeringues i barraquistes".

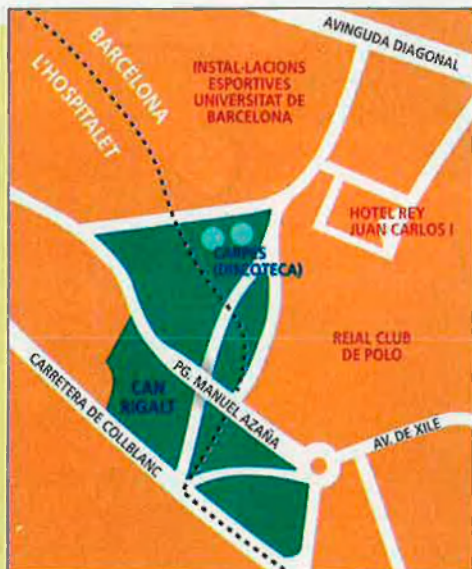
Gent gran observa les obres de moviments de terres a Can Rigalt. Fins ara, era habitual veure passejar per aquesta zona gent dels barris del voltant. (Foto: Glòria Matamala)

DAVID FERNÁNDEZ

LA UBICACIÓ DELS TERRENYS COMPRATS PEL FC BARCELONA

En el plànol es pot observar de color verd les gairebé nou hectàrees i mitja adquirides pel Barça, qualificades com a zona per a la creació d'un parc urbà metropolità.

La construcció d'aquest parc era una de les promeses fetes per les administracions abans dels Jocs Olímpics del 1992.

Enric Rimbau

PAU RIBA, POETA I CANTANT.

Text: ORIOL CORTACANS / Fotos: RICARD CUGAT

"Estic en una societat marciana"

Pau Riba (Ciutat de Mallorca, 1948) ha tornat al mercat discogràfic amb un CD fet en família que intenta donar respostes a les eternes preguntes existencials. A més, amb aquest disc fa la presentació del seu darrer invent: la 'tecnocançó' (sense hac).

Molts voldrien que Pau Riba es tanqués en un museu, però ell s'encaparrota a sortir-ne cada dos per tres amb un nou espectacle, un nou disc, un nou poema o un nou estirabot. Tot, però, seguint una coherència provocadora "com a opció artística", segons explica en aquesta entrevista.

Ara, uns dies després de cloure unes actuacions poètiques que ha fet a Mallorca amb Sisa, Pau Riba es presentarà a Barcelona amb Pastora, *alter ego* de dos dels seus fills, Pauet i Caïm. El dia 31 a la Sala Bikini el trio Riba mostrarà l'espectacle CD *Cosmossoma*, és a dir "tecnocançó" sobre l'univers i la teoria Gaia.

—*Has fet un disc sobre l'univers i el cosmos. Per tu els terrícoles ja no som res?*

—No, al revés, ho som tot. El que pretenem amb aquest disc i amb l'espectacle és suggerir algunes sortides a una època en què es parla molt de la fi de les ideologies i les religions... i nosaltres el que fem és un suggeriment.

—*Quin?*

—S'entendria tot molt millor si hi hagués un interrogant al començament i al final, com si diguéssim què passaria si... la terra l'os realment un ésser viu i a més intel·ligent i cadascú de nosaltres fos una cèl·lula gris del cervell de la terra? Això des de molts punts de vista és una vàlvula d'escapament per a les eternes preguntes: qui som?, d'on venim?, on anem? En molts aspectes pressuposaria canvis bastant radicals. També donaria molta llum a la idea dels extraterrestres, i el

perquè d'aquest neguit de trobar altres éssers a l'univers. La idea que nosaltres suggerim que és la terra qui necessita relacionar-se amb altres éssers, i nosaltres com a cervell de la terra desitgem trobar algú a fora.

—*Però els homes no ens creiem massa importants per creure que som part d'alguna cosa?*

—Exactament, aquest és un dels punts claus de la qüestió. Potser ens estem passant de creure'ns massa importants, que som el centre de l'univers i que aquest ha estat creat en funció nostra. Potser nosaltres no som més que unes cèl·lules especialitzades dins un altre organisme molt més gran, que al seu torn és part d'un altre cos. Tot plegat és una cosmogonia i una possible filosofia.

—*Ja no et sents atret per coses més quotidianes?*

—Ara sí, des que he acabat aquest disc m'he sentit alliberat i m'agradaria cantar de qualsevol cosa quotidiana com en Joan Manuel Serrat, per exemple. Però el *Cosmossoma* era la peça que em faltava en el meu puzle cosmogònic.

—*No deu ser que fas tot això perquè a la terra et sents una mica marcià?*

—Jo sempre m'he sentit marcià amb la societat... és a dir, en realitat sempre he tingut bastant clar que és la societat la que és marciana.

—*Amb la cançó "Heliotes", pretens desmitificar la literatura clàssica dels déus grecs fent-los més humans?*

—No, de fet la mitologia grega avala la idea del

"Des que he acabat aquest disc m'agradaria cantar de qualsevol cosa quotidiana, com en Serrat, per exemple. Però el 'Cosmossoma' era la peça que em faltava en el meu puzle cosmogònic."

nostre disc. Si pretenem que la terra és un ésser viu i intel·ligent però d'unes dimensions molt més grans que les de cada humà, anem directament a la idea de déu. I si la terra, que és un planeta, és un déu, aleshores anem directes a la mitologia grega en què tots els planetes eren déus. Aquesta cançó reflecteix aquesta coincidència i porta aquests déus i les seves relacions a la realitat actual.

—Aquest disc te l'has fet tu mateix, és que cap discogràfica no vol saber res de tu?

—No, al revés, sóc jo que no vull saber res de cap discogràfica. Vull tenir tot el control de la meua obra. Passo de les companyies, grans i petites, i dels contractes lleonins que fan als músics. A hores d'ara i amb l'edat que tinc em toca la pera que s'ho quedin tot per la cara. Prefereixo passar a la contra. Fins i tot m'havia plantejat no distribuir el disc, i que la gent el busqués en quatre punts estratègics de Catalunya.

—Però això és molt complicat...

—No tant, quan vénen els Rolling Stones només es venen les entrades en dos o tres punts i de seguida s'esgoten. Tot depèn de l'interès de la gent.

—Aquest disc no és comercial, igual que els últims que has fet. De vegades no preferiries ser una mica menys complicat i més comercial?

—Ai... és que jo sempre que faig un disc penso que serà molt comercial, i després em sorpren que no és així... el que deies abans, sóc marcià. Bé, jo no m'hi sento, sento que estic en una societat marciana que li preocupen coses que a mi no em preocupen gens.

—Com què?

—Moltes coses... que si el cotxe corre més o menys, que si el Barça ha guanyat el Madrid... Jo crec que la gent ha de tenir un raonament en la consciència per les coses de fons.

—Tu et poses sovint transcendental, com ara, però la imatge que la gent té de tu és més aviat la contrària, és la d'un artista que sempre estripa sense solta ni volta, per què?

—Això és una imatge de mi que s'ha volgut vendre i que potser ve del fet que jo he practicat molt l'estètica de l'absurd, el surrealisme i la provocació com a opcions artístiques. En aquest sentit fins i tot faig expressament el contrari del que el públic espera de mi. Però la gent no ho entén, això, es pensen que qui fa coses absurdes és un tarambana i punt. Però jo no sóc així, tota la meua obra té una coherència, i cada una de les meves cançons i les meves parides té una coherència. La gent em troben marcià a mi, però en canvi jo crec que és al revés, jo sóc normal.

—A part del disc de poemes del teu avi, l'últim disc que vas fer era ple de cançons rock, ara has fet un canvi radical i t'has passat al techno, un estil que fa dos anys deies que t'atordia...

—Aquí és on intervenen Pastora, que són els meus fills Pauet i Caïm. Amb ells hem hagut de trobar un territori comú entre el techno i la cançó. Per mi el techno són unes bases magnífiques, però hi trobo a faltar un solo, o un senyor cantant o alguna cosa així. Ara bé, tinc clar que el techno és un nou mitjà, unes noves possibilitats que s'han d'aplicar a totes les músiques que hi ha.

—A més, igual que l'any 83 feies "roc sensà" ara fas "tecno sense hac"...

—Sí, hem catalanitzat l'estil. De fet exactament el que fem és "tecnocançó", perquè realment la veu i les lletres amb argument s'han utilitzat molt poc en techno.

—Una altra coincidència amb l'any 1983 és que aleshores es va estrenar la llei de normalització lingüística. Ara de nou el teu canvi lingüístic també coincideix amb una nova llei del català, anem a millor o a pitjor?

—No em vaig assabentar de l'altra ni d'aquesta. A mi no em fa falta normalitzar la llengua.

—Aquest disc és el primer que fas en família. Es treballa bé amb els fills?

—Sí. En Pauet tenia els ordinadors i els perifèrics d'imatge, en Caïm tenia el seu ordinador i els perifèrics de so. Ja fa temps que treballem amb un respecte mutu bastant aconseguit. Ells m'han imposat el techno i jo els hi he imposat la cançó. Però no ha estat difícil.

—Què us separa generacionalment?

—...24 o 25 anys. Jo he passat uns anys de desconcert sense entendre les noves generacions i em sembla que aquests mateixos anys els han passat les noves generacions per entendre'ns a la generació hippie. Ara em sembla que hem arribat a un punt en què jo començo a entendre el que passa avui i viceversa. De totes maneres els meus fills tenen, no sé si com a avantatge o desavantatge, que van créixer en una família hippy. Van néixer a Formentera i van passar els primers anys de vida en aquella mena d'idil·li idil·lic.

—I què és el que ara comences a entendre de la joventut?

—Jo vaig quedar molt desconcertat quan tot el castell dels somnis hippies es va enfonsar i tots els qui ho havien viscut i defensat van amagar-se, fins i tot ho van denigrar i es van passar a l'enemic. Vaig passar un temps sense entendre-ho. A més a partir de llavors va venir el "No hi ha futur" dels punks

"L'atur i tot això fa que els fills s'atrinxin a casa, a més allí sol haver-hi una bona convivència. En algunes famílies, no en la meua, els fills no només es queden a casa sinó que a més s'han tornat uns dèspotes."

i després la fi de les ideologies, etc. El nostre missatge era un futur de puta mare, de rectificar els errors de la humanitat...i el pitjor de tot ha estat l'eclosió dels nacionalismes, quan nosaltres pregonitzàvem la fi de tot tipus de fronteres.

—Però potser hi ha eclosió dels nacionalismes perquè hi ha diferències...

—No, l'eclosió dels nacionalismes arriba perquè realment es van acabant les diferències, caminem cap a l'aldea única, cap a una democràcia que ens unifica a tots, cap a una cultura massiva i mundial. És com si en una casa de pisos es digués que tot serà de tots, aleshores els que tenen un pis de propietat es queixaran i es barallaran, fins que entenguin que és millor i més divertit que tot l'edifici sigui de tots.

—Aquesta és una visió molt idíl·lica, però precisament la globalització cap a la qual caminem és com si els amos de l'àtic volguessin controlar tot l'edifici a la seva manera...

—Sí, però això continua essent la cultura de "peixos", la cultura oficial, del capitalisme democràtic. Però la idea hippy no era aquesta, sinó que era deixar-se de preocupar per la propietat privada o per les races o per les diferències socials. Malgrat tot, jo crec que a la llarga es tendeix cap al hippisme. L'enfonsament del comunisme i el triomf del capitalisme és una fallàcia i un miratge, i d'aquí a quatre dies haurem de parlar de l'esfondrament del capitalisme i de la recuperació de molts valors del comunisme.

—Així, doncs, creus que anem avançant per bé?

—Sí, però és molt complicat, segurament la ideologia hippy arribarà a l'any 3000. Ara bé, tampoc no descarto que naufraguem d'aquí a quatre dies i que la humanitat acabi essent vençuda pels cretins.

—Tornant a la joventut actual. Diuen que ara els joves pacten amb els pares i que la família ja no és

—L'any 1983, quan feies 'roc sense ka' hi dedicaves moltes cançons als polítics i artistes d'aquella època, en canvi ara que fas 'tecno sense hac' et dediques a parlar de les estrelles, el cosmos i els déus grecs, perquè?

—Es que polítics i artistes se m'han quedat petits.

aquella institució repressora que era abans. Què en penses?

—De tota la parafernàlia dels hippies, com el pacifisme i l'antimilitarisme, el que més vam aconseguir va ser destronar de la família l'autoritarisme del pare. Això ara ha coincidit amb la crisi econòmica i l'atur, cosa que fa que els fills s'atrinxerin a casa, a més no tenen cap inconvenient a quedar-s'hi perquè sol haver-hi una bona convivència i se'ls respecta. Fins i tot en algunes famílies els fills s'han tornat uns dèspotes. No els meus. Però passa molt que els fills no només es queden a casa sinó que a més es tornen autoritaris.

—Això ho dius perquè ara ets tu el pare dels joves?

—No, és que penso que és així.

—Fa uns anys a tu i en Sisa no us van deixar fer un concert al Palau Sant Jordi, ha canviat alguna cosa d'ençà de llavors perquè el pugueu fer aquest any?

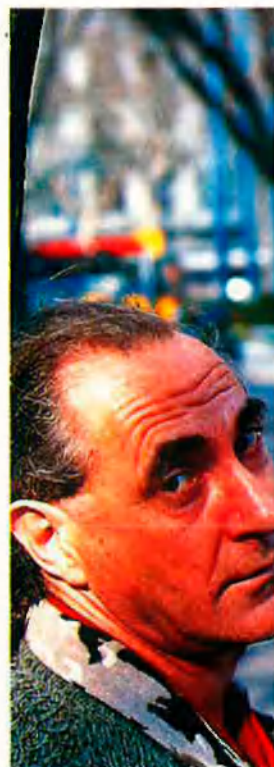
—No ho crec, políticament ara encara hi ha menys aposta per la cultura que abans, i tot es fa per vots.

—I no és quan menys cas fa l'administració a la cultura que la contracultura s'espavila més?

—Sí, però ara encara no hi ha prou repressió, falta encara que la gent s'adoni que no fan res per la cultura i que la famosa democràcia no és res més que una dictadura camuflada.

—Però tu eres un dels integrants del col·lectiu KRTU, un grup creat per la Generalitat...

—Sí, però ja fa temps que no hi sóc. Era un grup per modernitzar la cultura, però ja no té sentit perquè l'han polititzat i l'han neutralitzat a força de negar-li el pressupost i encarregant-li coses oficials com l'any Pla i l'any Miró. L'han burocratitzat i han convertit els qui hi treballaven en funcionaris. El que passa és que a l'administració consideren que la cultura ja està prou modernitzada i no els importa gens. De fet no han tingut mai intenció de modernitzar la cultura.

França: la fi de la lluna de mel

Al govern d'esquerres francès, se li acaben els dies de xampany i roses al poder. I la indigestió l'ha sobtat pel cantó que fa més mal, el dels parats. Darrere les exigències, hi ha l'angoixa dels qui viuen sota mínims en una societat certament rica.

En vist dels milers de parats que no cessen d'envair carrers i centres oficials, i del 70% dels seus compatriotes que n'abonen les reivindicacions, hom diria que a França no hi ha un govern d'esquerres al poder, format per socialistes, comunistes i ecologistes. Un govern disposat a rebaixar la setmana laboral a trenta-cinc hores, a crear 350.000 llocs de treball per als joves, a exigir –i aconseguir– un pla de lluita d'abast europeu contra l'atur, i a fer votar al Parla-

ment una llei contra l'exclusió social.

Hom diria que a França el malestar i la impaciència no cessen de créixer, a pocs mesos de l'entrada en vigor de l'euro. Com si una part considerable de la població (de la població europea?) veiés amb aprensió els preparatius d'un viatge al qual no han estat convidats. O potser perquè aquest sentiment de marginació, justificat o no, ja ve de més lluny, arrelat en una profunda desconfiança en les institucions i en els

partits polítics, en les promeses encara calentes del difunt François Mitterrand, o en la supèrbia de la dreta que va ser desallotjada del poder no fa ni un any, però que continua afirmant que té raó. La raó de qui dóna les ordres, perquè al capdavant el vaixell de la moneda única el dirigeixen "ells". Així ho veuen, si més no, els 3,4 milions de parats francesos.

Paga de Nadal. Quan el moviment de protesta a França va co-

mençar inesperadament a mitjan mes de desembre, una de les primeres reivindicacions va ser la de crear una paga extraordinària de Nadal, de 3.000 francs. L'època dels regals s'acostava. Després algú devia dir a les quatre principals associacions de parats que convocaven les ocupacions i les manifestacions que allò no ajudava a "fer passar el missatge", com diuen els publicistes francesos. La paga de Nadal es va transformar, doncs, en una simple prima extraordinària, a la qual els parats creuen que tenen dret.

A alguns experts econòmics, no els ha deixat de fer una certa gràcia aquesta reivindicació. Però, si observem atentament els símptomes de la malaltia francesa, és fàcil de comprovar que, darrere aquesta ingènua exigència, hi ha la cara de la desesperació, l'angoixa dels qui viuen sota mínims en una societat certament rica.

A França tres milions d'assalariats guanyen menys de 5.000 francs el mes, és a dir: menys del salari mínim mensual (SMIC, 5.239 francs). El 80% dels parats també reben un subsidi que voreja aquesta xifra, la qual cosa significa que en conjunt el 24% de la població activa francesa viu a freqüència de la pobresa.

A més de la prima extraordinària generalitzada, els sense feina demanen un augment immediat de 1.500 francs en ajuts mínims socials (RMI), i l'extensió automàtica d'aquests ajuts als menors de vint-i-cinc anys. El problema, segons la patronal i la dreta, és que si l'RMI augmenta unilateralment, la diferència entre SMIC i RMI es reduirà tant que no valdrà la pena de treballar per un sou mínim... "L'RMI no assegura uns ingressos gaire diferents dels que resulten d'una activitat salarial", denunciava un home oficial abans d'esclatar la crisi. En conseqüència, "hi ha un sentiment d'injustícia en una part de la població que treballa i que veu que la seva situació material és bastant a prop de les persones sense activitat".

És el problema de l'ou o la ga-

ARXIU / EFE

DAVID FERNANDEZ

llina. "Qualsevol prima per als parats és, a llarg terme, una prima a la desocupació", conclou el diari conservador *Le Figaro*.

Disminuir càrregues. Però aquestes anàlisis no tenen en compte que molta gent que rep un salari mínim i que en teoria se sent "injustament" indiscriminada respecte als parats amb subsidi, alternen, en la majoria de casos, l'una situació i l'altra en la seva vida laboral. No és innocent el fet que la precarietat salarial

ELS AJUTS SOCIALS A L'ESTAT FRANCÈS

	SUBVENCIÓ MENSUAL	BENEFICIARIS
Ajuts mínims socials (RMI)	2.429 francs	1.010.472
Subsidi per fill	4.217 francs	161.220
Subsidi solidaritat específica	2.296 francs	504.356
Mínim vellesa	3.470 francs	1.040.914
Subsidi inserció professional	1.329 francs	13.937

vagi lligada, en una bona colla de casos, a la precarietat laboral. Una precarietat que, a més a més, s'estén a algunes altres capes de la població.

La solució, per als economistes liberals, està a disminuir les càrregues socials. "Disminuir les cotitzacions salarials sobre les remuneracions més baixes provocarà un augment immediat dels salaris nets" que cobren els treballadors menys qualificats, afirmava el mateix article de *Le Figaro*. Falta saber si la patronal estaria disposada a lliurar aquests estalvis efectivament als treballadors, en lloc de guardar-se'ls com a beneficis o per invertir.

Això es podria aconseguir mit-

Lionel Jospin i Martine Aubry, primer ministre i ministra de Treball del govern francès respectivament, intenten paralitzar el moviment d'aturats que tant de mal els està fent. Fins ara, els socialistes francesos havien aconseguit una bona imatge gràcies a la seva sensibilitat social.

L'hivern dels descontents

JORDI FERRERONS

Si és cert que França és aquest famós "laboratori social" on sorgeixen molts dels fenòmens que acabaran afectant la resta d'Europa, alguns eslògans avui acceptats com a veritables axiomes en veuran molt compromesa la credibilitat. Per exemple, el ja caricaturesc "Espanya va bé".

El moviment de protesta dels parats francesos no afluixa: des de les accions aïllades dels grapats de víctimes de l'atur de llarga durada que van aconseguir d'atreure l'atenció dels mitjans de comunicació en una època de sequera informativa (pels volts de Nadal) fins al fenomen social que encara dura, l'opinió pública francesa ha semblat descobrir que, darrere aquest problema abstracte de l'atur que la preocupa tant (diuen els sondejos), hi ha rostres humans: problemes quotidians, de vegades autèntics drames de gestió de l'existència de cada dia que, un dia o altre, poden afectar qualsevol.

Més de tres milions de persones, d'una població activa de vint-i-cinc milions, estan a l'atur a França. Qui més qui menys té un familiar, un amic o un conegut sense feina, sovint des de fa molt de temps. La comprensió social per la protesta dels parats en fa la força. La propensió francesa a recórrer al sector públic quan hi ha problemes n'estableix el rerefons psicològic. I la desorientació del govern de "l'esquerra plural" (és la

primera gran crisi de Lionel Jospin) revela els límits de la capacitat de maniobra que imposen els compromisos europeus i la globalització econòmica.

Les reivindicacions dels parats se centren a demanar un augment dels subsidis mínims d'integració –substituts del d'atur quan aquest ha caducat– i l'establiment d'un subsidi nou per als menors de vint-i-cinc anys que no han treballat mai. Asseguren, però, que l'exigència bàsica és que els donin feina. Ocupen llocs que simbolitzen "el sistema" que els ha apartat del mercat de treball, especialment la patronal, a qui acusen d'acomiar treballadors a preu fet i de deslocalitzar, de traslladar, les seves empreses cap a països més barats. Però, sobretot, han ocupat les oficines de l'Assedic, l'organisme que gestiona el subsidi d'atur, d'on els ha fet fora la força pública seguint les instruccions del govern.

El conflicte, certament, viu d'un bon nombre d'especificitats franceses, en una societat i una economia farcides de contradiccions. Però és el crit –que el mestatge francès en l'orquestració de les protestes ha fet audible pertot arreu– dels que no es resignen a resignar-se a això que a molts despatxos s'anomena fredament "l'atur estructural".

Jordi Ferrerons (París)

jançant una llei, per exemple la llei contra l'exclusió social que s'ha de començar a discutir a partir del mes de març al Parlament francès. Però això no resol el problema de fons: si l'estat disminueix els seus ingressos socials, el dèficit públic no podrà reduir-se i, a curt termini, fins i tot podria créixer. I a curt termini hi ha un seguit d'exigències que s'anomenen "criteris de convergència" europeus.

L'oposició conservadora. La solució no és fàcil, segurament perquè, en primer lloc, la crisi no és simplement francesa, sinó europea. Si les exigències de Maastricht imposaven criteris econòmics i financers per als quinze

països membres de la UE, potser hauria calgut també crear un pla de lluita efectiu contra la desocupació d'abast europeu. Aquesta era la intenció de Jospin, quan va exigir la cimera de Luxemburg sobre la desocupació i, anys enrere, la del socialista Jacques Delors, quan al capdavant de la Comissió Europea va llançar la idea d'un "pla Marshall" per a modernitzar les infraestructures de comunicació i transports públics a gran escala.

Alguns països com Alemanya o la Gran Bretanya s'hi van oposar llavors, i ara s'hi ha afegit el govern de José María Aznar. L'Europa de la moneda única continua coixa en el seu aspecte social, però en aquests temps que

corren sembla que les exigències d'un reequilibri territorial o social no figuren en l'ordre del dia. L'ordre del dia és creixement, a tot preu, cosa que explica la impaciència dels parats francesos: l'arribada al poder d'un govern que dicta lleis com la de les trenta-cinc hores setmanals sense tenir en compte les represàlies empresarials ha desencadenat un moviment d'exaltació descontrolat. "Si un obrer per manifestar la seva protesta fa vaga, què ha de fer un parat?", demanava un representant dels *sans travail* en la darrera manifestació a París. Doncs, exigir més solidaritat.

Jordi Zamora (París)

Fragilitat democràtica

La intenció d'Augusto Pinochet de seure al Senat xilè i la matança d'Acteal, a Mèxic, amb la implicació directa del govern il·lustren que molts règims de l'Amèrica Llatina són lluny de la democràcia.

Que la democràcia a l'Amèrica Llatina encara se sustenta sobre materials molt precaris ningú no en dubta. Però la il·lusió creada pels sistemes de comunicació mundial, els interessos purament econòmics i la desídia dels polítics del primer món ens inclinen, a vegades, a imaginar estructures estables. No és així, i esdeveniments i personatges s'encarreguen periòdicament de recordar-nos que Cuba no és, ni de lluny, l'única taca negra en un oceà de democràcies consolidades i que funcionen.

Que hi hagi parlamentarisme no ens ha de portar a la conclusió de la plena sobirania popular i del respecte dels drets humans. Després de contemplar els usos i costums d'Alberto Fujimori al Perú, Mèxic i Xile ens il·lustren ara, i en el primer cas dramàticament, els límits dels sistemes "pre-democràtics" llatinoamericans.

El conflicte mexicà de Chiapas semblava oblidat. Enterrat sota un pretès diàleg govern-guerrilla, del qual no se sabia gaire res, i adornat per la imatge de lirisme que acompanya la figura del sots-comandant Marcos, la dramàtica situació dels indígenes de Chiapas havia estat absorbida en els territoris de la "normalitat", susceptible de no ser recordada.

La matança d'Acteal, on quaranta-cinc persones foren assassinades quan pregaven per evitar la matança, ens ha despertat a tots. I la implicació directa del partit governamental PRI en els fets ens torna a fer veure la corrupció moral del sistema polític mexicà.

L'assassinat en massa ha mani-

festat, segons que ha publicat no fa gaire la revista *Proceso* de Mèxic, el pla dissenyat el 1994 per la Secretaria de la Defensa Nacional (Sedena) per a la Setena Regió Militar (Chiapas) amb l'objectiu de destruir l'EZLN. "En cas de no existir forces d'autodefensa, és necessari de crear-ne". I l'exèrcit s'encarregarà de "l'assessorament

ARXIU / EFE

i suport de les forces d'autodefensa i de tota altra organització paramilitar".

El pla es va començar a aplicar a la primavera del 1997 i van crear-se "forces d'autodefensa contra la guerrilla zapatista" en alguns camps d'entrenament, com els de Martha i Pechiquil o els de Yaxjmel, Los Chorros i Puebla, aquests últims situats a la regió de Chenaló, on es va cometre la matança. Els assassins d'Acteal estaven en quadrats en un grup denominat "Máscaras Rojas". N'hi ha més: "Los Chinchulines", "Los Degolladores", "Brigada Román Munzer", etc. Tots ells van rebre, el juliol del 1997, noranta-dos milions de pessetes del govern local priista de Chiapas.

L'estratègia de l'exèrcit, òbviament aprovada pel president de la

República, Ernesto Zedillo, és clara: un primer front violent, il·legal, deslligat teòricament de l'exèrcit, que comet els assalts i assassinats. I un segon, les Forces Armades, que guarda perfectament les aparences "democràtiques". Així que el primer front hagué matat quaranta-cinc indígenes, els soldats van entrar a La Realidad, principal enclavament zapatista, per assetjar-lo a l'espera d'una reacció armada zapatista que justificués una ofensiva a gran escala. Un cop més, l'EZLN va saber jugar les seves cartes.

Descoberta l'estratègia, el PRI intentarà ara uns altres mètodes. El Centre de Drets Humans establert a San Cristóbal de las Casas ja ha denunciat que hi ha en marxa una depauperació dels indígenes de Chiapas, més radical que no la que ja sofreixen, per aconseguir de desvincular-los de l'únic instrument que tenen per denunciar la seva situació: l'EZLN.

I a Xile, ho hem vist aquests dies, els sectors democràtics encara lluiten per desempallegar-se del tutelatge insultant del general Augusto Pinochet. Fan mans i mànigues perquè el país no visqui la vergonya de veure'l assegut a la cambra baixa del Parlament com a senador vitalici. Amb poques possibilitats. Això no obstant, ara ja sabem, gràcies a la querella acceptada per un coratjós jutge del Tribunal d'Apel·lacions de Santiago, que Pinochet haurà de sofrir el "tràmit" de ser acusat de genocida. Ell continua amenaçant i recordant a tot hom que, també a Xile, la democràcia és fràgil, molt fràgil.

Eduard Sanjuán

Soterrament de Guadalupe Méndez, assassinada per la policia mexicana durant una manifestació zapatista el passat 12 de gener. La revista 'Proceso' ha destapat un pla governamental dissenyat el 1994 per destruir els zapatistes amb els grups paramilitars i l'exèrcit.

Els hàbits de moda

A punt d'inaugurar-se el certamen Moda Barcelona i la Passarel·la Gaudí, els costums de compra de l'actual consumidor de confecció s'interrelacionen amb un sector cada vegada més canviant que, sobretot avui, busca identificar-se amb el client.

Cada vegada més, les rebaixes de moda no són una obsessió. Ni per als botiguers ni per al comprador. Sembla que tothom té clar que duren dos mesos (gener i febrer) i que més val comprar amb seny que de manera desbocada. El consumidor d'avui no és més fred en qüestions estètiques que el de fa una dècada, però tot indica que sí que es mostra més racional.

De fet, la majoria de centres comercials esperen incrementar les xifres de vendes fins a un 25% en aquestes dates, però saben que l'excés de competència i l'exorbitant oferta han obligat a promoure la venda de temporada a uns preus raonables, i això resta a les rebaixes l'atractiu de "gran ganga". No obstant això, continuen essent necessàries tant per al client com per al venedor. El primer sempre s'estalvia diners comprant a preus més reduïts; el segon, pot alliberar-se d'un estoc de temporada que, d'altra manera, s'hauria de menjar.

Això cobra especial importància en les botigues multimarca (literalment, les que venen distints tipus de roba de diferent cases) especialitzades en roba de disseny o a les botigues-sucursals d'una determinada firma de prestigi, on el color negre imperant avui, les reminiscències orientals, les evocacions *punk-chic* dels primers anys 80 o les nebuloses transparències que han imposat enguany els amos de la moda, poden ser tocades fins i tot pels mortals que tenen—tenim—la cartera poc proveïda. Per a Francisca Rocamora, directora del Círculo de Moda (entitat per a la investigació i promoció de la moda al País Valencià que acudirà amb un grup representatiu

de nous dissenyadors valencians a la Passarel·la Gaudí), en aquestes botigues "les rebaixes compleixen la seua funció clàssica, i encara hi podem veure cues els primers dies, sobretot perquè les talles estàndard en aquest tipus de confecció acostumen a esgotar-se prompte."

Però és la roba una necessitat de primer ordre per al consumidor? En principi sí, però, proporcionalment a l'evolució de la renda, cada vegada gastem menys en

El client d'avui es mostra més racional que fa anys a l'hora de comprar productes de confecció.

aquest component. Un informe sobre el consum privat a l'estat espanyol elaborat per la Caixa Catalunya indica que, al llarg dels últims 25 anys—prenent com a data final el 1995— a mesura que les famílies han anat augmentant la seua renda, destinen menys diners a vestit i calcer. No és estrany trobar-nos amb aquesta conclusió, perquè altres símbols que defineixen socialment la qualitat de vida com ara els viatges, els vehicles confortables, o cases millor equipades han estat a poc a poc els destinataris d'uns diners que en altres èpoques s'adreçaven a l'ad-

quisició de roba espectacular com a senyal de distinció. En canvi, i segons l'informe, les famílies amb ingressos menors destinen una part relativament superior dels seus guanys al component estètic; probablement perquè en aquest segment de població la despesa en roba és un luxe que hom es pot permetre per sobre de viatges o xalets, i que materialitza unes pretensions d'imatge que els més adinerats sedimenten en altres béns.

Des d'un altre punt de vista, Paco Flaqué, director de Moda Barcelona, firma que se celebra en aquesta ciutat els dies 31 de gener i 1 i 2 de febrer, i que inclou les desfilades dels millors dissenyadors catalans, creu que "en general, les xifres ens diuen que gastem menys diners en roba. Però cal considerar que el preu de la roba ha pujat mínimament en relació amb la resta dels béns, i això se sol oblidar". L'informe de Caixa Catalunya confirma l'opinió de Flaqué, i indica que els preus de la confecció i el calcer viuen una notable contenció en els últims anys. De fet, i excepte en l'any 1992, l'augment dels preus ha estat sempre inferior al de l'índex general de preus (IPC).

El fantasma dels 80. Entre el territori que delimiten València, Saragossa i Tolosa, es mou un focus de consum del sector del vestit que, segons dades del 96, s'acosta als 750.000 milions de pesetes. La distribució d'aquesta despesa és ara ben distinta a la que va tenir la dècada passada. Francisca Rocamora recorda que en els anys 80 "el ciutadà donava una major importància a destacar estèticament, i s'invertia comparativa-

Una agosarada creació de Toni Miró. La model va lluir-la en una edició anterior de la passarel·la Gaudí.

Una altra escena de la passarel·la Gaudí. La maniquí mostra un nen als objectius dels fotògrafs. La roba infantil constitueix un subsector amb característiques molt especials dins del món de la moda.

ARXIU

ment més diners en roba de disseny espanyol, que era l'accessible per al consumidor. El nostre mercat era tancat, i no ens arribava res de fora de les fronteres.”

Però aquella febre pel disseny tèxtil va deixar molts cadàvers—sobretot valencians— quan el matrimoni entre creadors i industrials es va confirmar com un miratge. Només han sobreviscut especimens molt determinats. Per exemple, és el cas de la casa Armand Basi, amb una sòlida estructura empresarial (distribueix i fabrica per a l'estat espanyol la marca francesa Lacoste) i amb sentit del risc creatiu que no l'allunya de la comercialitat. Basi ha presentat a la setmana de la moda de París la seua col·lecció per a l'hivern 98-99, inspirada en el mite de Faust i en un dandisme inquietant, i el dia 1 de febrer la mostrarà a la Passarel·la Gaudí. El seu dissenyador, Lluís Juste de Nin, es mostra crític amb les tendències

dels anys 80: “va ser una era de moltes idees, però també de gran intrusisme professional, de gent que no va saber acceptar que la moda és una indústria. Es fabricava roba llampant però de baixa qualitat, i a poc a poc, el castell es va anar ensorrant. Els primers anys 90 varen ser els temps de la por i la caparra, quan la moda es dissenyava a partir de conceptes minimalistes, ben distints dels anteriors, i quan els consumidors estaven cansats de focs d'artifici i es dedicaven a productes d'eixida segura. A partir del 95, crec que s'ha tornat a arriscar en matèria creativa, però d'una manera molt més professional que als 80, amb menys divisme i amb un major concepte d'equip”.

Juste de Nin, com tants altres, diu que els 90 vingueren acompanyats d'un fenomen que ha decidit una nova manera de consum: les franquícies. “Es tracta d'empreses que ofereixen una versió a

preu barat de les últimes tendències en disseny, que es troben per tot arreu i que solucionen les necessitats estètiques de molta gent que no està interessada en les firmes”, reflexiona.

Potser els exemples més coneguts d'aquesta modalitat de comerç són les cadenes Zara i Mango, aquesta última impulsada per empresaris catalans. Segons José Vicente Plaza, gerent del gabinet de comunicació de moda WIC i cap de premsa de les fires Tèxtil Llar i FIMI (Fira Internacional de Moda Infantil i Juvenil) celebrades a València la setmana passada, “les franquícies han eliminat el professional que feia d'intermediari entre el productor de confecció i el públic. Abans, passaven mesos des que el representant anava amb el seu mostrari a la tenda en qüestió i la roba arribava al públic.” “Però amb el sistema de treball d'aquestes cadenes—continua—el vestit es crea i arriba al públic en poques setmanes, i el contacte amb els gustos del client és molt directe. Si un tipus de moda no funciona, és substituït ràpidament per un altre; en alguns moments, funcionen com a banc de proves”. Les grans superfícies, els grans magatzems o la venda per catàleg són altres espais que, cada vegada més, lleven terreny a la botiga de roba multimarca perquè s'adiuen a les necessitats del client potencial.

La necessària especialització.

Els anys 90 portaren un altre sotrac: l'arribada del disseny internacional, sobretot l'italià. Firmes com Armani, Versace o Dolce & Gabbana s'erigien en els nous objectes de desig per damunt dels dissenyadors estatals. “Després d'una primerenca allau de compra, quan tot el món volia tenir una peça d'aquestes cases ja mítiques, la situació va anar redefinint-se. Ara vivim l'època de la conjunció: el consumidor que pot es compra roba d'aquest tipus, però la combina amb una altra de més barata”, comenta Francisca Rocamora.

De tota manera, els dissenyadors d'ací hagueren de replantejar-se el

seu treball vista la fascinació que despertava la moda italiana. En la seua contra, tenien l'artificiós *glamour* que envolta les firmes estrangeres. Al seu favor, uns preus més raonables, un coneixement directe del mercat i una creativitat inqüestionable.

En opinió de Jordi Pascual, director general de l'empresa de David Valls –creador que desfilarà a Gaudí el dia 1 de febrer–, “els dissenyadors del nostre país hagueren de personalitzar-se molt i hagueren de crear un estil molt determinat que els allunyara d'aquesta competència. Donna Karan o Yamamoto són marques que pot adquirir el client de David Valls, però no són David Valls. Se'ls pot relacionar per tenir certs punts en comú, però no signifiquen una competència directa perquè hem trobat un estil propi i diferenciador”.

Pascual creu que hi ha dues maneres de potenciar aquest estil i fer-lo arribar al consumidor: “una, a través d'una xarxa de botigues pròpies –l'última de David Valls l'hem oberta a València– o, una altra, mitjançant els anomenats *corners*, en botigues multi-marca o grans magatzems. Em refereixo a racons diferenciats on es trobe només la roba del dissenyador. Les mateixes botigues tendeixen cada vegada més a l'especialització, a tenir cura d'unes poques marques d'estil semblant i projectar-les, i a crear-se també una clientela fidel, que sap que hi trobarà allò que espera.”

ARXIU

Així, el consum actual es basa en gran part en la barreja de disseny i roba més barata, i en l'amortització de les peces cares fent-les servir diversos anys. “Diria que podem fer tres grans divisions en l'ús de la roba”, pensa en veu alta Lluís Juste de Nin. “Per una banda, tenim les peces informals comprades a preu molt assequible que es vesteixen entre setmana; per una altra les peces *casuals*, per a ocasions en què el client no haja de donar una imatge especialment primmirada; finalment hi ha la roba de nit o de cap de setmana urbà, peces de litúrgia o seducció que embolcallen d'originalitat els qui les vesteixen”.

Per a Juste de Nin, la roba informal no es compra per temporada, i si per gran estació meteorològica (hivern/estiu). “En canvi, per al cap de setmana, el client té més en

compte la moda de temporada. Aquesta moda, en general, és encara un territori dominat per les dones, que disposen de molta més oferta i d'un major coneixement del *shopping*, del fet de comprar. L'home es va incorporant a aquesta dinàmica a un ritme creixent, però a certa distància”, observa.

Es la dona qui també acostuma a escollir la roba per al nen. Segons Pepa Ortiz, directora de la FIMI, “a partir dels sis anys, el nen aporta la seua voluntat en l'elecció de la roba, generalment a mitges amb la mare.” La zona de Girona a Alacant és la gran productora de moda infantil d'Europa. “I a diferència del que succeeix amb la moda per a adults, en el segment dels nens preval especialment la comoditat i la resistència de la roba. Fa vint anys, els pares portaven el nen ben vestit per a demostrar la seua projecció social; ara no, es busca el benestar del xiquet, i sempre a preus raonables”. Les despeses en roba infantil són ben inferiors a les de moda adulta: “ens gastem poc més de 30.000 pessetes l'any per família en roba per a nens. A banda d'aquesta despesa tan ajustada, el sector té un greu problema a l'estat espanyol: la baixa natalitat. Cada vegada hi ha, per dir-ho així, menys clients”. Solucions? “És difícil. Que els pares vegen menys la televisió, i es dediquen a la procreació!”, exclama passant de la rialla a la ironia.

Giorgio Armani (en la foto) al costat de **Gianfranco Versace**, representen el ‘made in Italy’. La seua influència en el mercat mundial supera fins i tot la de la indústria francesa.

Joan M. Oleaque

Les confidències del comte de Buffon

Martí Domínguez Romero

La fictícia troballa, als soterranis del Museu d'Història Natural de París, d'unes memòries del comte de Buffon permet a Martí Domínguez reconstruir els fructífers escenaris del s. XVIII francès.

Premi Andròmina de Narrativa 1997.

Editorial 3i4
“Narratives 3i4”, 58

La mort salobre

Xulio Ricardo Trigo

Pot una persona morir ofegada al cor de la ciutat de Compostel·la? Aquest és un dels interrogants que ha de resoldre Xurxo Fondo, un exguàrdia civil convertit en detectiu arran de la independència de Ligàcia.

Premi Ciutat d'Elx de Narrativa Antoni Bru

Editorial 3i4
“Narratives 3i4”, 55

Correspondència I

(Carner, Manent, Riba, Pla, Espriu, Villalonga)

Joan Fuster

Al llarg de la seua vida, Fuster va mantenir una intensa correspondència (més de 30.000 documents) amb un nodrit grup d'intel·lectuals, polítics, escriptors, artistes, etc. Aquest volum recull part d'aquella correspondència, concretament la corresponent a figures de primera magnitud.

Editorial 3i4

Falles a quatre pessetes

La festa de les falles té cada dia major projecció internacional, però els artistes que construeixen els monuments que la fan diferent i única es troben en crisi. Les comissions falleres no volen pagar més per les falles i la qualitat no para de baixar.

Cada any hi ha més televisions estrangeres a València durant les festes falleres. Les que vénen, de llocs tan distants com el Japó o els Estats Units solen repetir, subjugades per l'ambient en els carrers i els monuments fallers tan espectaculars i curiosos. Però fóra dels circuits més coneguts, els voltants de la Plaça de l'Ajuntament i les sis o set falles més grans, les de la secció oficial, les coses són ben diferents. I si bé la festa envaeix la ciutat gairebé en la seua totalitat, no es pot dir el mateix de l'espectacularitat dels monuments fallers. Actualment hi ha a la ciutat de València gairebé 360 comissions que planten les seues falles, una per als adults i una altra per als infants. L'explosió de comissions es va produir durant els anys 70 quan gairebé cada illa de cases va voler tenir la seua pròpia comissió fallera. Les conseqüències d'aquesta expansió han perjudicat, sobretot, la qualitat dels monuments, que en moltes de les falles és molt baixa i s'omple de ninots repetits. La major part de les comissions tenen pressupostos exigus i no gasten en el monument més que el necessari. La situació ha perjudicat, sobretot, el gremi d'artistes fallers que té greus problemes per poder sobreviure.

Falles per 200.000 pessetes. Segons les despeses de la falla, la Junta Central Fallera la situarà en una de les diferents categories. La facturació mínima, declarada, és de 200.000 pessetes. Per a Ximo

Esteve, artista i portaveu del gremi: "això és gairebé un insult. Resulta totalment irreal pensar que amb 200.000 pessetes es pot fer una falla per molt senzilla que siga, i per als artistes és denigrant".

En realitat, les falles solen costar més del que les comissions declaren, però per tal de pagar un IVA menor i de situar-se amb avantatge en una categoria inferior, mol-

Si no es reconeix la propietat intel·lectual dels monuments, els artistes no faran l'exposició del ninot del 98.

tes comissions declaren preus falsos a la baixa. Això afavoreix les irregularitats fiscals i també les laborals. Moltes falles, per exemple, són oficialment fetes per les comissions: això vol dir que els mateixos fallers n'han fet l'obra. En teoria això implica participació en la festa i en la construcció del monument, però moltes vegades amaga que la falla s'ha fet en un taller clandestí amb treballadors que no tenen cap contracte legal, ni cap protecció. El gremi d'artistes es troba també amb problemes per tal que se li reconega la pro-

pietat intel·lectual dels esbossos dels seus treballs. Fins ara, les publicacions que reproduïen els dibuixos de les falles havien de pagar uns drets al gremi però la Junta Central Fallera (JCF), organisme que representa les comissions de la ciutat de València i que presideix l'alcalde, ha començat una disputa ja que entén que són les comissions que paguen als artistes, les propietàries dels drets d'autor. La situació ha arribat als jutjats, que hauran de decidir qui té la raó. En cas de perdre aquests drets, el gremi d'artistes es quedaria sense una part fonamental dels seus ingressos. A banda d'això, el gremi explota el seu local, que alberga un museu faller que deixa els ingressos suficients per mantenir-lo, i un bar. L'any passat hi hagué una altra fricció entre la JCF i el gremi, amb motiu de l'"exposició del ninot", on cada comissió aporta una peça de la seua falla per veure quina eixirà indultada del foc. La JCF va decidir que el taquillatge d'aquesta exposició, que anava a parar en un 50% al gremi i en l'altre 50% a la mateixa JCF, només havia de ser utilitzat per mantenir-la i cobrir les despeses del muntatge. La decisió unilateral no va agradar als artistes, que es van sentir estafats, i va posar en evidència que la recaptació va baixar molt, potser perquè la mostra ja no es fa en el monument de la Llotja des que va ser proclamada patrimoni de la humanitat, i ha passat als soterranis del Mercat Central, un lloc humit i poc acollidor.

Per a enguany, els artistes del gremi han decidit que si la JCF no reconeix la propietat intel·lectual de les seues creacions, i els diners que això comporta, no muntaran l'exposició del ninot. L'enfrontament, quan només falten dos mesos per a la festa, sembla inevitable.

En realitat, la polèmica reflecteix una sensació generalitzada de crisi en el món dels artistes. Manuel Sanchis, assessor econòmic del gremi i investigador de la història dels monuments i les revistes falleres, pensa que la festa ha de canviar: "La realitat és que està passada de moda, i molt. Els monuments no han evolucionat de fa molts anys, i la massificació ho ha empitjorat tot. S'ha perdut el contacte directe entre els fallers,

els artistes i l'obra. Moltes de les activitats com la cavalcada del ninot, no atrauen ja ningú. Els temps han canviat i la festa no s'ha adaptat". Per a Ximo

Esteve el conflicte últim és entre la cultura i la festa: "el monument faller és únic i nostre i ha d'estar considerat un bé cultural. És molt difícil parlar en

termes d'indústria quan treballes en tallers més o menys artesanals com els nostres i això, sense ajudes externes o facilitats, inevitablement condueix a una situació precària. Només si estàvem considerats més com a cultura que com a festa ja hauríem guanyat molt".

Amb aquest panorama, no és estrany que molts artistes es replantegen la seua activitat i intenten obrir-se pas en altres treballs com els decorats per a televisió o cinema o els parcs temàtics, molt millor pagats i més considerats socialment que la falla. La crisi anunciada que viurà la festa en el 98 no és més que la punta d'un iceberg que ja fa molt de temps que amenaça el món faller. Però pareix que ningú no ha volgut veure'l fins que el xoc s'ha produït.

Jordi Sebastià

"Ara el jove pacta amb els pares"

Jordi Serra, secretari general del departament de Joventut de la Generalitat de Catalunya, explica els canvis, les mancances i els reptes de futur dels joves d'avui. A més, Serra també anuncia la creació de l'Observatori Català de la Joventut.

Com és el retrat robot de la joventut catalana d'avui?

—La gent jove de Catalunya està ben formada, el trenta per cent de la gent d'aquest país entre divuit i vint-i-cinc anys està a la Universitat. Paral·lelament és una joventut que ha retrobat en determinats conceptes de solidaritat un sentit col·lectiu. A més, també tornen a donar a la família valors de solidaritat, i no com aquella institució que reprimia. A banda d'açò, la joventut catalana d'avui pateix tot un seguit de dificultats.

—Quines?

—Primer, trobar feina. I relacionat amb això, trobar casa, la formació, i altres aspectes com ser solidaris, però la preocupació principal és trobar feina.

—Quina és la política de la Generalitat per resoldre aquestes dificultats?

—Nosaltres tenim cinc eixos fonamentals. Primer afavorir una bona política de formació, i que després hi hagi unes bones condicions per a la integració laboral. Un tercer element és tot el que fa referència a l'habitatge, i no solament possibilitar que la gent pugui comprar un pis, sinó que també hi hagi un mercat de lloguer a bon preu. Un altre aspecte de la política de joventut és preocupar-se per promocionar els hàbits saludables i la prevenció de les malalties, com la sida, primera causa de mort entre els joves catalans, o malalties psíquiques com l'anorèxia. I finalment el cinquè gran eix de la política de joventut és tot allò relacionat amb el lleure, l'oferta cultural i les relacions internacionals. Sobre aquest cinquè eix, entre altres coses, enguany crearem a l'alberg de Barcelona el Centre Mediterrani de la Joventut.

—Pel que fa l'habitatge, des del juny de 1996 funciona l'Oficina d'Habitatge Jove, quin balanç en fa?

—Molt positiu. Facilitem als propietaris que puguin llogar un pis i no tinguin por de fer-ho a gent jove.

D'altra banda facilitem al jove un pis en molt bones condicions i amb una rebaixa sobre el preu inicial que acaba essent d'un quinze per cent. A part d'això també hem obert a través d'Internet una borsa de pisos compartits. Amb això pretenem trencar la cultura de compra d'aquest país i evitar que cap jove pugui deixar d'emancipar-se per manca d'habitatge. Pensa que a Catalunya el seixanta-set per cent de la població de divuit a trenta anys viu amb els pares. D'altra banda,

no és només un problema de manca de feina, és que avui els joves accepten la família i s'hi troben bé. Hi ha un pacte amb la família. Això respon a una certa comoditat, però també vol dir que la gent estudia més i això retarda l'edat d'emancipació.

—Quins reptes té el seu departament per al futur?

—N'hi ha tres de fonamentals. El primer és l'anàlisi i el coneixement de la realitat. És a dir, el país evoluciona molt ràpid i Catalunya està immersa en la globalització, i per tant hem de ser capaços d'anticiparnos al futur. Per això enguany crearem l'Observatori Català de la Joventut, que és un ens importantíssim on es treballarà la prospectiva i es faran tallers de futur, amb la participació del món associatiu i intel·lectual, a més estarà connectat a una xarxa europea. En el marc d'a-

quest Observatori, farem el Fòrum Internacional de Joves del Segle XXI, que serà un element de reflexió sobre diversos temes. Uns altres elements de futur importants són els nous reptes del món de l'associacionisme. En aquest sentit cal un debat intern per veure com el món de l'associacionisme pot participar més en projectes de responsabilitat compartida amb la Generalitat, com per exemple en la gestió dels albergs. I una tercera línia és la capacitat de mobilitzar energies, això vol dir que la gent no se'n acomodi.

—Com s'ha d'il·lusionar als joves?

"El paternalisme és el pitjor enemic de la política de joventut, perquè ens porta a l'assistencialisme i a la passivitat. I un país amb una important massa social passiva no és un país que avanci."

—D'entrada és fonamental que la política de joventut no caigui en el paternalisme, i avui encara s'hi cau massa. El paternalisme és el pitjor enemic de la política de joventut, perquè ens porta a l'assistencialisme i aquest ens porta a la passivitat. I un país amb una important massa social passiva no és un país que avanci. Hem de fer la política pels joves, dels joves i amb els joves. Hem de fer que els joves deixin de ser peons per passar a ser arquitectes. Hem de trencar la desconfiança dels joves cap als poders públics, i fer entendre que la democràcia està feta amb ells i per ells. Això vol dir escoltar, trepitjar terreny i parlar amb la gent.

—*Quin pes té la consciència nacional entre els joves d'avui?*

—Sovint veuen que no acabem d'avançar prou. En aquest sentit tenim un sistema educatiu que pot fer molt per l'increment de la consciència nacional, però també hem d'aprofitar totes les potencialitats del món associatiu. Hem de fer possible que la realitat nacional catalana sigui clau per al futur del nostre país. No podem viure permanentment amb l'*status* que actualment tenim, hem de ser capaços d'anar més enllà. Els joves catalans majoritàriament tenen una dèbil consciència nacional, i hem d'aconseguir que siguin conscients que viuen a Catalunya i que vulguin el millor per Catalunya, des del punt de vista social i des del punt de vista polític. I en aquest sentit de vegades convé que fem més força, perquè si no només es provoquen expressions de catalanitat quan guanya el Barça, cosa que també està molt bé. Però no ens podem resignar a acceptar que les explosions de consciència nacional vinguin només pel Barça. Hem d'aprofitar tots els recursos que tenim, institucionals i també socials. També vol dir que expliquem què és la realitat catalana, que ho expliquem aquí, però també a fora.

—*I en l'àmbit dels Països Catalans, com ho fan?*

—Afavorim que les organitzacions que treballen als Països Catalans es coneguin, treballin conjuntament en fòrums de debat i també promovem que tots els joves del Principat, el País Valencià, les Illes Balears, la Franja i Catalunya Nord es puguin trobar i puguin reflexionar sobre problemes que els hi afecten d'una mateixa manera, ja siguin socials, nacionals, sectorials, o els que siguin. I fomentar que la llengua i cultura sigui un eix perquè els moviments juvenils catalans es puguin trobar.

—*Quines relacions mantenen amb l'Institut Valencià de la Joventut?*

—Cordials, tot i que podrien ser molt més sensibles en moltes qüestions. Ara bé, és la gent jove la que cal que es trobi i en això sí que els donem suport, independentment de la conjuntura política. A l'IVAJ hi ha una persona, que em mereix molt respecte, però que prové d'Unió Valenciana i no té sensibilitat pel fet nacional.

—*Un problema que preocupa molt els joves és el servei militar. Com a alternativa, la Secretaria de Joventut aposta fort pel servei civil?*

—Sí, ens plantegem un futur sense mili, per això volem alternatives que també puguin donar resposta al treball de voluntariat i de compromís social de molts joves. Ara comencem a parlar del futur servei civil i entre tots intentem configurar-lo. La qüestió és que s'ha aconseguit una cosa que molt pocs s'esperaven, i és que l'arrel del problema, que és el servei militar, s'ha suprimit. Gràcies a un pacte polític s'ha aconseguit suprimir la "mili", i això és fonamental, encara que ara ningú no se'n recordi.

Segons Jordi Serra, secretari general de Joventut, un dels principals projectes del departament és la creació de l'Observatori Català de la Joventut:
"és un ens importantíssim que estarà connectat a una xarxa europea, s'hi treballarà la prospectiva i es faran tallers de futur, amb la participació del món associatiu i intel·lectual. En el marc d'aquest Observatori, farem el Fòrum Internacional de Joves del Segle XXI, que serà un element de reflexió sobre diverses matèries."

Oriol Cortacans

Aprendre a dir que no

Ningú no pot vigilar els infants les vint-i-quatre hores del dia. Aleshores, com protegir-los dels perills que els envolten, en particular dels abusos sexuals? El vídeo educatiu "Sentir que sí, sentir que no", de la Fundació Serveis de Cultura Popular, té respostes per a aquesta pregunta.

Els abusos sexuals contra els menors són dels que poden causar més dany, tant físic com psicològic. Algunes històries força sòrdides, que han tingut una àmplia divulgació aquests darrers temps, han tingut un impacte una mica desorbitat en l'opinió pública, i hi ha contribuït més una morbositat mediàtica poc continguda, que no pas un creixement espectacular del fenomen.

Tot i així, les xifres tampoc no són per a passar-hi de puntetes: un estudi fet a l'estat espanyol el 1994 (Félix López, *Abusos sexuales a menores: lo que recuerdan de mayores*) manifesta que un nen de cada quatre o cinc i una nena de cada sis o set han sofert algun tipus d'abús sexual —del més lleu al més greu— durant la in-

fantesa o a la primera de l'adolescència.

Objectiu: autoprotecció. El problema hi és, però, afortunadament, són moltes les respostes actives de la societat per a combatre'l. En aquest context, la Fundació Serveis de Cultura Popular, ha adaptat al català un vídeo canadenc amb el títol *Sentir que sí, sentir que no* per tal que nens i nenes aprenguin a defensar-se, sense cap mena de por irracional que podria dur a un rebuig de tot contacte afectuós normal amb els adults. *Sentir que sí, sentir que no* va adreçat als cicles mitjà i superior d'educació primària, a la formació de mestres i a les associacions de pares, proposa models de resposta per a situacions diferents i afavoreix comportaments que potencien la se-

guretat del nen i la seva capacitat de defensar-se.

Hi ha sovint la creença que l'infant és absolutament manipulable, però això és discutible. Segons el psicòleg Pere Font els nens tenen una intuïció molt viva i no tenen quan una peça no és a lloc. Ara bé, això —assenyala— no és suficient per a evitar un abús: "Un infant pot tenir claríssim que aquell tocament que li fan no li agrada, però pot passar que es trobi en una situació que li resulti indefugible. El que és important —subratlla— és que pugui prevenir el perill". En aquesta línia és força remarcable allò que el vídeo anomena les tres preguntes de l'estrany. Es tracta d'un petit esforç de lògica que qualsevol infant ha de fer per evitar maldecaps en cas d'una proposta poc clara; consisteix a intentar respondre tres qüestions i a actuar-hi en conseqüència: tinc la sensació que sí o que no? Si hi vaig, algú sabrà que hi sóc? Si hi vaig, puc te-

nir la seguretat que m'ajudaran, si em fa falta?

Trencar el silenci. El vídeo emfasitza també un altre element molt important en aquesta mena de situacions, que és la por de l'infant abusat de dir el que li passa. Cal tenir en compte que el 56% dels abusos només ocorren una vegada, però que un 44% es repeteixen de dues vegades a vint-i-cinc. La repetició d'un abús en multiplica la gravetat quant als efectes psicològics i, per tant, és vital que la denúncia arribi com més aviat millor.

"Aquesta por d'explicar el que passa —diu Pere Font— prové d'un profund sentiment de culpabilitat que afecta les víctimes, que, no trobant cap raó que expliqui el que ha passat, acaben fent-se'n responsables a ells mateixos". És una mena de reacció que corrobora l'experiència de la sergent en cap de la Unitat Central de Menors dels Mossos d'Esquadra: "Ben sovint la proximitat de l'abusador, que es troba dins la mateixa família, que és un parent o un veí, fa que l'infant perdi els referents bàsics i que se senti desorientat i molt culpable".

A *Sentir que sí, sentir que no* és molt clar que ningú no és gens culpable d'allò que puguin fer-li i que la manera de matar els abusos és d'explicar-ho, i subratlla molt especialment que no s'ha de parar d'explicar-ho fins que algú s'ho cregui perquè, si no, tot l'esforç serà inútil.

Pares i mestres. Tots els pares amb un mínim sentit de la responsabilitat han advertit des de sempre els fills sobre el perill de relacionar-se amb gent desconeguda. "Aquesta funció és insubstituïble —assenyala Pere Font—, però és molt important que l'escola la complementi amb tots els recursos pedagògics de què disposa".

A l'escola és fonamental allò que s'hi ensenya i també el com. Per això cal seguir unes senzilles normes a fi que aquest vídeo educatiu aconsegueixi els seus propòsits. La cinta consta de tres parts: la primera parla de la diferència entre el que agrada i el que desagradia; la segona ensenya la manera de reforçar l'assertivitat i de manifestar inequívocament un NO; la darrera tracta de la necessitat de demanar ajuda.

Cal que els educadors visualitzin abans aquest material i que no el mostrin als alumnes d'una tirada. S'ha d'anar pas a pas per evitar una mala assimilació dels continguts o fins i tot la confusió per ex-

Falses creences sobre els abusos sexuals contra menors

- Es fan en llocs marginals o aïllats.
- Al si de famílies de nivell sociocultural molt baix.
- Els agressors tenen un alt grau de desajustament psicològic.
- Els agressors no són mai homosexuals.
- Els agressors són exclusivament homes.
- Els agressors solen ser desconeguts, gent de pas
- Un abús es nota per les conseqüències de la violència física

Com notar un abús i què fer

Els abusos sexuals no es noten fàcilment. Cal un examen mèdic per a determinar-ne les lesions físiques i, pel que fa a l'empremta psicològica, es dedueix de la presència de formes de conducta determinades, com ara la resistència a canviar-se la roba, poc interès per les activitats físiques, trastorns del son i inquietud, alteracions emocionals, por, comportaments de contingut sexual estrany... La presència combinada d'alguns d'aquests comportaments —la llista no és exhaustiva— hauria de fer sospitar d'un abús sexual.

Si la possibilitat d'abús es confirmava, i després d'obtenir més informació per a més seguretat, cal adreçar-se als professionals dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic o dels Equips d'Atenció a la Infància i Adolescència, al Servei d'Atenció a la Victima o directament a la Unitat Central del Menor dels Mossos d'Esquadra.

ARXIU / XAVIER GÓMEZ

cés d'informació. El vídeo va companyat d'un llibret amb un seguit de propostes didàctiques que poden facilitar enormement tota aquesta tasca. La feina haurà reeixit, si es crea en l'infant una consciència que li permeti d'actuar sense caure en una alerta constant i esgotadora.

En opinió de Pere Font cal que la difusió de *Sentir que sí, sentir que no* es faci en el marc dels programes d'educació sexual i afectiva; d'aquesta forma no s'atribuirà a la qüestió més importància de la que té i s'evitarà el risc de fer-ne una obsessió.

Els abusos sexuals contra els menors són un camp adobat per a la histèria i sobretot per al maniqueisme. Els estudiosos no han estat capaços encara de establir un perfil psicològic de l'abusador perquè s'hi amaguen persones de característiques totalment diferents. El que sí que han fet és un trist descobriment: l'única cosa que tenen en comú la majoria de tots ells és el fet d'haver estat víctimes d'abusos quan eren petits. La pedagogia haurà complert la seva missió en la mesura que trenqui aquesta cadena.

Albert Punsola

Reelegit per a la glòria

John Glenn va ser, el 1962, el primer nord-americà que va entrar en òrbita. Ara, als setanta-sis anys, la NASA l'ha triat per estudiar els efectes de la microgravetat en un organisme d'edat. Glenn es convertirà en l'astronauta més veterà de la història.

ARXIU

"No crec que cap de nosaltres pogués continuar una cosa com aquesta sense un suport absolut a casa", va dir aquell home amb pocs cabells, però amb un gran domini de l'escena. Potser un domini insòlit en un pilot de guerra, un coronel de la Marina que es destacava per la seva oratòria enmig d'aquell grup de futurs herois. Era el 1959 i la premsa nord-americana assistia a la primera conferència de premsa dels set seleccionats del programa Mercury. D'aquí havien de sortir els primers astronautes nord-americans.

Quan tots donaven breus respostes de compromís, aquell membre del grup explicava que, com en la resta de la seva carrera, havia tingut el suport de la seva dona i dels seus fills. Es declarava molt religiós —presbiterià protestant— i afegia: "Crec que seríem molt reticents en el compliment del deure, si no utilitzéssim el nostre talent en una cosa tan important com aquesta per al nostre país".

No calia donar detalls sobre la seva experiència de pilots o sobre les dificultats tècniques dels vols espacials. L'endemà de la conferència de premsa tots set ja eren herois nacionals i l'home de pocs cabells iniciava la seva lluna de mel amb la premsa.

Així apareix l'astronauta John

Herschel Glenn en el llibre de Tom Wolfe *The Right Stuff*, títol que es podria traduir per "El material idoni", conegut entre nosaltres per "El que cal tenir". Wolfe elaborà, amb aquesta novel·la-document, un dels títols destacats

Tom Wolf, en el seu llibre 'El que cal tenir', féu un esplèndid retrat del tarannà quasi messiànic dels primers aspirants a astronautes.

del que se'n va dir nou periodisme, fent un retrat personal i professional dels primers astronautes americans.

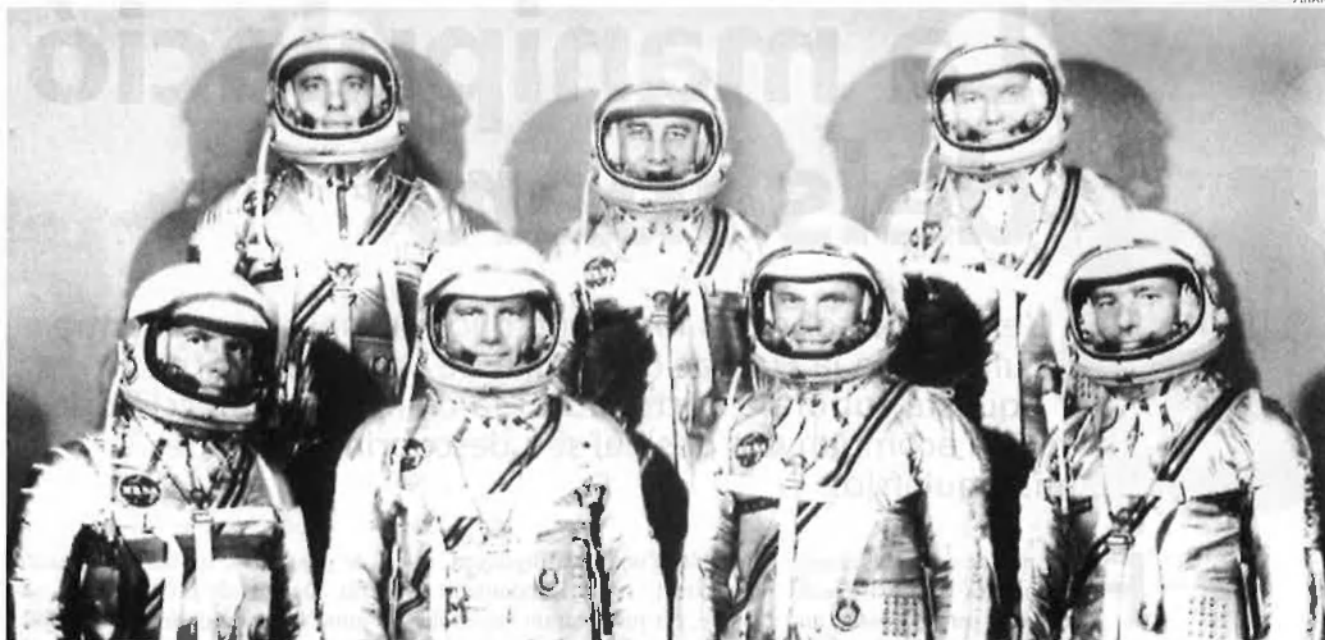
John Glenn era aleshores el més gran de tots ells. El gener del 1959 ja tenia trenta-set anys i no era lluny del límit dels quaranta anys establert per la NASA per als aspirants. Ara, Glenn vol tornar a ser el més gran i anirà novament a l'espai l'octubre vinent, quan ja haurà fet els setanta-set. John

Glenn era en aquell temps un home ambiciós, que volia esforçar-se al màxim per ser un dels elegits. I aquest esforç incloïa adquirir carisma davant la premsa i el públic.

Glenn era pilot de la marina. Havia participat en la Segona Guerra Mundial i en la Guerra de Corea, tenia més de cinc mil hores de vol i unes quantes condecoracions. Un cop creada la NASA, en reacció al vol dels primers Sputniks, la NASA va demanar voluntaris. No li'n faltaren, però l'agència espacial va rebutjar sistemàticament alpinistes, pilots de cursa i paracaigudistes. Volia professionals d'alt nivell, pilots de proves de nivell universitari, estables, capaços de superar totes les proves per la "seguretat nacional". De 508 pilots de proves a l'exèrcit, només 110 satisfien les condicions i set foren finalment seleccionats.

Arribat el moment del primer vol, Glenn va ser triat com a suplent d'Alan Shepard. Aquest es va convertir el maig del 1961 en el primer astronauta nord-americà, un mes després del vol del rus Gagarin.

Però Shepard no va entrar en òrbita. La NASA preveia que els primers vols serien suborbitals. Tampoc no va orbitar Virgil Grisom el 21 de juliol següent. Però l'empenta dels soviètics va fer ac-

celerar les coses. A l'agost Guerman Títov va completar disset voltes al planeta. Glenn, que havia de fer el tercer vol suborbital, s'havia de convertir en el primer nord-americà a girar al voltant de la Terra.

Abans, Glenn va ser avançat una vegada més, aquesta vegada pel ximpanzè Enos, que va fer dues òrbites el novembre del 1961. El vol de Glenn es va programar per al desembre. Però en aquesta ocasió va ser el temps que s'hi va posar contra. Després d'alguns ajornaments, el 20 de febrer de 1962 John Glenn va enlairar-se amb la Mercury 6. "És un vol una mica sotraguejat", va ser la primera cosa que va dir un cop a l'espai. Quatre hores, cinquanta-cinc minuts i vint-i-tres segons després, efectuades tres voltes al planeta, tornava a terra sa i estavi. Cent milions d'espectadors l'havien acompanyat per televisió.

Tanmateix, no va ser un vol tranquil. Mentre Glenn es meravellava amb el paisatge i tenia el privilegi de passar en pocs minuts d'una albadia americana a una posta asiàtica, l'equip de control detectava que potser les fixacions del protector tèrmic s'havien deixat anar. Si això era cert, la nau, amb Glenn a l'interior, es desintegraria en el moment d'entrar a l'atmosfera.

Sortosament, tot va funcionar bé. Dos dies més tard, quatre milions de ciutadans el rebien amb entusiasme pels carrers de Nova York, mentre uns quants més aplaudien davant el televisor. I la setmana següent Glenn s'adreça-

ARXIU

va al Congrés per expressar la seva confiança que els Estats Units posarien un home a la Lluna abans del 1970. Una confiança que no tenia tothom a la NASA. De posar un home en òrbita a portar-lo a la Lluna i tornar-lo hi havia molta distància.

Si la novel·la de Wolfe havia recalcat l'esperit dels aspirants a astronautes i concretament de Glenn, el seu tarannà també va quedar ben palès en l'adaptació

cinematogràfica del llibre, que es va titular *Elegits per a la glòria*. Poc més tard, Glenn va ser elegit per a una glòria més terrenal: el 1964 es va retirar per dedicar-se a la política i es va convertir en senador. Tres vegades més fou reelegit com a candidat del Partit Demòcrata. Potser aquell discurs d'èxit al Congrés va animar-lo a iniciar una nova etapa.

Ara, Glenn ha decidit de fer el camí contrari: es retira de la política per tornar a ser astronauta. En perfecte estat físic, Glenn es va presentar com a voluntari per volar en el transbordador. Haver estat astronauta anteriorment i el fet de tenir setanta-set anys en el moment del vol són detalls que han seduït l'agència nord-americana. Així es podrà observar quins efectes té la gravetat en organismes d'una certa edat. Amb vista a estades a l'estació espacial permanent, colònies lunars o a viatges ambiciosos, com ara a Mart, cal conèixer a fons com afecten l'organisme, i sobretot el sistema nerviós, les condicions de l'espai. Glenn podrà posar a prova les seves capacitats al transbordador. I, encara que l'expectació no arribi als nivells del 1959, també podrà mostrar si continua dominant l'aparició davant els mitjans.

A la pàgina del costat, John Glenn junt a la càpsula amb la qual va donar tres voltes a la terra el febrer de 1962. Dalt, els set seleccionats pel programa Mercury, d'on havien de sortir els primers astronautes nord-americans el 1959. Baix, Glenn (a la dreta) amb un altre astronauta del programa Mercury durant un entrenament en un desert de Califòrnia l'any 1962.

Xavier Duran

La manipulació dels ibers

L'exposició sobre els ibers que dijous s'inaugura al centre cultural de la Fundació la Caixa de Barcelona torna aquesta cultura a l'actualitat i fa créixer una afecció que els ha acompanyats des del seu descobriment: la de manipular-los.

Fa poc més de cent anys ningú no sabia res de l'existència dels ibers, però ha bastat un segle per fer-los anar de banda a banda dels llibres d'història. Després de dos mil·lennis llargs d'ignorància, aquests pobladors de la protohistòria peninsular escolliren un moment difícil per deixar-se desenterrar. El difusionisme imperant en arqueologia no els beneficià gens, ni tampoc la moda intel·lectual de repensar Espanya que sentiren els homes de la generació del 98. Menys encara la idea que més tard imposà el franquisme, quan decidí que Espanya ja era del tot repensada.

Els ibers, des que se'n feren les primeres troballes, han servit per demostrar una pretesa i sagrada unitat peninsular, nascuda en temps immemorial; foren utilitzats com un exemple primigeni del caràcter im-

mutable d'una raça orgullosa, independent, rebel i indomable i, també, per justificar un imperialisme territorial que distraigués de la gana de la postguerra. A les manipulacions ideològiques, cal afegir-hi les falsificacions que han omplert un bon nombre de museus d'amulets fraudulents, sovint difícils de distingir dels autèntics.

Però, abans de servir uns fins tan allunyats de la ciència, hagueren

de guanyar-se un lloc en la història. Durant els primers anys, seguint la moda de les teories difusionistes, hom tendí a considerarlos un epígon local del món clàssic. La idea era que sense els romans no haurien existit mai. Per això es feia difícil de datar la Dama d'Elx (descoberta l'agost del 1897, al principi d'aquesta història) més enllà del segle I aC. Avui sabem que aquestes imponents escultures daten del segle V o IV aC, encara que hi ha dubtes sobre si representen deesses o simples mortals.

o simples mortals.

Fou el professor **P e r e B o s c h G i m p e r a** qui, el 1903, començà a parlar d'una certa unitat entre les restes materials de la cultura ibèrica. Més endavant, ja el 1915, reclama una concepció ètnica i cultural per als ibers. Aquesta idea coincidia amb una ideologia

Dalt, pebeter que representa el cap de Demèter trobat al Tossal de la Cala, a Alacant, i que està datat del segle IV aC.

Al costat, la divinitat de la Serreta, d'Alcoi, dels segles III-II aC.

més general que des d'alguns punts de la perifèria peninsular intentava de promoure's contra l'unitarisme de la Meseta: la d'Espanya com una comunitat de pobles. Però aquesta vegada els preceptes ideològics comptaven amb la força científica que atorga el mètode i el treball de camp, com puntualitza la catedràtica d'arqueologia de la Universitat de València, Carme Aranegui, comissària de l'exposició *Els ibers. Prínceps d'Occident*.

Amb el pas del temps, tres polèmiques agafaren volada: la de la cronologia, la de la llengua i la dels orígens. Totes tres comparteixen el fet d'haver aixecat molta polseguera, i sobre les dues darreres encara no s'ha dit l'última paraula, tot i que entre els especialistes hi ha un acord generalitzat a l'hora d'afirmar que algunes de les hipòtesis acèrrimament defensades els anys 40 no tenen cap sentit.

Els ideòlegs del franquisme van afegir moltes idees de collita pròpia a la realitat dels ibers. Es una etapa en què, als organismes oficials, els era molt estimulant de pensar el món de l'Espanya pre-romana en els mateixos termes en què es creava la idea de l'Espanya imperial.

"A principis dels 40 -diu Carme Aranegui- ens instal·lem en un estat de coses paradoxal. Es crea un debat estrictament polític que manipula el fet dels ibers amb uns objectius molt clars". Entre aquests objectius és el de defensar que els ibers provenen d'una primitiva i antiga comunitat ibero-berber que podia tenir els orígens al nord d'Àfrica. Alguns articles de divulgació molt recents, publicats amb motiu de l'exposició que ara s'inaugura, encara parlen d'aquest suposat origen nord-africà. Relacionar els pobles ibers amb el nord d'Àfrica tenia un objectiu extra-acadèmic: justificar les pretensions espanyoles sobre aquests territoris. No és estrany, doncs, que com a símbol d'aquesta Espanya gran s'entronitzés la Dama d'Elx, coneguda més popularment per la Reina Mora.

La idea de barrejar els ibers amb les pretensions colonials tingué, si

El franquisme va afegir moltes idees de collita pròpia a la realitat dels ibers, en la línia d'una Espanya gran pre-romana.

Dalt a l'esquerra, Silè dansant de Capilla, dels anys 500-450 aC. A la seva dreta, un exvot de la Serralta d'Alcoi, dels segles III-II aC. Al costat d'aquestes ratlles, l'Estela de Sinarques, del segle I aC, que pertany al Museu de Prehistòria de València.

més no, un resultat positiu, segons Carme Aranegui: el retorn des de França de la Reina Mora. De fet, aquesta sensacional troballa havia anat a parar-hi quinze dies després de la descoberta. Els francesos en pagaren 5.200 pessetes i li canviaren el nom de Reina Mora pel de Dama d'Elx. Encara que no n'hi ha constància escrita, Aranegui creu que fou el cunyat del general Franco i llavors ministre d'Afers Estrangers, Ramón Serrano-Súñer, que inclogué la Dama entre les peces que el mariscal Pétain, desitjós de buscar aliances internacionals, es mostrà disposat a tornar a Espanya. Als defensors del mite imperial els interessava de tenir a casa la Reina Mora.

El debat dels arqueòlegs i els historiadors apuntava cap a unes al-

ARXIU / FUNDACIÓ LA CAIXA

Dalt, un genet dret davant del seu enemic, del segle V aC. A sota, orants nus. I al costat, una gerra amb decoració orientalitzant de Casa Saltillo, a Sevilla, del 650-550 aC.

La relació entre celtes i ibers és un dels temes que necessiten replantejament, principalment pel que fa als ibers del nord.

tres qüestions. La comunitat científica espanyola es dividí en dos. Un petit grup, els anomenats iberristes, defensaven la cultura ibèrica com una especificitat mediterrània, no barrejada amb el poble celta que ocupava el nord-oest de la península. El grup majoritari –els celtistes– creien que hi havia una ètnia única d'origen pre-romà, que englobava ambdues poblacions, tot i que admetien l'existència de peculiaritats específiques en els pobles mediterranis.

Aquesta polèmica no feia sinó portar al camp de l'arqueologia la bipolarització del pensament, que es produí en els intel·lectuals espanyols després del 98, entre els

defensors d'una Espanya única i forta i els qui parlaven d'una comunitat plural. La disputa, protagonista dels congressos arqueològics del sud-est, com s'anomenaven, va cuejar fins el 1965.

El Ministeri d'Educació es comptà entre els acèrrims defensors del celtisme. Eren èpoques en què es barrejava Sagunt i Numància, i Indíbil i Mandoni feien pinya, si calia, amb Viriat, l'indòmit pastor lusità.

Isabel Rodà, arqueòloga i professora d'història d'art antic a la Universitat Autònoma de Barcelona, es posa les mans al cap quan recorda aquest discurs. "Espero que no tornem mai a la idea dels ibers com una raça pura, ni a posar en un mateix sac Numància i Sagunt, com si fossin l'origen d'unitat de la pàtria que ni existia en època romana –sempre parlaven d'*Hispaniae*, en plural–, ni en època dels Àustries, que designaven el territori amb el terme de *las Espanas*", diu amb la rapidesa pròpia de les declaracions de principis.

La història té matisos. Sagunt i Numància acabaren d'una manera tràgica, però per causes ben diferents. La primera fou destruïda pels cartaginesos d'Anníbal al principi de la segona guerra púnica perquè els seus habitants es van mantenir fidels a Roma. El gest heroic dels ibers encara era recordat per la metròpoli molts anys després. En canvi, el 33 aC, el general Escipió l'Emilià saquejà Numància per anorrear uns celtes enemics de la república llatina.

Segons la doctora Rodà, aquesta relació entre pobles celtes i ibers és una de les qüestions que necessiten replantejament, principalment pel que fa als ibers del nord.

La segona meitat dels 60 fou fructífera. El 1965, Antonio Arribas publicava un llibre a l'editorial Aymà que s'ha convertit en tot un clàssic: *Los iberos*. Aquesta obra s'edità també en anglès (fèt important de cara a la comunitat internacional i per al reconeixement de la cultura ibèrica). Entre més coses, Arribas sostenia dues idees clau: que els ibers no venien d'enlloc, ans es tractava d'una cultura arrela-

da en el territori des de l'edat del bronze, i que, com tota cultura, hi existien processos variables de canvi i de continuïtat. Aquesta idea permetia d'explicar la presència de grups regionals diferenciats dins un mateix àmbit cultural.

L'obra d'Arribas es convertí en un manual obligat per als estudiants de les universitats catalanes i de València, encara que durant els seus primers anys passà desapercebut a Madrid, on seguien recomanant la *Historia de España* de Menéndez Pidal i les obres del doctor Almagro: tota una clara mostra que l'Espanya oficial continuava veient amb reticències una protohistòria que pogués justificar determinades pretensions perifèriques.

L'altra gran aportació de la dècada fou la del doctor Maluquer. Els seus estudis permeteren d'ampliar la influència dels fenicis a la península i superar l'esquema cultural establert per Bosch Gimpera, que basava els trets culturals ibers en una amalgama de cultura grega i de pobles indoeuropeus. Maluquer, introduint els fenicis en l'an-

tiguitat de Catalunya trencava l'esquema clàssic establert des de la Renaixença i rebaixava el paper d'Empúries en la cultura ibèrica.

Enterrades les polèmiques sobre la cronologia, la procedència i la unitat de la raça, cuejava encara la de la llengua. L'iber no s'ha pogut desxifrar, però sí llegir gràcies a una sèrie d'inscripcions trobades en un signari grec-jònic. El que en surt és una llengua incomprensible, integrant d'una tradició lingüística desapareguda, no indoeuropea, i que lèxicament (amb paraules com *luzaga*, *gortikan* i *dureta*) fan pensar en l'èuscar. Però els intents de traduir la llengua ibèrica a partir de la

dels bascs no han donat cap resultat i la hipòtesi d'una relació entre ambdues no ha aguantat més.

Els avenços de la ciència arqueològica i el perfeccionament dels seus mètodes, amb l'aparició de les teories dels models durant els 80 i les interpretacions en claus ideològiques i de poder dels 90 no han salvat els ibers de la manipulació. La realització d'una exposició que els torna un protagonisme contemporani ja ha fet que algun intel·lectual, com Félix de Azúa, se'n declarés descendent per superar el nacionalisme.

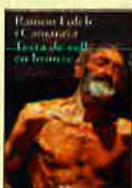
Dalt, braçilet espiraliforme, de Tivissa (s. IV-III aC). A sota, copa amb peixos d'argent parcialment daurada del castell de Tivissa (s. III aC). Damunt d'aquestes línies, un cap femení del Cerro de los Santos (Albacete), del segle III aC.

Antoni Sella

Testa de vell en bronze

Ramon Folch i Camarasa

Guanyadora del premi Sant Joan Caixa de Sabadell 1997, *Testa de vell en bronze* és, a més d'una esplèndida història d'amor, una lúcida anàlisi dels mecanismes que posen en marxa els sentiments humans.

Edicions 62
"El Balanci", 313

Malnoms a Llorito Segles XIV-XX

Andreu Ramis Puig-gros

En el present treball, tant en la classificació dels materials com en la metodologia aplicada, s'hi pot destriar, en els petits detalls, la voluntat de copsar tot aquest immens microcosmos que representa la malnominació.

Di7 Edició
"L'espigó", 1

El Moviment obrer a les Balears (1869-1936)

Pere Gabriel

Els diversos corrents històrics de l'obrerisme tingueren a les illes una presència real, encara que força desigual en l'espai i en el temps. Aquest llibre ofereix una anàlisi de les tres grans etapes que caracteritzaren l'evolució del moviment obrer a les Balears fins a la Guerra Civil.

Eds. Documenta Balear
"Quaderns d'Història Cont. de les Balears", 2

JOAN CELIÀ

JOAN CELIÀ

A la foto de l'esquerra, el batle de Palma Joan Fageda (al centre) amb el guanyador del Premi Ciutat de Palma de novel·la, Josep Maria Fonalleras (a la dreta), i Enric Casassas, guanyador del premi de poesia (a l'esquerra). A la foto de la dreta, panoràmica del sopar, que ha esdevingut aquests darrers anys la vetlada sociocultural més important de tot l'any a les Illes.

La cultura es posa de llarg a Palma

Josep Maria Fonalleras en novel·la, Enric Casassas en poesia, i Martí Antoni Monjo en pintura foren els guardonats amb els Premis Ciutat de Palma, atorgats el dia 20, festa de Sant Sebastià, patró de Palma, en un sopar que congregà més de cinc-centes persones.

Com és tradicional el dia de Sant Sebastià, patró de Palma de Mallorca, l'ajuntament de la ciutat aplega en un acte social les personalitats més destacades del món polític, cultural, associatiu, acadèmic i econòmic per lliurar els Premis Ciutat de Palma. Més de cinc-centes persones es reuniren, doncs, per assistir a la concessió d'aquests guardons, en la quaranta-dosena convocatòria des de la seva instauració.

Josep Maria Fonalleras Codony fou el guanyador del Premi Ciutat de Palma-Llorenç Villalonga de Novel·la, dotat amb dos milions i mig de pessetes; Enric Casassas Figueres fou distingit amb el Premi Ciutat de Palma-Joan Alcover de Poesia, dotat amb cinc-centes mil pessetes; el tercer guardó dels Premis, finalment, el de Pintura, dotat amb un milió i mig, va ser per a Martí Antoni Monjo.

Josep Maria Fonalleras va aconseguir el premi de novel·la en lluita amb vuit obres més. Calgué arribar a la darrera votació del jurat (Llorenç Capellà, Valentí Puig, Vicenç Villatoro, Anik Lapointe i Antoni Marí Muñoz) perquè *La guerra de la Marca de l'Ham* s'emportàs la victòria. Fonalleras va explicar que, la novel·la, l'editarà Edicions 62 (igual que l'obra guanyadora de poesia) amb un altre títol, probablement *La guerra de Silva*, i que hi parla de l'experiència del sofriment i de la por a la guerra. Inspirada d'alguna manera en la guerra de Bòsnia, l'acció transcorre en un país imaginari, marc d'una guerra indeterminada, en què el narrador-protagonista fa un viatge a través del qual coneix tot de personatges que han viscut, o que han de viure, el conflicte bèl·lic i que li confien els sofriments i la por que senten. Fona-

lleras explicà que més que "la història en si" el que importa de la seva obra és allò que expliquen els personatges.

Inània i bacallà és el títol que Enric Casassas posà a l'obra guanyadora del Ciutat de Palma de Poesia, per votació del jurat (Xavier Abraham, Àngel Terron, Xavier Folch, David Castillo i Lluís Calvo). El poeta, que ja ha obtingut el Premi Carles Riba i el de la Crítica amb treballs anteriors, manifestà que l'obra guanyadora era "un poema estructurat en set cants", amb els quals fa una pintura del paisatge; i que havia triat un paisatge urbà per fer un retrat de Barcelona, d'una petita plaça, perquè no volia escriure res sobre ell mateix.

Martí Antoni Monjo, un jove pintor mallorquí de vint-i-cinc anys, guanyà amb l'obra *Sense títol*, el premi de Pintura, després

JOAN CELIÀ

JOAN CELIÀ

d'una llarga deliberació del jurat (José María Pardo, Miquel Molins, Martín Chirino, Consuelo Císcar i Pere Quetglas). Monjo, que actualment fa el doctorat en Belles Arts a Vigo, després d'haver-se llicenciat a Conca i d'haver ampliat estudis a Praga, no era present a la gala del lliurament. Tot i la seva joventut, ja té un currículum considerable, amb nou exposicions individuals i la participació en el certamen Art Jove 97. El quadre guanyador, fet l'any passat, s'inscriu en el corrent anomenat d'abstracció esquemàtica, realitzat en tècnica mixta i fa 150 x 200 cm.

L'acte social. La nit dels Ciutat de Palma ha esdevingut aquests darrers anys la vetlada sociocultural més important de tot l'any a les Illes. Presentada pels periodistes Lina Pons i Jaume Martorell,

i oferta en directe a les Balears per TVE 2, hi assistiren les personalitats polítiques més destacades, com el president del Govern balear, Jaume Matas, la presidenta del Consell de Mallorca, Maria Antònia Munar, la delegada del govern central, Catalina Cirer; diputats, consellers i regidors d'institucions i partits diversos. El món cultural hi era representat pel rector de la Universitat de les Illes Balears, Llorenç Huguet; pel president de la Comissió de Cultura del Consell de Mallorca, Damià Pons; per la regidora de Cultura de l'Ajuntament, Carme Feliu; pel director general de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Vicenç Villatoro; pel president de l'Obra Cultural Balear, Antoni Mir; pels escriptors Gabriel Janer Manila i Biel Mesquida; pels pintors Nils Burwitz i Nicolau Forteza; per l'escultor Jaume Mir o pel di-

rector del Teatre Principal, Pere Noguera, i més...

Aquest acte, que d'alguna manera tanca les festes de Sant Sebastià –per molt que formalment s'allarguin fins a final de gener– va coincidir amb l'espectacle *Aigua-Foc*, un impressionant castell de focs aeri i marítim, just davant la Seu de Palma, que congregà, segons fonts de la Policia Municipal, prop de tres-cents mil persones (Mallorca té una població de poc més de set-cents mil habitants) que causaren el col·lapse circulatori més gran de la història de l'illa, amb embussos d'hores de durada. El batle de la ciutat, Joan Fageda, hagué d'abandonar el cotxe oficial i anar a l'acte dels Ciutat de Palma amb moto, conduïda per un policia municipal.

Miquel Payeras

A la gala, assistiren les personalitats més destacades del món cultural i polític illenc. A la foto de l'esquerra, Joan Verger (primer per la dreta) i Maria Antònia Munar (al seu costat). A la foto de la dreta, Damià Pons (a la dreta) i Carme Feliu (a l'esquerra).

Jaume I i la conquesta de Múrcia

Josep David Garrido i Valls

Estudi de la intervenció de Jaume I a Múrcia i a les terres meridionals del País Valencià en els darrers anys de domini islàmic. Reivindica el paper dels catalans en l'empresa.

R. Dalmau, editor
"Bofarull", 3

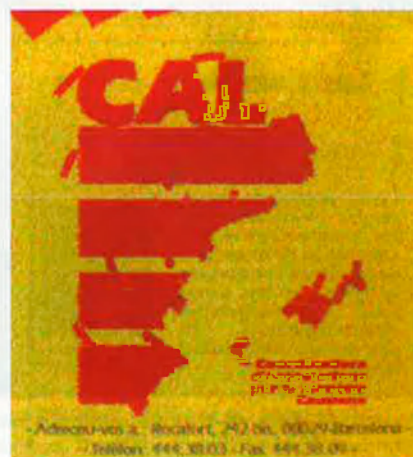
L'Islam a Catalunya (segles VIII-XII)

Pere Balaña i Abadía

Síntesi actualitzada que il·lumina cinc segles d'una presència cultural, social i política que va contribuir a configurar la forma de ser catalana.

R. Dalmau, editor
"Nissaga", 13

"Creuen que era trist però era irònic"

Fa cinc anys, el 28 de gener de 1993, morí el poeta Josep Maria Llompart. La seva esposa, la filòloga Encarnació Viñas, recorda la personalitat del poeta i les seves relacions amb Manuel Sanchis Guarner, Camilo J. Cela, Baltasar Porcel o Llorenç Villalonga.

JOAN CELIÀ

Encarnació Viñas es dedica a catalogar llibres i ordenar papers de Llompart: "Ben prest es publicaran les seves conferències i més articles."

"Temps era temps, amor, temps era temps/
Parlàvem... Jo no sé de què parlàvem/
d'exàmens de llatí, o per ventura/ d'un lli-
bre de poemes. El crepuscle/ se'ns moria a les
mans..."

Aquest poema, que un dia va escriure Josep Maria Llompart, l'hi va inspirar la seva esposa. Encarnació Viñas, de setanta-set anys, llicenciada en filologia romànica, ha estat una professora vocacional, d'aquelles que els ex-alumnes mai no obliden. Més encongi-da que fa uns anys i també més primeta, viu, aquesta dona —i deim dona amb tota la càrrega positiva de la paraula— a la mateixa casa de sempre, la que va com-partir de primer amb els pares i després amb el marit, de dues plantes i jardinet, al carrer d'en Llorenç Riber, de Palma, que ara a penes respira entre les finques de pisos que han crescut al seu voltant.

—*Temps era temps, Encarnació.*

—Fa set o vuit anys que en Pep i jo anàrem a Grècia. Ho passàrem tan bé...! Férem viatges magnífics. Sabia tantes coses, en Pep, que viatjar amb ell volia dir recuperar la història. Florència, Grècia, Portugal, Extremadura, Rússia, Lovaina, Nova York... Però jo no vull mantenir un tarannà de vídua inconsolable. No ho vull. Els caràcters victimistes no m'agraden. Són negatius, ridículs i cursis. Jo m'esforç perquè el meu no ho sigui, encara que no sempre ho aconsegueixc.

—*M'imagín que no és fàcil...*

—La vida m'ha canviat tant sense ell! Les coses quotidianes no són el que eren. Ens enteníem tan bé...! Amb una mirada, amb una estreta de mà, amb un comentari... Poc després de la seva mort, vaig veure una posta de sol meravellosa a la sortida de Deià, i vaig sentir la impotència de no poder-li dir: Pep, quina meravella! Bé, no vull fer de vídua, per l'amor de Déu! Record que un personatge de *La Sirena Negra* de Pardo Bazán diu d'un altre: "Si ella fos franca, declararia que ara es troba millor que mai, perquè disposa de més llibertat; però no podria representar el paper de vídua inconsolable que tant li agrada".

—*No és aquest el seu cas.*

—Naturalment que no ho és! En Pep ha deixat un buit. No en parlem més. Va arrossegat dos anys, els

dos darrers, que ja no era ell. Això de banda, ara voldria aclarir-li una qüestió. A jutjar per la seva poesia, era considerat un home trist, quan en realitat el seu caràcter era irònic i divertit. Amb ell mai no em vaig avorrir. En canvi, els seus lectors únicament el relacionen amb aquell home que pensava en la mort.

—Per què hi devia pensar tant?

—I jo què sé! Des de petit havia vist molts de morts a ca seva...

—Record, que abans de morir el seu marit, coincidint amb aquella sèrie d'homenatges que li dedicaven, vostè també em va comentar que no volia anar de dona de... És a dir, de consort.

—Mai no hi vaig anar. Vaig estimar molt la meua professió. Tenc una amiga que diu que l'ensenyament és creatiu. I té raó. No m'imagin exercint de secretària o fent una feina que no tengués una projecció social. De petita ja volia ésser infermera o metgessa.

—D'acord, d'acord. No és ni consort, ni vídua alegre. Podem dir que vostè és una lluitadora?

—Filleta meua, ara ja no. Sorda, artròtica i vella, no faig cap servei en aquest món. Estic contenta, perquè crec que he fet feina, però ara em sent inútil. Tenc enveja dels qui són capaços de fer una obra de creació. Crec que tal cosa els ha de donar molta felicitat.

—Com li passen els dies?

—Catalogant llibres i ordenant papers d'en Pep. Hem editat *Els Nostres Escriptors*, que és una recopilació de treballs periodístics que, atès el seu caràcter didàctic i divulgatiu, pot ocupar un buit a les escoles. I ben prest es publicaran les seves conferències i més articles.

—On i com va conèixer en Pep, que vostè en diu?

—El vaig conèixer a cal senyor Ereyalar, que aleshores li feia repàs de matemàtiques. Per causa de la guerra jo havia deixat els estudis i, en reprendre'ls, també em calia reforçar les matemàtiques. I així va ésser com vaig coincidir amb ell i amb més companys, tots més joves que no jo. Però ja l'he contada molt, aquesta història!

—Doncs prou. Parlarem de Deïà, on estíuejaven.

—Abans de construir-la en Pep va dir als arquitectes: "No vull un xalet. Vull una casa mallorquina, però que no sigui folclòrica". I ho entengueren. És una casa més del poble. Ara hi vaig amb la meua neboda. M'agrada molt. Ens fèrem aquesta casa amb la il·lusió de passar-hi la vellesa. En Pep quasi no va gaudir de la jubilació.

—Quins foren els grans amics d'en Pep?

—Pocs. Era un home molt solitari. En conservava alguns del temps de batxillerat. I es feia amb els companys de lletres, com Jaume Vidal Alcover, Miquel Àngel Riera, Jordi Carbonell, Tomeu Fiol, Francesc de Borja Moll, Palau i Camps, Janer Manila... Era reservat. No mantenia correspondència amb ningú, per exemple, però sentia un gran afecte pels amics. D'ençà de la seva jubilació treballava a l'estança que dona al jardí. Passava el diumenge de matí escoltant música clàssica. Tant i tant li agradava que era capaç d'escoltar tres vegades seguides el Rèquiem de Mozart, allargat sobre la màrfega, embadalit... Tenia tan bon caràcter i tractava tothom d'una manera tan humana!

—Vostè i el seu espòs col·laboraren amb Cela a "Papeles de Son Armadans".

—Sí. I ja sé que hi ha molta gent que considera Camilo un home terrible. En canvi, puc garantir que és una persona d'allò més sensible. El coneguérem el 54. Va ésser testimoni del nostre casament, juntament amb Caballero Bonald i Guillem Llompart, el germà d'en Pep. El pare Ginard, l'autor del *Cançonero*, ens va dedicar un sermó preciós, en el qual no parlava d'obediència de la dona, ni de res de tot això. Sap que ens casàrem a la capella de la Mare de Deu de la Grada, a la Seu, en record d'un poema de Rosselló Porcel? Es tracta d'un poema que havíem comentat al principi de la nostra relació. Rosselló escriu: "Deu ciris cremen davant Nostra Dona de la Grada..." I nosaltres, en homenatge al poema, ens casàrem davant un altar sense flors i únicament ornat amb deu ciris gruixats. Va ésser el 30 d'agost del 56.

—Tornem a Cella. Per què es distanciaren?

—Bé..., en Cella no tolerava la crítica, i és mal de fer, conviure amb una persona així. He de dir que mai no el vaig ensabonar.

—Ho crec perquè vostè no en sap.

—Per això mateix. Però el tenc en molt bon concepte i estic convençuda que, si em calgués el seu ajut, el trobaria. Ens enemistàrem definitivament quan en Pep i jo decidírem d'assistir, contra la seva opinió, als jocs florals a l'exili que tenien lloc a Sardenya. Quina enrabada, la seva...! Així i tot, a la mort d'en Pep, em va trametre una lletra molt emotiva.

—En castellà?

—No sap català. No va tenir cap interès a aprendre'n.

—Doncs, a mi, em va dedicar un llibre en un català perfecte.

—Es devia haver après les paraules de memòria. De tota manera, s'entenia molt bé amb en Pep.

—Sap...? Atesa l'enemistat del seu espòs amb Bal-

Encarnació Viñas confessa que Josep Maria Llompart ha deixat un buit en la seva vida: "La vida m'ha canviat tant sense ell! Les coses quotidianes no són el que eren. Ens enteníem tan bé...!"

Llompart, segons Encarnació Vinas, va tenir una intensa relació amb alguns homes de lletres, com Manuel Sanchis Guarner: "Va ésser un dels seus mestres. En certa manera, el comandava."

tasar Porcel, m'agradaria que em digués si aquest també l'hi va donar, el condol?

—No. I això que mai no hem discutit. Baltasar m'estimava molt, moltíssim. Devia ésser cert...? Es un arribista. Ho sacrifica tot per tal d'obrir-se camí. En Pep va fer per ell allò que vostè no es pot ni imaginar. Ell i n'Aina Moll aconseguiren que s'instal·làs a Barcelona. Idò, en canvi, sols hem rebut coces d'ell! En certa ocasió, en Llorenç Villalonga ens va mostrar una carta de Baltasar en la qual jo no sortia ben parada.

—Vostès freqüentaven la casa de Llorenç Villalonga?

—Sí, en Pep va acabar fent-se amic seu. Villalonga era un gran coneixedor del segle XVIII francès. Caho Conde, que havia estat esposa de Cela, va dir de Villalonga una cosa molt encertada: *"Estàs hablando con él y de repente te das cuenta de que hace doscientos años que ha muerto"*. Jo li discutia les opinions més que no en Pep. Entre més coses, deia que d'ençà que els treballadors tenien vacances pagades, la gent com ell ja no podia viatjar.

—Sens dubte era més classista que no Cèlia Vinas, la seva germana.

—Era extraordinària, na Cèlia. Tenia tantes qualitats...! Havia heretat la intel·ligència de mon pare i la vitalitat i l'alegria de ma mare. Era un model de persona: senzilla, feïnera, generosa. A Almeria hi ha una associació cultural que porta el seu nom.

—Cal especificar que Cèlia, a més d'escriptora, era catedràtica d'institut, a Almeria.

—Si fóssim a l'Edat Mitjana imagin que l'haurien canonitzada. Se l'estimaven tant i tant allà...! Record que una dona que vivia de la caritat em va contar que na Cèlia li havia comprat un vestit nou. A més, a més va dinamitzar la cultura d'aquella ciutat. Va aconseguir que Eugeni d'Ors possibilitàs la presència col·lectiva dels pintors almeriencs d'aleshores a Madrid. Qui me'n sent parlar pot imaginar-se que l'idealitz, però tan solament dic com era.

—L'espòs de na Cèlia, Arturo Medina, ha mort fa relativament poc temps, no és veritat?

—Sí. Era una persona vàlida per a la investigació

i la crítica literària, però era tan gelós de na Cèlia...! Ella no va ésser mai una dona presumida, ni mai havia tengut gaires enamorats. Idò, quan s'asseia, ell li estirava la falda. En certa ocasió, atesa la seva coneixença, en Sanchis Guarner la va saludar amb efusivitat, i tot seguit n'Arturo li va demanar explicacions. Cèlia li va respondre: *Es uno de tantos hombres que me aman.*

—Què va representar Manuel Sanchis Guarner per a Josep Maria Llompart?

—Va ésser un dels seus mestres. En certa manera, el comandava. En Pep no tenia un no per a ningú. I Sanchis Guarner el renyava: "Si fossis dona, series puta". En Pep se l'estimava molt.

—Encarna, la seva família era molt distinta de la d'en Josep Maria. Don Gabriel Vinas, catedràtic de pedagogia, era home d'idees molt avançades.

—Seguia els criteris de la Institución Libre de Enseñanza i, per tant, era partidari d'una educació lliure. Era un rousseaunià, per entendre's. En canvi, a la família d'en Pep hi havia un gran nombre de militars. Son pare, el coronel, va morir quan ell tenia dinou anys. En guardava un bon record, de son pare.

—I de la seva mare?

—A *Diccionari Privat* es deixa veure el concepte que en tenia. De sa mare, a penes en parla.

—Quins bons moments destacaria de la seva vida?

—El viatge de nuvis, a Eivissa, i el dia que ens assabentàrem que na Cèlia havia guanyat les oposicions de càtedra amb el número u.

—I els més dolents?

—Parlaré en singular. El vaig viure el dia que vengueren a escorcollar la casa i a detenir mon pare. Podria representar l'escena. Els falangistes ens apunten a tots amb un fusell...! Eren uns grollers que tiraven els llibres a terra i insultaven mon pare. Afortunadament, l'oficial que els comandava no els va permetre més bestieses. Ell mateix ens va dir que ens havien denunciat per escoltar Ràdio Barcelona. Suposàrem que fou un veí.

—Per oblidar aquest mal tràngol, triï el millor poema de Josep Maria Llompart

—M'és molt difícil de fer-ho. N'hi ha que m'agraden pel moment en el qual els va escriure. N'hi ha que m'agraden d'una manera objectiva i, si tant vol, pel que diuen. No sóc imparcial. M'agrada la poesia d'en Pep. M'interessa, dels seus poemes, el llenguatge, la construcció, el ritme i, en definitiva, l'alè poètic que traspuen. Escrivia uns sonets perfectes. Curiosament, la consideració pública que ha tengut com a poeta, no l'ha tenguda com a prosista; i això que tenia una prosa preciosa, clara, amb una sintaxi bonica.

—Acostuma a dur-li flors al cementeri?

—No, perquè una persona morta, és morta. Què hi veig, al cementeri...? Pedres. No particip del culte a la mort. És la vida allò que importa. El professor Castiello, a la facultat, ens contava que alguns egipcis arrossegaven una vida miserable per tal de tenir una gran tomba. Quina barbaritat!

Margalida Capellà

Muixeranga mixta

75

Per primera vegada en la història de la Muixeranga, aquesta dansa guerrera serà ballada també per dones. La Nova Muixeranga d'Algemesí prepara el seu aixecament amb una formació mixta.

Umberto Eco, en català

68

El poeta i assagista Vicenç Llorca fa una anàlisi de les dues últimes obres de l'intel·lectual italià: 'Sis passejades pels boscos de la ficció' i 'En què creuen els qui no creuen'.

ARXIU

77

Naturalesa i religió segons Nolde

La Fundació Caixa de Catalunya, a La Pedrera de Barcelona, acull una gran exposició sobre el pintor expressionista alemany Emil Nolde.

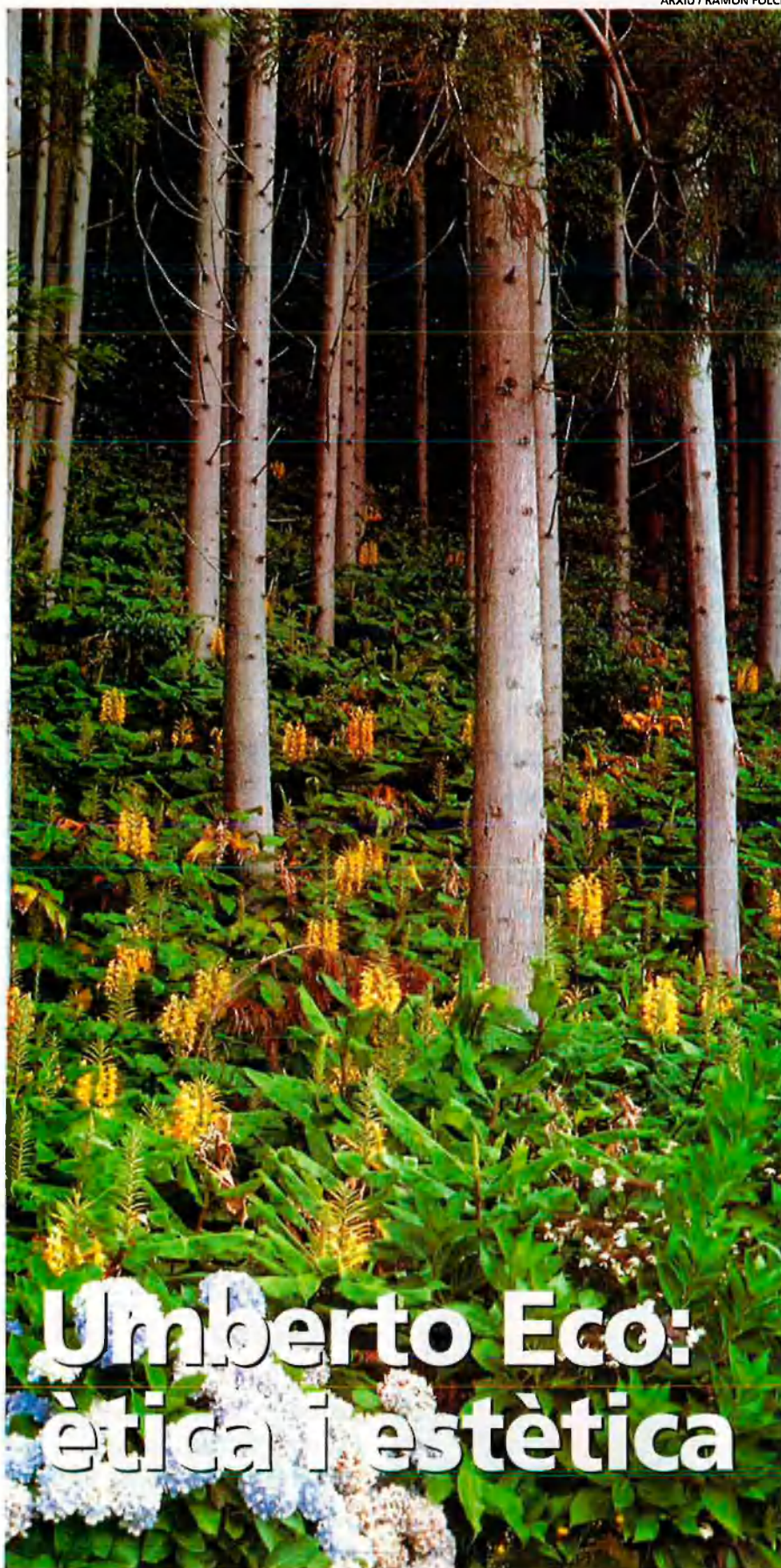
ARXIU / CARMÉ PUÉRTOLAS

76

Nina canta el Pierrot

El Teatre Lliure presenta l'obra 'Pierrot Lunaire' de Schönberg, amb la participació de la cantant Nina i del mag Hausson.

ARXIU / RAMON FOLCH

Si l'aparició d'un llibre d'Umberto Eco s'ha convertit en un esdeveniment mundial, la traducció al català dels seus últims títols ens torna l'autor a la primera fila de l'interès literari. L'assagista i poeta Vicenç Llorca en fa una extensa anàlisi.

Han aparegut en català dos llibres amb signatures d'Umberto Eco. *Sis passejades pels boscos de la ficció* (Edicions Destino) i *En què creuen els qui no creuen?* (Editorial Empúries). En el primer, llegim sis assajos sobre narratologia, mentre que el segon és un diàleg amb Carlo Maria Martini, cardenal arquebisbe de Milà, a propòsit de temes ètics i teològics. A manera de cor, intervenen també Emanuele Severino, Manlio Sgalambro, Eugenio Scalfari, Indro Montanelli, Vittorio Foa i Claudio Martelli.

La coincidència dels dos llibres permet observar perfectament que Umberto Eco és un dels intel·lectuals que més a fons juga en la reflexió que s'estableix entre l'ètica i l'estètica en el marc de recomposició d'un cert sentit d'unitat d'esperit en el nostre temps. Una unitat que es projecta en la coordenada temporal –tradició/transgressió– i en la interdisciplinarietat, ja que la seva tasca procura un pont entre la creació –recordem les seves novel·les– i el discurs sobre la creació. Les seves pàgines sobre literatura destaquen en el panorama de la crítica i l'assaig literaris com unes de les millors escrites al llarg del segle. Un pont que s'estén també entre el pensament sistematitzat i l'escriptura. I, tanmateix, al seu talent cal sumar una altra virtut: la d'escriure des del plaer de lector. D'aquesta manera, la seva obra esdevé una mena de celebració de la paraula: tot se situa entorn del goig de dir i, per tant, del plaer de la fabulació.

A *Sis passejades pels boscos de la ficció* hi ha una metàfora i una actitud. La metàfora és la del bosc com a espai simbòlic de la ficció. Afirmar l'autor: "el bosc és una metàfora per al text narratiu; no solament per als textos de faules, sinó

per a qualsevol text narratiu. Hi ha boscos com Dublín, on en comptes de la Caputxeta Vermella s'hi pot trobar la Molly Bloom, o com Casablanca, on s'hi troben Ilsa Lund o Rick Blaine." Des de l'al·legoria medieval fins al present, el bosc representa la complexitat de l'ésser i el seu misteri, la seva riquesa i la seva irreductibilitat. Lloc on apareix el món fantàstic i l'aventura, és també de vegades l'obstacle del pelegrí. Arribem així a l'actitud: la d'aquell que camina i aprèn enmig del camí. Eco utilitza el mot "passejada", tot significat que la saviesa és sobretot un raonament peripatètic. L'autor trasllada aquests sentits al terreny de la reflexió sobre la ficció, i n'extreu un profit considerable: les figures del lector i el narrador, les relacions entre història i trama, el món real i l'imaginari... Eco reivindica el paper de la crítica com un element més en el plaer de llegir, i fa particulars homenatges a autors com Italo calvino o Gérard de Nerval dins un context de literatura comparada extraordinari. Sis passejades, doncs, a les fonts de la falla i al poder de la fabulació.

L'apocalipsi és la metàfora que il·lumina *En què creuen els qui no creuen*, i el diàleg constitueix la seva actitud. Eco i Martini creen, per contrapunt, un tapís magnífic al voltant de qüestions ètiques que preocupen en aquest final de mil·lenni: la noció del començament de la vida humana, el paper de la tècnica, els fonamentals dels valors, els conceptes de bé i alteritat... En cert sentit, el llibre s'enfronta amb valentia a les causes de "terror" d'aquest final de segle. El to directe i sincerament reflexiu, dota l'obra d'un indubtable interès. Denuncia l'autor: "Estem vivint (encara que sigui de la manera discreta a què ens han acostumat els mitjans de comunicació de massa) els nostres terrors del final; i fins i tot podem dir que els vivim amb l'esperit del *bibamus, edamus, cras moriemus*, celebrant el final de les ideologies i de la solidaritat en el remolí d'un consumisme irresponsable". Per a Eco, "la idea del final dels temps potser és més característica del món laic que del cristià", ja que aquest darrer la medita i la posa més enllà dels calendaris, mentre que el món laic "fa veure que la ignora, però en canvi està profundament obsessionat".

Eco sorprèn amb paradoxes i capgira punts de vista establerts, de manera que, amb la col·laboració del cardenal Martini, s'aconsegueix un conjunt de textos

ARXIU / CARMÉ PUÉRTOLAS

Eco sorprèn amb paradoxes i capgira punts de vista, de manera que, amb la col·laboració del cardenal Martini, s'aconsegueix un conjunt de textos bastits damunt la interrogació i la interpel·lació, la recerca i la pluralitat de pensament.

bastits damunt la interrogació i la interpel·lació, la recerca i la pluralitat de pensament, la qual és també una pluralitat de veus, ja que diversos pensadors afegeixen la seva visió sobre els temes tractats en el diàleg. Sigui com sigui, el lector no resta indiferent, ja que tard o d'hora s'hi sent implicat o colpit per les línies d'argumentació. La conclusió és clara: a l'hora de plantejar una radiografia sobre els límits de creença del món occidental, es constata la necessitat

Umberto Eco, fuig, una vegada més, del dogmatisme als seus llibres.

d'anar, des d'una perspectiva ètica i moral, més enllà, cap a un horitzó que permeti interaccions, pactes, col·laboracions diverses entre les persones. I tot perquè la creença, i les creences, a la fi de mil·lenni mostren una gran riquesa de matisos espirituals. Des de la fe plena en una transcendència religiosa, a l'escepticisme, hi ha tota una gradació de creença que permet parlar de valors humans. L'intent d'expressar aquesta complexitat i incidir en actituds actives de solidaritat resulta un dels atractius del llibre.

En què creuen els qui no creuen? fuig, doncs, del dogmatisme, i acosta posicions entre creients i no creients molt lluny de les oposicions forçades que es plantejaven anys enrere entre religió i ateisme. En aquest sentit, no deixa de sorprendre el fet que el mateix Eco manifesti: "Només tenint un sentit de la direcció de la història (encara que no es cregui en la parusia) es poden estimar les realitats terrenals i creure -amb caritat- que encara hi ha lloc per a l'Esperança". Davant la qual cosa contesta Martini: "Tot això em semblen maneres de conjugar la paraula 'Esperança', que jo potser no m'hauria atrevit a escriure amb majúscula si vostè no m'hagués donat l'exemple". Intel·ligència i caritat dues paraules que defineixen un llibre modèlic.

Vicenç Llorca

Més enllà del gènere negre

L'autor torna a endinsar-se en el seu món literari de Ligàcia per explicar-nos la història d'un detectiu privat, un viatge entre el realisme i la fantasia, entre la ironia i el romanticisme. Trigo s'ha arriscat a trencar amb les convencions de la novel·la policíaca i ha aconseguit una obra agosarada i molt recomanable.

La tradició de la novel·la policíaca i la seva derivació més popular, la novel·la negra, és tan àmplia que sembla difícil, si no impossible, renovar un gènere molt donat a la repetició de clixés. I és que els camins explorats han estat considerables: els enigmes impossibles de Christie, les violentes denúncies de Hammett o Chandler, les torturades psicologies de Simenon, les embogides paròdies de Vernon Sullivan –Boris Vian–, els cínics sarcasmes de Westlake... A *La mort salobre*, premi Ciutat d'Elx de novel·la, el poeta, crític i novel·lista Xulio Ricardo Trigo –que assolí un notable ressò amb *La desaparició d'Evelyn* l'any 1995– parteix del realisme costumista de tocs irònics característic de bona part del gènere, però per endinsar-se, de cop i volta, a les últimes vint pàgines, en un món radicalment diferent: el de la novel·la dintre la novel·la de caire exòtic i meravellós, i de rerefons romàntic. Una peculiar relació s'estableix entre dos mons tan contrastats i en neix una obra molt més agosarada del que sembla en un principi, amarada d'una malenconia i un alè poètic enormement personals.

Es reprèn aquí l'univers literari de Ligàcia que Trigo ja ens havia ofert a *La desaparició*... El detectiu privat Xurxo Fondo, s'enfronta amb dos assassinats de dues professores de Filologia de la Universitat de Compostel·la, amb la particularitat que l'una i l'altra s'han empassat aigua de mar. Desconcertat, Fondo s'enfronta a la policia local, rep la notícia de l'assassinat d'un amic i recorda sovint una antiga amant morta de so-

ARXIU / RAFA GIL

brenom oriental, però, sobretot, es fa palès el seu amor per Esther Bouzas, l'única professora de germàniques que no ha estat, fins al moment, assassinada. Aquest personatge acabarà tenint un protagonisme destacat en el desenllaç, després de la sorprenent –i bellíssima– narració fantàstica que suposa un tomb radical en l'univers creat per l'autor. És en aquest relat, que explica en primera persona un altre dels personatges, on Trigo s'arrisca a trencar amb les convencions de la novel·la policíaca, tot evocant els universos de Stevenson, Conrad o Melville –passats, però, pel sedàs del realisme màgic de vena més lírica– i posant de manifest que, en definitiva, ens trobem amb una malenconia, desencisada història d'amor. En definitiva, l'autor atorga un toc insospitat a un gènere sovint arquetípic, sense caure, doncs, en el mimetisme però tampoc en desmitificacions fàcils o experimentacions estèrils. *La Mort salobre*, entre la ironia i el romanticisme, el realisme i la fantasia, acaba essent una de les propostes més arriscades i més estimulants, de la nostra actualitat literària. **Josep M. Ripoll**

FITXES DE CLASSICS

HOMER *La Ilíada*

Edicions Proa
Col·lecció "A tot vent"
Barcelona, 1997

Qui ha llegit les proeses dels herois grecs? Qui sap de les vacil·lacions de la bella Hèlena? Tot això i molt més es pot trobar en aquesta obra, un cim de la cultura universal que convindria revisar abans que la Disney en faci un film. Si més no, podríem informar els nostres fills amb més coneixement de causa.

645 pàgines 3.995 ptes.

FRANCESC DE LA VIA *Obres*

Edicions Quaderns Crema
Col·lecció "Sèrie gran", 20
Barcelona, 1997

La popularitat en el passat no ha assegurat mai l'èxit posterior. En el cas de Francesc de la Via és injust perquè va ser important entre els autors que van contribuir al desenvolupament de la sensibilitat i la implantació de noves tendències en la literatura catalana del segle XV.

413 pàgines 4.700 ptes.

DANTE ALIGHIERI *Divina comèdia*

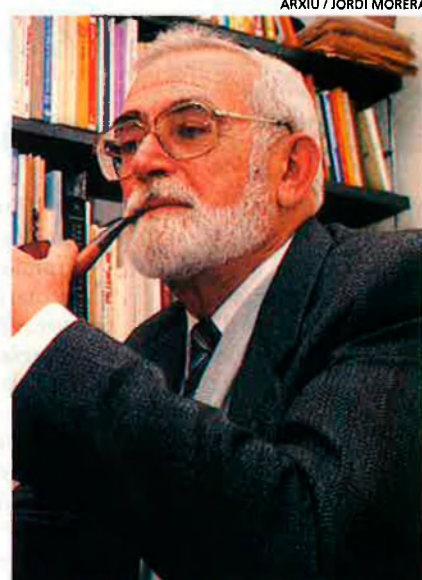
Edicions 62
Col·lecció "Les millor obres", 50
Barcelona, 1997

La traducció de Josep M. de Sagarra és la millor carta de presentació d'aquesta reedició de Dante. Infern, purgatori, paradís, són conceptes incomplets si no ens hem acostat alguna vegada als fascinants versos d'un dels escriptors que més han influït en la cultura universal.

774 pàgines 2.950 ptes.

Cròniques dels espais humans

Un dia de febrer del 1947, un vell vidu, assegut a la seua butaca, veu com posen un rètol a la casa d'enfront. El cognom que hi llegeix li fa recordar el d'una núvia que va tenir ja fa més de quaranta anys. Aquest record el traurà de la passivitat i començarà a fer projectes d'una nova vida.

ARXIU / JORDI MORERA

Ramon Folch pertany a la generació dels qui, com Blai Bonet, Sarsanedas, Espinàs, Pedrolo, Fuster, Capmany, etc., tingueren el coratge i la voluntat de reprendre el fil, entorn del 1950, d'una literatura que havia quedat interrompuda per la guerra civil i, sobretot, per la persecució i els entrebancs que va patir en aquells anys de postguerra. Avui, el balanç que podem fer de la seua obra és altament positiu, admirable. Alguns d'ells, afortunadament, encara continuen vius

i en actiu, com és el cas de Folch i Camarasa.

Testa de vell en bronze (Premi Sant Joan, 1997) és una mostra més del seu talent i de la seua habilitat per recrear el món de la petita burgesia catalana. Ara ho ha fet centrant el seu relat en un vell que viu sol amb una vella que en té cura, que porta una vida rutinària, reglamentada per la seua família, que el manté. Ell, jubilat i dimitit moralment, es deixa portar dòcilment, però sense tenir il·lusió per res. El re-

cord de la jove que va estimar feia més de quaranta anys, el treu d'aquesta inèrcia i d'aquesta passivitat. No es limita a tornar al passat sinó que decideix construir-se un futur nou amb ells. Tots els tripijocs que ha de fer per retrobar la núvia perduda almenen la vella i, sobretot, la seua família, que no entén què li passa... Tot això fa que l'autor ens presente un quadre -quotidià, amb tocs d'humor- de la petita burgesia barcelonina de la postguerra. **Josep Iborra**

Pels camins del Kalevala

'El Kalevala', l'epopeia del poble finlandès, conté un total de cinquanta cants que, durant la primera meitat del segle XIX -en plena efervescència nacional a Finlàndia-, foren recollits per Lönnrot (i els seus deixebles) provinents de la tradició oral de la cançó heroica finocarel·liana.

Fou Lönnrot qui, amb una estructuració inspirada en la *Ilíada* d'Homer, possibilita que la riquesa de la poesia oral finocarel·liana quedés plasmada en un vastíssim document històric-literari, el qual, més enllà del seu valor nacionalment simbòlic ens enlluerna per les seues dosis

d'imaginació i lirisme. Al meu entendre, *El Kalevala* ens captiva doblement: la seua lectura pot ser històrica, documental, de coneixement d'una societat, i alhora exquisidament literària. De fet, els cants són plens d'ensenyaments morals, de descripcions d'un univers físic concret o de simples ins-

truccions manuals adreçades a la col·lectivitat, la qual aprèn alhora que gaudeix de la música dels mots i de la història dels personatges (uns herois força humanitzats, malgrat el seu origen diví, protagonistes de les epopeies).

El Kalevala, doncs, ens situa al cor d'una societat patriarcal (la subordinació de la dona hi és palesa ara i adés; en alguns cants albirem certa veu femenina que alligona un públic estrictament femení) i agrària compacta, on el ritu i el conjur -l'element màgic- són fonamentals, com també ho és el domini del caos, la recerca d'un equilibri home/natura o la permeabilitat entre la vida i la mort. Les figures retòriques són les típiques de la tradició homèrica (hipèrboles, antonomàsies, animisme, etc.). Tan propícia per a l'impacte immediat, per a un auditori de carn i ossos l'admiració del qual davant la música dels mots ens arriba al llarg dels segles. **Ramon Ramon**

LES NOTES DE

VICTOR RIPOLL

F. Bonanova, a Catalunya
Catalina Aguiló i J. A. Mendiola, autors de la biografia *Fortunio Bonanova. Un home de llegenda*, (Di7 Grup d'Edició), desconeixen que el mallorquí Màrius Verdaguer, escriptor i periodista de *La Vanguardia*, va publicar un llibre de records de la Barcelona d'abans de la guerra, *Medio siglo de vida barcelonesa* (Editorial Barna, 1957), l'època que el biografiat hi va viure. Si el cantant i actor mallorquí Fortunio Bonanova hi va viure durant aquests anys, és molt probable que l'escriptor en parli. Doncs sí. Li dedica un apartat. Si l'haguessin llegit, els biògrafs sabrien alguns fets que desconeixen sobre l'estada del baríton a Catalunya, de la gira que va fer amb l'òpera *Mariandela* i de les àries que cantava al pati d'una casa de menjars.

Òndia, Oliva!

Alícia no troba estrany que el Conill, quan passa corrent pel seu costat, digui a mitja veu "Òndia, òndia, arribaré massa tard", escriu Oliva. Ho hauria de trobar. És impossible que de la boca d'un personatge anglicà surti un eufemisme del rene "hòstia". El que diu el Conill és "Oh dear! Oh dear!", és a dir, "Ave Maria! Ave Maria! (Carner) o bé "Ai Senyor! Ai Senyor! (Compta): ni rene ni eufemisme.

Gramàtica "light"

El complement directe pot portar preposició? El complement directe de l'entrada "complement" del *DIEC*, sí, perquè és "generalment introduït sense preposició". Però el complement directe de l'entrada "directe", del mateix diccionari, no; sempre és "sense el concurs d'una preposició".

"Hi ha una plèiade de poetes catalans actuals"

MIREIA MARGENAT

D. [Donald] Sam Abrams, professor d'anglès i traductor nascut a Beckley, West Virginia, l'any 1952, ha publicat a Proa el poemari bilingüe català-anglès *Calculations...* Es el seu primer llibre. Llicenciat en filologia hispànica per la Universitat Autònoma de Barcelona, ha traduït alguns poetes catalans a l'anglès: Bartra, Manent, Garcés i Teixidor. És editor de l'antologia de poesia anglesa i nord-americana d'Eds. 62.

—*El llibre apareix en una col·lecció catalana i Francesc Parcerisas signa les traduccions. Al lector, potser li agradaria de saber si els poemes originals són els catalans o els anglesos, si el traductor ha traduït del català a l'anglès o de l'anglès al català.*

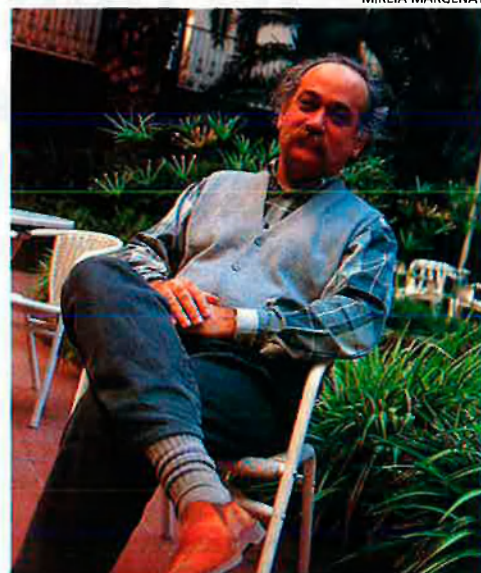
—Els poemes són en anglès. I després n'hi ha sis de poetes que jo he traduït a l'anglès. És una pràctica robada d'un poeta americà que admiro molt, Richard Wilbur.

—*Els poemes són repartits en tres apartats. Quines característiques tenen, aquests apartats?*

—Responen a plantejaments diferents. La primera part conté poemes que reflexionen sobre esdeveniments allunyats de mi. La intenció és de començar el llibre lluny de mi. Un dels problemes greus de la poesia actual és que hi ha un excés de narcisisme. Els de la segona part també són reflexions morals, però sobre la vida que m'envolta. I la tercera ja és feta directament de poemes personals. Ni reflexions històriques remotes o contemporànies, sinó exposició personal. De manera que progressivament hem anat entrant en la intimitat del poeta, tot i que el poeta ja hi és des del primer moment, perquè és qui ho enfoca tot.

—*Els poetes catalans seleccionats que traduïu, Garcés, Manent, Margarit i Teixidor, són els millors poetes catalans, els que us agraden més o els que l'atzar ha determinat?*

—Són entre els millors, evidentment. Perquè crec sincerament que la poesia catalana moderna té una plèiade de poetes d'una qualitat excel·lent. I els triats en són una mostra. Pensant en el públic nord-americà el llibre els dirà: Fixin-se que bons que són aquests poetes. El llibre té aquesta finalitat, també. I també és una manera de compartir-ne el protagonisme amb els altres. No crec que hi hagi cap poeta original. Tots són producte dels que els han precedits. Els triats

D. Sam Abrams publica 'Calculations...'

són poetes als quals em voldria assemblar, fer-ho tan bé com ells. I en el cas del cinquè poeta, Luis Pimentel, és perquè crec que és un dels més grans del segle. Vull cridar l'atenció sobre ell. En llibres posteriors penso fer la mateixa operació.

—*Dos dels poetes, Garcés i Teixidor, van ser bescantats per Ferrater. La tria té, per tant, una connotació de desgreuge?*

—Sí i no. Em sembla que la qualitat literària de Garcés i Teixidor és inqüestionable i per tant, no cal el desgreuge. El comentari de Ferrater era desafortunat. I ha fet mal perquè, com que Ferrater s'ha erigit en un heroi poètico-cultural, algun lector seu pot haver apartat Garcés i Teixidor com si tinguessin la lepra. El cas de Teixidor és molt curiós, perquè les seves idees estètiques sobre el fet poètic s'assemblen moltíssim a les de Ferrater. La pena és que Garcés, i menys encara Teixidor, no han estat estudiats. I del segon, no en tenim l'obra completa.

—*De poemes vostres, n'hi ha pocs. Heu començat fa poc a escriure'n?*

—No. Fa molts anys. He trigat a sortir a la palestra perquè la poesia em fa molt de respecte i no vull contribuir a la inflació del mercat de poesia. El llistó és molt alt. O tens alguna cosa a dir o calles. El món no necessita més poetes. Deixant a part que, si no aprofites la joventut per publicar, quan manca reflexió, després cada cop ets més autocrític. **Lluís Bonada**

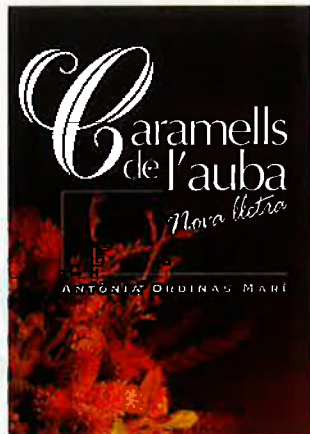
Di7 publicarà cinquanta títols els primers quatre anys

Di7 Grup d'Edició, editorial fundada a Binissalem l'any 1995, haurà editat, fins el desembre del 1998, una cinquantena de títols. Ja n'ha publicats vint-i-vuit i enguany tenen previst de treure'n vint-i-un més.

Di7 Grup d'Edició és l'editorial de la biografia de l'actor de Hollywood i cantant mallorquí Fortunio Bonanova; del recull de proses de la nova escriptora Antònia Ordinas, *Caramells de l'aurora* (Nova lletra); de la col·lecció de narrativa "Zitzània", on s'han publicat llibres d'Antoni Serra (*El (meu) testament literari*) i *La insostenible levitat dels cossos* i de Claudio Barre- ra, Francesc Aguiló i Jeroni

Salom, a més d'alguns en castellà. Però també col·leccions d'assaig i de divulgació, "Veus baixes", "Poetes catalans per al cant coral",

ARXIU

Sobrecoberta del llibre d'Ordinas de Di7.

"Monografies d'educació ambiental" i "Tiramilles". Fora de col·lecció, trobem el principal èxit inicial de l'editorial, *La cuina de Na Margalida de Can Tàpera*. L'editorial accentuarà el seu caire literari amb la publicació del premi Bearn de narrativa de l'Ajuntament de Binissalem. La primera edició serà el dia 30.

Di7 dona molta importància a la imatge: vol renovar el disseny editorial illenc. Per això juga, com es veu al catàleg, amb recursos tipogràfics diversos: però la barreja —el soroll— pot sortir a vegades malament, com és el cas de la sobrecoberta i la coberta —molt quiques— del llibre d'Ordinas. LL. B.

Recull de proses inèdites de Joan Brossa

La col·lecció "Narrativa" d'Empúries ha publicat un recull de sis proses —segons la faixa, inèdites— de Joan Brossa sota el títol *Alfabet desbaratat*. Són proses poètiques, narratives i autobiogràfiques, escrites entre 1948 i 1979, de les primeres proses poètiques del grup artístic Dau al Set al text "Prosa egípciana. (Esbós biogràfic, que no penso continuar)". En aquest text, oníric, diu, a la pàgina 104: "La Generalitat no té diners. La Diputació no té diners". De l'Ajuntament —del qual cobra un sou—, no en diu res. La prosa és, segons el text de la contracoberta, "admirable". La primera prosa, "Gart", i fragments d'unes altres, van ser publicades a revistes diverses.

L'OPINIÓ DE PERE GIMFERRER per Agustí Pons

La vigència del cinema d'Eisenstein

—Quina vigència té el cinema d'Eisenstein ara que en celebrem el centenari?

—Tota l'etapa del cinema mut d'Eisenstein té una gran significació històrica i per ella mateixa un alt valor estètic, però no té res a veure amb el cinema modern i, a diferència de Chaplin, Murnau, Dreyer o Fritz Lang, ha esdevingut una bella peça de museu, i res més. El material que va rodar a Mèxic és interessantíssim i és una llàstima que no arribés a muntar-lo. L'etapa sonora, i en particular les dues parts d'*Ivan el Terrible*, és d'un valor extraordinari i té una significació única i fundacional en el llenguatge cinematogràfic modern, per tal com significa l'abandonament de l'estètica fraccionada del muntatge a favor del treball d'organització de l'espai dins de cada pla amb tendència que el pla sigui matriu de la seqüència. Per aquest cantó, l'evolució d'Eisenstein és molt similar a la d'etapa de

maduresa de Dreyer, però *Ivan el Terrible* té característiques que li són pròpies, com ara la integració de la música, el teatre i el ballet dins del cinema, i per aquest camí no hi ha hagut ningú que vagi tan lluny com Eisenstein. Tanmateix, el centenari d'Eisenstein no ens hauria de fer oblidar que enguany s'escau també el centenari d'un altre creador essencial en la història del cinema, el japonès Kenji Mizoguchi, molt poc conegut a casa nostra.

—Per què avui, en l'àmbit literari català, la poesia és més popular que fa deu anys? Veurem algun dia Pere Gimferrer participant en un d'aquests recitals poètics que apleguen centenars de joves?

—Ja m'hi han pogut veure l'abril del 1995 davant de milers de persones, no sé si joves o grans, al Palau de la Música Catalana en el recital commemoratiu dels vint-i-cinc anys del Price. Encara que les tirades originals dels llibres de poemes tan importants com Maragall, Riba o Foix hagin estat mínimes, ja fa temps que m'he adonat que proporcional-

ment la poesia en català té un públic més ampli, més variat i més fidel que la poesia en castellà de la Península Ibèrica. Aquest fenomen és relativament recent però no del tot nou si pensem en la popularitat de Verdader o de Sagarra o en el prestigi de Carner. Segurament, tot això té relació amb el fet que la poesia és, de tots els gèneres literaris, el que posa més en primer terme la llengua com a tal.

NOVETATS

Pedro Guerra i Lluís Llach 'Pasa' (Ariola)

Aquest disc senzill inclou tres temes, "Pasa", del darrer disc de Pedro Guerra, i "Que tinguem sort" i "Set portes", dues cançons que Guerra interpreta amb Lluís Llach, i que foren enregistrades en directe al concert fet per Guerra l'any passat, al Palau de la Música de Barcelona.

Gatos Locos 'Del amor al odio' (Al-leluia Records)

Del amor al odio és el setè disc de Gatos Locos, de Tarragona. Després d'un temps d'impasse, tornen al disc amb els estils que els van fer famosos ara fa uns anys: rockabilly, country i rhythm & blues. La presentació oficial d'aquest disc serà dimecres, dia 28 de gener, a la sala Sidecar de Barcelona.

The Bloomdaddies, jazz transoceànic

The Bloomdaddies és un grup de cinc joves talents del jazz (quatre són americans i un és català), que ja han dut el seu so enèrgic, però subtil, per tot el món. Aquesta setmana seran a Barcelona, concretament a la Sala Jamboree, on The Bloomdaddies mostrarà el repertori del seu nou disc, del 27 al 31 de gener.

Una bona part de l'interès del grup està en el resultat

que treuen d'una combinació d'instruments no gaire corrent en el món del jazz: dos saxos electrificats, un baix elèctric i dues bateries. Seamus Blake i Chris Cheek toquen els saxos tenors, Jesse Murphy, el baix, i Jordi Rossy i Dan Reiser, les bateries.

El català Jordi Rossy és actualment un dels bateries més cotitzats de Nova York. Aquests darrers dos anys ha

The Bloomdaddies toquen a Barcelona: 27-31 de gener.

enregistrat i viatjat per tot el món amb Paquito D'Rivera, i últimament col·labora amb el Brad Mehldau Trio.

Cicle de concerts i conferències sobre el Flamenc a València

El flamenc serà el protagonista d'un cicle de conferències organitzat pel Col·legi Major Rector Peset de la ciutat de València, durant els pròxims dos mesos. Mitjançant concerts, xicotetes actuacions i conferències "Amar el flamenc" pretén oferir una visió d'aquest moviment artístic des d'una triple perspectiva: la de l'interpret, que el viu i el crea, la

El flamenc és objecte d'un cicle de concerts i conferències.

del crític autoritzat, i la de l'afecionat. Les pròximes sessions seran el dia 24 de febrer, amb una conferència del crític Conrado Medina, i un concert el 26 de març de la cantant Chiqui. La cloenda es farà el 2 d'abril amb una conferència del periodista Juan Verdú i un concert del cantant Chano Lobato acompanyat del seu fill amb la guitarra. M. R.

La música torna a l'Espai amb folk i pop

La sala l'Espai de Barcelona comença la programació musical del 1998 amb l'actuació del grup de música popular Tralla. Els concerts d'aquest grup, format per Xavi Múrcia i Mirna Vilasís, seran els dies 28 i 29 de gener, i han de servir per presentar el seu segon disc, *Com l'olor de la terra mo-lla*.

Xavi Múrcia, veu, guitarra

i mandola, i Mirna Vilasís, veu, acordió diatònic i psaltiri, van fundar el grup l'any 1994 a Santa Coloma de Farners (la Selva). Les seves cançons parteixen de la tradició musical del país i penetren estils com ara la rumba, el jazz, la cançó, el flamenc i la bossa nova.

Després de Tralla, qui ocuparà l'escenari de l'Espai serà l'Enric Hernàez, que

El grup de folk Tralla actuarà els dies 28 i 29 de gener.

els dies 30 i 31 de gener i 1 i 2 de febrer, hi cantarà els temes pop-rock del seu darrer disc, *Enric Hernàez i el lotus blau*.

La Nova Muixeranga s'obre a les dones

A Algemesí (la Ribera Alta) ha nascut la primera muixeranga en què intervien les dones. Ball d'origen guerrer, amb connexions amb els castells humans que esquitxen el país, sempre ha estat protagonitzat per homes. Amb la formació mixta la Nova Muixeranga naix un nou camí d'expressió per a una dansa ancestral que no vol deixar passar el futur.

El vertader origen de la Muixeranga (conjunt de torres humanes i variats quadres plàstics que poden arribar fins a cinc altures, acompanyats d'un ball) és difícil d'esbrinar, i es perd en la llunyania dels temps. Hom suposa que els àrabs feien servir castells humans per escalar les muralles durant els enfrontaments bèl·lics. Altres indicis assenyalen que les torres de carn i os s'erigien enmig del camp de batalla per observar els moviments enemics. De qualsevol manera, els primers testimonis escrits apareixen al segle XV. En aquest moment, la muixeranga ja havia oblidat els orígens guerrers, i s'alçava durant els intermedis de les representacions teatrals per entretenir el públic.

Al segle XVIII, com altres manifestacions paganes, la muixeranga va ser absorbida per l'església. En 1724 participa per primera vegada en la processó de la Mare de Déu de la Salut d'Algemesí, que se celebra al setembre, i s'uneix inseparablement a aquest poble de la Ribera fins que arriba a ser el seu símbol. Entre els diferents tipus de muixeranga trobem "la torreta", "la maria", "el pinet", que prenen cos al so del tabalet i la dolçaina. Ja al segle XX, durant els anys 60 i 70, aquesta conjunció de coreografia ancestral i plasticitat física va patir un gradual afebliment en l'arrelament social. Per a contrarestar aquesta pèrdua d'impacte, es va crear la colla de muixerangers d'Algemesí anomenada Amics de la Muixeranga.

Fins als nostres dies, Amics de la Muixeranga ha mantingut viva la tradició, i ho ha fet de manera literal, respectant els temps antics: la muixeranga era una dansa constituïda per homes, i les dones no podien participar-hi. Vint-i-cinc anys després de la creació d'Amics de la Muixeranga, naix una nova colla a Algemesí en què l'element

femení sí que hi cap. Es tracta de la Nova Muixeranga, constituïda per un grup que s'acosta al centenar de persones, 80 de les quals són dones.

Raül Sanchis va passar molt de temps en Amics de la Muixeranga, i ara és un

ARXIU

Imatge d'un assaig de la nova muixeranga amb dones.

dels fundadors de la nova formació. "Altres companys i jo sempre hem pensat que les dones havien de participar activament en la muixeranga, però sempre ens vàrem trobar que l'antiga colla ens posava problemes, que manifestava que una pèrdua en les formes de la tradició podia significar la pèrdua de la tradició mateixa", comenta. "La demanda de xiques que volien entrar-hi era molt gran, i si la muixeranga és representativa del poble d'Algemesí, i del poble valencià,

és injust excloure'n les dones. Els temps canvien, i l'element femení s'hi ha d'incorporar", continua Sanchis.

En aquest grup nouvat, es faran torres només de xiques, i també n'hi haurà de mixtes. Carisa Baldoví, una dels membres, és conscient que, per norma general, "l'home disposa de major força física, i, per tant, i en un primer moment, no podem arribar a edificar les altures dels Amics de la Muixeranga. Però ens concentrarem en la creació de figures, i en la recuperació d'elements tradicionals com el ciri."

En parlar del ciri, Carisa es refereix a la utilització d'aquest component com a representació de la torxa guerrera "En el passat, el ciri es pujava fins a dalt de la torre, i això s'ha perdut, ara només s'utilitza com a part del ball. Nosaltres volem recuperar l'antiga significació". El vestit dels muixerangers serà també diferent al de l'altra colla. "Utilitzem la clàssica tela de matalàs, però amb els colors verd i roig. El vestit de la formació antiga és blau i roig.", explica Raül Sanchis. "Creiem que una de les grans diferències amb Amics de la Muixeranga —diu Carisa, prenent el fil de la conversa— és la nostra voluntat d'exportar el ball, de fer-lo conèixer per tot arreu. Fins ara, la muixeranga es podia contemplar poques vegades fora d'Algemesí."

La presentació de la Nova Muixeranga tindrà lloc el proper 31 de gener a la plaça Major d'Algemesí, en una representació en què col·labora l'ajuntament del poble. "No sabem si podem actuar a les festes de la Mare de Déu de la Salut, perquè a alguns no els ha agradat la nostra iniciativa", conclou Raül, "però sabem que hem fet el millor per adequar la tradició als temps que vivim, i aquesta satisfacció és gran".

Joan M. Oleaque

Mozart coincideix amb el senyor Esteve

La sala petita del Teatre Nacional de Catalunya (TNC), de Barcelona, estrenava obra nova. Es tracta d'*El somni de Mozart*, un musical que barreja òpera, dansa i claqué, interpretat per la companyia del Musical Més Petit.

L'obra –hi participen vint-i-cinc actors, cantants i ballarins– romandrà en cartell fins el 15 de febrer i s'a-

dreça a tota mena de públic.

Coincidint amb aquesta estrena, al mateix edifici, però ara a la sala gran, es representa l'obra *L'auca del senyor Esteve*, dirigida per Adolfo Marsillach, després de tres mesos i mig de ronda d'èxit per tot Catalunya.

Aquesta nova representació, a la sala gran del TNC, es podrà veure fins el dia 1 de març.

Un 'Pierrot Lunaire' amb Nina i Hausson

ARXIU / CARMÉ PUÉRTOLAS

Nina és la protagonista de 'Pierrot Lunaire', una obra escrita per Hans Eisler i Arnold Schönberg.

'Operació Goldoni' al Mercat de les Flors

El Mercat de les Flors de Barcelona engega, el 22 de gener, "l'operació Goldoni", consistent a fer dues obres representatives de Carlo Goldoni. La primera és *Els bessons venecians* (primer text escrit perquè fos interpretat sense màscares), en cartell fins el 8 de febrer. La segona, *Arlequí, servidor de dos amos* (darrera peça escrita per a les màscares de la Commedia dell'Arte), en es-

ARXIU

Carlo Goldoni.

cena del 17 al 22 de febrer. Alhora, el Mercat obrirà una exposició de màscares.

El dia 28 de gener, i fins el 15 de febrer, el Teatre Lliure es convertirà en un cabaret per acollir l'obra *Pierrot Lunaire*, integrada per vint-i-un poema d'Albert Giraud, musicats per Arnold Schönberg.

A fi i efecte de posar l'espectador en situació, el director de l'obra, Calixto Bieito, situa el públic en un ambient de cabaret, amb tauletes i prenent una copa. En la primera part de l'obra l'Orquestra de Cambra del Teatre Lliure, dirigida per Josep Pons, interpreta cançons de Hans Eisler, mentre el màgic Hausson va fent alguns números d'il·lusionisme. Un cop acabada la introducció a

l'ambient de cabaret, comencen els vint-i-un poema, que en aquesta ocasió interpreta l'actriu Nina, també acompanyada de l'Orquestra del Teatre Lliure.

El *Pierrot Lunaire* de Schönberg és una de les dues o tres obres més importants de la revolució musical del segle XX. Va canviar els plantejaments establerts fins aleshores i va esdevenir un puntal bàsic de la música contemporània. La tonalitat i el ritme donats per Schönberg als poemes del *Pierrot* giraudià es van demostrar exactíssims, per als plantejaments, entre satírics i irònics, del text poètic.

La mona i la palmera cocotera

Llorenç i Paco Giménez

En el cor de la selva africana, per les terres de la Caputxeta Negra, va créixer una palmera cocotera tan alta que les girafes semblaven formigues. Passà una elefanta i desitjà menjar cocs i amb la trompa sacsejà la palmera...

Edicions del Bullent
"Cavallet de Mar", 8

Sara i Eleonora

Carles Batlle

Els conflictes i les contradiccions existents entre el que pensen i el que fan dues divertides joves que aspiren a triomfar en el món de l'escena i en el de l'amor.

Bromera
"Bromera/Teatre", 14

Obra filològica (1931 - 1991)

Josep Giner i Marco

Estudi preliminar, edició crítica i índex a cura d'Antoni Ferrando, amb la col·laboració de Santi Cortés. I a tall de pròleg, "Plany" de Joan Coromines.

Denes10 Editorial
"Estudis del Valencià Actual", 9

EXPOSICIÓ

Antoni Miró i Ovidi Montllor: units per l'art

Antoni Miró dedica una sèrie d'exposicions a Montllor.

La setmana passada el Centre Cultural d'Alcoi va inaugurar un cicle d'exposicions del pintor Antoni Miró dedicat al cantant i actor Ovidi Montllor. Aquest espai serà el primer d'una sèrie d'escenaris on durant els mesos de gener i febrer es mostraran unes setanta obres fetes entre 1991 i 1997 que pertanyen a la sèrie *Vivace*. La biblioteca municipal, l'Institut Pare Vitoria, el Col·legi Miguel Hernández, la Llibreria La Lluna, i l'associació de veïns Zona Nord seran els llocs on es penjaran els quadres del pintor. Al Centre de Cultura, i a la biblioteca municipal, les exposicions es podran visitar fins a finals de mes de gener, i a la resta de llocs, fins el 28 de febrer.

L'expressionisme alemany d'Emil Nolde

L'expressionisme alemany va tenir en Emil Nolde (1867-1956) un dels màxims exponents, tot i que sempre va ser molt individualista i no va tenir deixebles. Amb el títol "Emil Nolde: Naturalesa i religió", bona part de les seves obres s'estaran, fins el 22 de març, a la Sala d'Exposicions del Centre Cultural Caixa de Catalunya, a la Pedrera de Barcelona. L'exposició in-

clou seixanta obres, trenta-vuit olis i vint-i-quatre aquarel·les, i hom pot apreciar-hi la gran influència que va rebre del paisatge del seu entorn natal.

L'altre gran tema de l'obra de Nolde és la religió, que va plasmar amb imatges heterodoxes, colors estridents, vehemència sensual i de formes expressionistes, de manera que, molt a desgrat seu, mai

'Dona amb vestit blau'. L'obra d'Emil Nolde és a la Pedrera.

no van poder-se instal·lar en cap temple.

L'IVAM presenta la València moderna dels anys trenta

JAVIER CAMPANO-IVAM

L'arquitectura racionalista inventà la València moderna.

L'Institut Valencià d'Art Modern presenta des del dia 20 d'aquest mes i fins al 5 d'abril l'exposició: "La ciutat moderna. Arquitectura racionalista en València".

La mostra fa un recorregut pels plànols, fotografies, dibuixos i maquetes de les obres d'un grapat d'arquitectes com ara Albert, Goerlich, Peset, Borso o Pérez Davo que coincidint amb l'impuls de la segona repù-

blica es proposaren de convertir la ciutat en una urbs moderna i europea. Els nous materials i els plantejaments estètics racionalistes permeteren realitzar un conjunt d'edificis, des de cases residencials fins a finques (entre les quals la que alberga les instal·lacions d'EL TEMPS) passant per frontons, cinemes o piscines que crearen una València nova que fugia del ruralisme.

Els problemes actuals de l'estètica

Luigi Pareyson

Una singular introducció al context general de la matèria, tant pel seu esforç metodològic i didàctic, com per la visió globalitzadora. Útil, doncs, tant per a l'especialista com per als qui prentenguen acostar-se a aquests problemes.

Universitat de València
"Estètica & crítica", 9

Mecanismes de poder Escrits de sociolingüística

Antoni Artigues

Els escrits d'aquest llibre són simplement llampecs (curta durada, resplendor viva -per la fosca de l'entorn- i manifestació sobtada) que qüestionen fets i idees que, en parlar de situacions lingüístiques, són presentats, en general, com a indiscutibles.

Universitat de les Illes Balears

Runes i la gent

Joan Manresa

A *Runes i la gent*, un viatge per Jordània, Síria i Líban, Joan Manresa ens conta la seva experiència de viatge alhora que s'acosta a la gent i al seu entorn. Però l'autor no ha volgut fer una guia per a futurs viatgers, sinó una incitació al coneixement i a la descoberta.

Editorial Moll
"Tomir", 32

LA BONA VIDA

Jaume Fàbrega

La garoinada (I)

Quan arriben les "minves de gener" (depenent de les llunes, si bufa tramuntana, etcètera), a la Costa Brava és l'època de les garotes o garoines. I, per tant, de la garoinada, una de les festes gastronòmiques més remarcables. Les garotes, garoines, oriços o eriçons de mar són unes estranyes criatures marines —científicament uns equinoderms—, que poden ser el terror dels banyistes, amb la seva gran quantitat de punxes. Però també constitueixen una de les menges més exquisides, que ja era valorada pels grecs clàssics i de la qual l'escriptor gallec Julio Camba en va dir que "no hi ha cap marisc que sintetitzi el mar d'una manera tan perfecta com l'eriçó".

En canvi, curiosament, a Galícia —malgrat que aquest animaló es fa abundantment a les seves costes— no se sol menjar. On en canvi sí que és apreciat és a Astúries (*oricio*), a Cadis, a França (*oursin*) i al Japó. A París és un dels mariscs

més apreciats, i quan n'és la temporada, n'arriben avions fletats especialment des d'Occitània (migdia de França).

De les més de 700 espècies d'eriçons de mar, només consumim l'anomenada científicament *Paracentrotus lividus* que, com hem dit, es dona amb generositat a les nostres costes i, especialment a les de la Costa Brava. Ara també se'n mengen a la comarca de la Marina (Dénia) i, des de sempre, a l'Alguer, on, com a les Illes Balears, duen el bonic nom de bogamarins.

Aquest ésser, sovint ple de misteris, és objecte alhora de llegendes i realitats fantàstiques. Només es pot menjar a l'hivern —de finals de desembre a gener i febrer—: realitat o llegenda? És cert, ja que el que en mengem són les gònades sexuals o gemmes, que, justament, estan "plenes" en aquesta època de l'any, i depenent també de les llunes. Per això els pescadors consideren que és molt afrodisíaca.

ARXIU

L'epistolari de Carles Rahola ja es pot estudiar

ARXIU

Carles Rahola.

L'epistolari del publicista, escriptor i historiador Carles Rahola (1881-1939) ja és accessible als historiadors a l'Arxiu Municipal de Girona. La setmana passada els familiars de Rahola van fer donació de totes les cartes i documents de l'intel·lectual gironí, d'un interès ben notable, com sigui que Rahola es va cartejar amb els personatges de més relleu del món cultural català i, en menor mesura, de fora.

L'estalagmita més grossa del món, a València

La imatge de l'estalagmita més grossa del món, situada a l'illa de Cuba, és el principal atractiu de l'exposició fotogràfica "Espeologia Tropical Cuba-97", parada a l'Aula de Cultura de la CAM, "La Llotgeta", fins el 30 de gener.

A més de poder-hi veure, per primera volta, imatges de l'estalagmita, l'exposició també mostra fotografies preses per la secció d'Exploracions Subterrànies del Centre Excursionista de València (CEV) en les tres expedicions que han fet a Cuba. Fins el mes de novembre propassat, llavors de l'última expedició del CEV, mai ningú no havia aconseguit de fotografiar l'estalagmita.

IDEES

Foguerons a Gràcia amb Al-Mayurqa

Després de cremar per tot Mallorca, els Foguerons de Sant Antoni passaran la Mediterrània i vindran a Barcelona, concretament al barri de Gràcia. Així dissabte, 31 de gener, a les vuit del vespre, s'encendran foguerons a les places del Diamant i de la Virreina i s'hi repartiran sobressades i botifarrons torrats a la brasa del foc.

Però aquesta festa mallorquina també consisteix a cantar, amb l'acompanyament de la ximbomba, i a ballar danses tradicionals.

Després de l'àpat, doncs, la plaça de la Virreina acollirà el grup de música tradicional mallorquina Al-Mayurqa, que posarà so i ritme a una ballada popular. I per als qui encara en tinguin delit, a la una de la

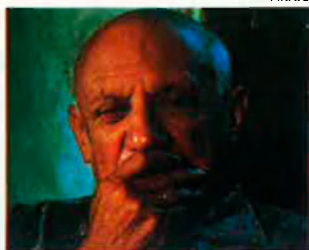

ARXIU / RAFA GIL

Els Foguerons, a les places del Diamant i Virreina, de Gràcia.

matinada, la festa mallorquina continuarà al cafè Via Forà!, també de Gràcia.

La petja de Picasso a Horta de Sant Joan

Picasso.

Picasso va fer dues estades a Horta de Sant Joan (Terra Alta) els anys 1898 i 1909. Aquestes visites van impactar molt el pintor, cosa que ara vol recordar el Centre d'Informació Turística de la Generalitat de Catalunya, instal·lat al Palau Robert de Barcelona l'exposició "Entre coves, Picasso". L'exposició proposa una ruta pels pobles d'Horta de Sant Joan, Molinos (Maestrat aragonès) i Benifallet (Baix Ebre).

Salvar la serra de Mariola és cosa de tots

La Colla ecologista la Carasca d'Alcoi ha creat un joc de taula anomenat "Mariola en joc" per tal de donar una nova dimensió a la seua campanya per convertir la serra de Mariola en un parc natural. El joc té una característica que el diferencia de la resta de jocs de taula: els jugadors no poden guanyar de manera independent, han d'aconseguir arribar al final d'un camí ple de preguntes i incendis forestals tots plegats.

La iniciativa també vol divulgar tot de dades sobre aquest paratge excepcional del País Valencià que no té fins ara cap mena de protecció i que ha patit nombrosos incendis en els últims anys.

HISTÒRIES NATURALS

Martí Domínguez

Frare cugot

És sorprenent que una planteta tan petita com l'*Arisarum vulgare* puga tindre un nom popular tan sonor com el de frare cugot. Són coses que em meravellen i que m'estimulen a continuar caminant per la nostra geografia, recollint noms i anècdotes. Ara, a l'hivern, les muntanyes de la Marina es troben plenes d'aquests frares cugots, amb les seues elegants fulles en forma de fletxa, d'aspecte brillant, com si algú els haguera llevat la lluentor. Però el més singular és una estranya flor que realitzen a finals de l'hivern; una flor que en la seua porció final fa una espècie de cucurull, i que sobresurt dreta entre les fulles, amb un posat que recorda una petita serp en posició amenaçadora. Per això, pel seu aspecte d'ofidi, antigament els pastors es fregaven les mans amb aquesta planta, amb la galivança que els escurçons els respectarien. En canvi, altres el que hi descobrien en la forma de la flor era una imatge fàl·lica, evocadora de possibilitats infinites, fins l'extrem de beure amb vi un extracte de l'arrel, amb la seguretat que els despertaria "la virtut genital".

En alguns llocs del país també se la coneix amb el significatiu nom d'apagallums, per la seua semblança amb aquell estri domèstic, avui completament oblidat. Dels vells usos dels homes hi roman el vell nom d'aquesta planta. A l'igual que l'antic nom de frare cugot: frare, perquè el cucuruto de la flor recorda la forma de la cassa d'aquests religiosos, i cugot, en el sentit de cuguç, de portar capulla o barretina. És a dir, la planta de flor amb forma de frare amb barretina, o que recorda una serp, un apagallums, o fins i tot, el membre impudic. Per això, quan camine per les muntanyes de la Marina, i trobe als peus del Montgó centenars de frares cugots, amb les seues flors enravenades, el llavi em somriu. I pronuncie el nom de frare cugot amb el plaer que sempre dona unir la botànica a la filologia.

► Acció Mundial pel Mil·lenni

La pàgina electrònica de l'Acció Mundial pel Mil·lenni ha preparat per a diumenge, dia 1 de febrer, la "primera festa d'Internet per al 2000". Es tracta d'una sessió musical en què es fusionaran diversos estils en comunicació a través de les xarxes. L'espectacle serà a la sala Moog de Barcelona, a partir de les onze de la nit, moment en què també es podrà participar en la festa a través d'aquesta pàgina electrònica, escoltant música i enviant missatges als altres internautes connectats i a la gent present a la sala. L'objectiu de l'acte, i de tants altres de similars, és de celebrar l'arribada de l'any 2000.

► <http://www.wam2000.org>

Dos per un

Mots encreuats a dos Temps

Instruccions d'ús

Per resoldre aquests dos mots encreuats en una sola graella haureu de fer servir l'apil·lador o dos exemplars d'EL TEMPS. Les dues solucions són diferents. Només comparteixen els quadres negres. Sort.

Deu minuts amb l'Anna Maria Genís

Horitzontals: 1. Els micos més macos. Líquid que s'empassa de cop. 2. Home de pes. Calcaré el cavall. 3. Té la clientela ben apamada. Sí que ha sortit viu, aquest! 4. A mig cost. Conjunts d'estris. Gal·li. 5. Partició per reproducció asexual. Romans que formen un tot menyspreable. 6. Enèsim matemàtic. Lesos per la manca de vocals. Es mamen el dit. 7. Aniré perdent forces. Ocupa l'arrel de l'arbre genealògic de la humanitat. 8. Torna en si després que quasi se'n va a l'altre barri. Confronta Travolta i Cage. Fugiu d'estudi. 9. Omple la bassa de la tranquil·litat. Porti al llit. La fi del tòxicoman. 10. Nen capaç d'exasperar el mateix diable. Furor de nimfomana. 11. Quarts de dues a Europa. La primera vèrtebra. Objectiu d'alpinista ambiciós. 12. Mortals aplaudits al circ. Temple xinès.

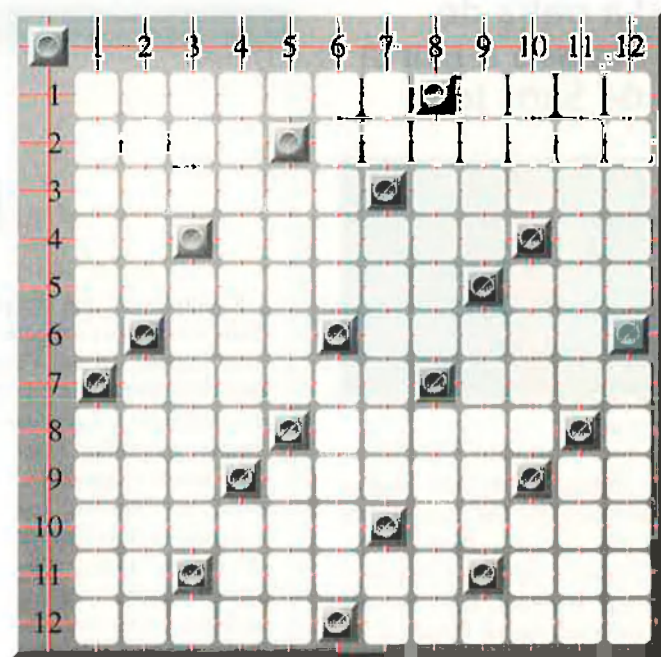
Verticals: 1. No és un tracta-

ment de mossos, sinó de cape-llans. Els invents que van sortir més rodons. 2. Enderroques l'abadia. Glaçada. 3. Consonants trencadisses. Arrel mestra d'un arbre. Angle recte. 4. Ironia fina de qui va més enllà de l'ateisme. Pal de beisbol. 5. Cap de colla. Disminueix la superfície lliure d'una vela. Homes d'alçada. 6. Provoques un duel. Peça de ceràmica que es puja per les parets. 7. Sud-est. Alça. A principis d'època. 8. Regira. Pretén desem-ascar el presumpte innocent. 9. Imatge en blanc i negre. Un que ha estat esposat. Abans de la muda. 10. Sense tensió. Dóna vacances al caçador. El ressò més contestatari. 11. Causa. Ressec. 12. El de margarida, treu de dubtes l'enamorat. La temperatura més baixa.

Mitja horeta amb en Màrius Serra

Horitzontals: 1. Rebec com ell sol. El model panxut d'Orient

que ens acosta al nirvana. 2. Arriba a la vall de llàgrimes. S'ho imaginem sense acabar de tenir-ne proves concloents. 3. Mag dels gals. Qui n'és provoca la hilaritat general. 4. El sud perd el seu símbol. Reposava tot demostrant la seva innegable bondat. Després de Crist. 5. De l'illa escandinava governada per senyores. Tou i reiterat. 6. Creu. Els raigs que emulen els del sol. Anafil, també. 7. Fort, robust i resistent. Maneta. 8. Ajunteu. Boví, relatiu a les vaques. El punt de màxim plaer sexual. 9. Comença a revelar-se com un autèntic líder. Isoli. La preposició d'origen. 10. Cagues aquest llobí quan t'engeguen. Aixequen. 11. La nota musical més vàcua. La seva mobilitat és llegendària. El punxó més odiat pels pollastres. 12. Estimarà en la seva humitat. Poses cucs a l'ham perquè els peixos caiguin en el parany.

Verticals: 1. Empès per les males companyies. El prefix d'extremista que ens remet als ambients feixistes. 2. Les flors

que llueix un periodista incisiu, famós pels seus enfrontaments amb el pare Apel·les i per formar part dels "Reporters sense Fronteres". Ens hi desplaçarem. 3. Pronuncia el nom d'un contraceptiu. Aquesta sí que hi toca. Amor viu. 4. Rovellàveu. El reialme de Neptú. 5. Vint dures. Repartir de franc. Predecessor rimat de la dita historieta. 6. La cabra més esquerra. Perspicax. 7. La proa del "Lusitania". Relatiu al terrat. Dies sense cap ni peus. 8. Fa una sèrie de petits plecs permanents a la faldilla que ha de lluir l'esposa del senyor Polanco. Els trobareu en un calaix de la ferreteria, a la boca del faquir o al cap del vell verd. 9. La seva feina és surar. Fet perquè ho pugui resoldre un nen de quatre anys (que en teniu cap a prop?). Cu. 10. Faig servir-ho sindicalment. Repeteixi la missa, tal volta per tornar a tastar-ne el vi. Llodriguera. 11. Mai no els oblidar el galant. Aquest fa x. 12. El primer viatge. Poden ser climàtics, verbals o d'assegurances.

SOLUCIONS:

MITJA HORETA AMB EN MÀRIUS SERRA
Horitzontals: 1. Indocil. Buda. 2. Naix. Suposen. 3. Druida. Riota. 4. Ud. Dormia. AD. 5. Islandes. Bla. 6. T. Uva. Natil. 7. Acerat. Ansa. 8. Unitu. Vacel. G. 9. Lid. Ajili. Dec. 10. Traimus. Aicen. 11. Re. Actiu. Ast. 12. Amara. Esques.

DEU MINUTS AMB L'ANNA MARIA GENÍS
Horitzontals: 1. Macacos. Glop. 2. Obes. Ferraré. 3. Sastre. Eixit. 4. St. Ennams. Ga. 5. Escissió. Vil. 6. N. 7. Lss. Xamen. 7. Gamat. Adam. 8. Revé. Acara. 1. 9. Oll. 10. Afect. An. 10. Diablió. Uert. 11. Eu. Ailes. Cim. 12. Salts. Pagoda.

AGENDA

ANDORRA LA VELLA Dijous, 29

Espectacle de dansa amb la Limón Dance Company. Al Centre de Congressos i Exposicions del Comú, a les 22 h.

LLEIDA

Divendres, 30

Concert de l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya, amb la violinista Chantal Juillet. A l'auditori Enric Granados, a les 21 h.

BARCELONA

Del 30 de gener a l'1 de febrer

Concert d'Enric Hernàez i el Lotus Blau. A la Sala Espai, dies 30 i 31 a les 22 h. i l'1 a les 19 h.

MANRESA

Dissabte, 31

Representació de l'obra de Jordi Sànchez *Fum, fum, fum*. Al Teatre Conservatori, a les 22.15 h.

GIRONA

Fins el 15 de febrer

Exposició de dibuixos i escultures de Clara Oliveras. A les sales municipals d'exposició.

MATARÓ

Divendres, 30

Exposició "Sebastià Gasch, crític d'art i de les arts de l'espectacle" amb motiu del centenari del seu naixement. Al Museu. Fins l'1 de març.

REUS

Divendres, 30

Representació de l'obra *La tempesta*, de William Shakespeare. Al Teatre Fortuny, a les 22 h.

TARRAGONA

Fins el 22 de febrer

Exposició "La imatge pròpia, vuit àmbits per a la creació". A l'Escola Taller d'Art i Disseny de la Diputació.

BARCELONA

Dimarts, 27

Sopar-tertúlia sobre "L'elefant blau", amb la participació de Joan Laporta, Jacint Borràs i Pep Munné. Al Cafè Via Foral, a les 21.30 h.

VALENCIA

Dijous, 29

Xerrada "Problemes urbanístics de la zona marítima", a càrrec de Carles Dolz. Casal Jaume I Cabanyal-Canyamelar, a les 21.30 h.

VALÈNCIA

Fins el 8 de febrer

Exposició "L'expulsió dels moriscos del Regne de València". A la sala d'exposicions del Centre Cultural Bancaixa.

VALL D'ALBAIDA

SAFOR

ALCOIÀ

PICASSENT

Dimecres, 28

Actuació de Llorenç "el contacontes". A la Casa de la Cultura, a les 17 h.

SILLA

Divendres, 30

La companyia L'Horta-La Dependent presenta l'espectacle *Beatrúis*. Al Teatre de la Plaça, a les 22.30 h.

L'OLLERIA

Dissabte, 31

"El cervell eròtic", conferència-sopar d'Adolf Tobenya. A l'aula del Centre Social Municipal, a les 19.30 h.

PALMA

Fins l'1 de febrer

La companyia Iguana Teatre representa l'obra *Una nit al Racó de Plaça*. De dimecres a dissabte, a les 22 h i diumenges, a les 19 h.

Envieu les contraportades quinze dies abans al fax 93-228 42 62.

EL TEMPS QUE CORRE per JOAN F. MIRA

Sobre l'horta i l'art

"Miren la suavitat de la terra treballada, la seua textura material (que no és gens 'natural': és matèria manipulada i transformada), els marges, els solcs i les taules, la pulcritud de les línies i de les superfícies, la perfecció regular dels camps llaurats, una cosa que sembla tan fàcil i que només ací podran contemplar en el grau de la més alta qualitat estètica."

L'espai agrícola i humà que envolta la capital del nostre país pel nord i pel sud és una cosa molt seriosa. Extremadament seriosa. És simplement, una de les mostres més singulars de cultura, de cultura agrària complexa i refinada, que ha produït la història de les societats humanes. Per tant, potser hauria d'haver titulat aquest paper "horta i alta cultura", o "que la UNESCO ens empare". O tot junt, en un llarg títol compost, perquè es veja que no és broma. Durant molts anys, si és que això serveix d'argument, m'he dedicat a aquesta mena de coses: a l'antropologia cultural, a l'estudi de les societats pageses o camperoles de l'Europa mediterrània, a les cultures agràries i als seus paisatges humans. Sé de què parlo. He vist amb els meus ulls molts paisatges agrícoles a Europa, Àfrica i Amèrica, he vist les vinyes de França i de la Itàlia central, el delta del Nil, la vall del Po, les granges de Pennsilvània, els oliverars andalusos, els oasis de l'Atlas i els camps de tulipes d'Holanda. He vist terres bellíssimes en moltes parts del món, i moltes altres més lles he vistes en llibres, en documentals i reportatges del *National Geographic*. No he vist res, mai, igual que l'Horta de València. Potser existeix, i jo no en tinc notícia.

No m'atreveria a negar que també em mou, inevitablement, la passió del patriotisme local, no debades he nascut en aquest paisatge, i l'Horta és el meu petit país i la meua infantesa... Però hi ha uns criteris de perfecció en el treball que són de valor universal: en l'art de construir edificis, en l'art dels metalls, de la fusta o de la pedra, en la tècnica del teixit, en l'ofebreria o en la pedra tallada, hi ha coses ben fetes i mal fetes, objectes simplement ben treballats, i treballs que assoleixen la pura perfecció. Doncs, bé, en l'art i treball de la terra —aquell en el qual la terra és el material i l'agricultor és l'artesà o artista—, els valencians de l'Horta han arribat a aqueixa pura perfecció. I si en altres arts o treballs el resultat és un edifici, una estàtua o una joia, un objecte preciós, en l'art de la terra el resultat és un camp cultivat, un conjunt de camps, un paisatge agrari. De manera que, quan tinguen temps, en comptes d'anar a un teatre, a un museu o a un concert, vagen a passejar per l'horta de València, per favor. Miren la suavi-

tat de la terra treballada, la seua textura material (que no és gens *natural*: és matèria manipulada i transformada), els marges, els solcs i les taules, la pulcritud de les línies i de les superfícies, la perfecció regular dels camps llaurats, una cosa que sembla tan fàcil i que només ací, podran contemplar en el grau de la més alta qualitat estètica. Només ací, i enlloc més: no hi ha en la superfície de la terra una obra més perfecta. Ací els llauradors, per raons molt complicades d'explicar, han arribat a posar en el seu treball un afegit d'intenció estètica, una refinada exactitud, que no és gens habitual en altres llocs. Ni tan sols en els magnífics paisatges de tarongers, d'arrossars o de bancals de muntanya, que són les altres grans creacions agràries valencianes. Ni tan sols al camp del Baix Llobregat o de l'Ebre, que s'aproximen una mica als de l'Horta.

Els prodigis no són fàcils de repetir, i aquest és la nostra aportació més substancial a la història de les arts humanes: la cosa que els valencians hem fet més bé que cap altre poble. Es així, però sembla que això no li importa a ningú. Els valencians van crear un utilatge agrícola absolutament prodigiós, riquíssim i en molts aspectes únic, i el Museu d'Etologia de València (que jo, modestament, vaig crear, i on vaig intentar recollir una part d'aquesta riquesa) porta una vida lènguia i sense recursos, sense que a ningú li interese, i si no ha estat dissolt és per pura inèrcia. Com si allò que no es puga mostrar a l'IVAM o als habituals museus de Belles Arts no tinguera importància ni sentit: la ignorància i el provincianisme mental de les nostres dignes autoritats, d'abans i d'ara, és digna de profunda meditació. L'autoritat competent no considera un bé comú i prioritari això que els valencians han portat a la més alta perfecció: la refinada i racional estètica de la terra. Sembla que ningú pensa que conservar aquest patrimoni únic (quilòmetres quadrats, milers d'hectàrees) és igual d'important que conservar palaus, museus i quadros, escultures, església i catedrals. Entre altres coses, perquè d'estàtues i quadros (i més si són "contemporanis") n'hi ha més o menys a tot arreu, però una terra convertida en obra d'art com aquesta, només la tenim ací. No ho pensa ningú, això, i ja és hora que comencen a pensar-ho. Abans que haguem de plorar per haver destruït aquesta part, la nostra, del millor patrimoni de la humanitat.

PARCS NATURALS

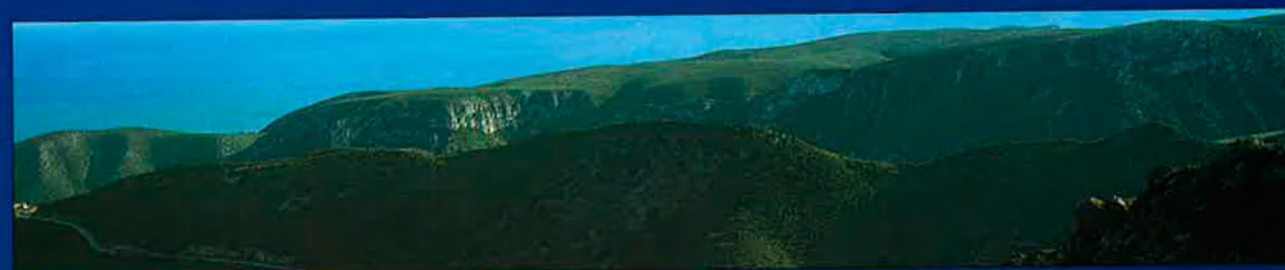
EL MONTSENY

SANT LLORENÇ DEL MUNT I L'OBAC

EL MONTNEGRE I EL CORREDOR

EL GARRAF

Diputació de Barcelona

PARCS NATURALS:
PER GAUDIR-NE I
RESPECTAR-LOS

Van Gogh Matisse

Algunes de les millors firmes en el tractament de la llum.

FECSA

Cézanne